

LA PARAULA CRISTIANA

PENTECOSTÈS

Pentecostès, agermanament de la humanitat. El do septiforme de Déu baixa sobre l'home i li enjoia el cor de carismes. Després de mil·lars d'allunyament, l'Esperit de Déu torna a establir col·lotge amb la nissaga dels mortals, fent-los brollar del cor amb la seva divinal insuflació, aquell corrent d'aigua qui munta fins a la vida eterna.

L'Esperit Sant és la gran promissió de Jesucrist. Bé podia ell comunicar directament als seus deixebles en possessió perfecta la ciència de la paraula i la virtut de l'obra, però, nova meravella d'humilitat, volgué que aquests dons els fossin baixats del cel per l'Esperit Consolador, completant així la intervenció de la Summa Trinitat en la restauració del nostre llinatge.

Com en la creació de l'home Déu façonà primer el seu cos i li infongué després l'esperit vivificant, també en la seva regeneració a vida divina, Jesús, Fill de Déu, modelà primer l'organisme de la nova humanitat i li envià després l'Esperit qui havia de donar-li llum de saviesa, escalfor vital, gràcia de moviments i virtut expansiva.

Si tota l'obra de Crist s'adreça a la fundació de l'Església, la Pentecostès en fou el naixement. Els primers creients, entemorits per l'odi de la Sinagoga, no formaven encara cos social. No revinguts de l'atordiment en ells produït pels ensenyaments i miracles del Mestre i darrerament per la seva mort i resurrecció, no tenien esma de començar la tasca proselitista per a la qual els mancava la plena intel·ligència de la Veritat i la fortitud per tenir-se fermes davant la fúria de la persecució inevitable.

Es l'Esperit consolador qui lliga amb unitat indissoluble aquells

primers elements inconnexos, qui dóna a aquest nou vivent immortal totes les clarors de la Idea, totes les significacions de la Paraula, totes les fecunditats de l'Obra. Fort d'aquestes tres armes, aquell nou vivent, veritable Humanitat en esbós, anirà complint en un ordre més elevat el precepte diví de la creixença, fins a coincidir amb tota la universalitat dels humans. Persecucions externes, febleses individuals internes, no faran sinó depurar-lo i ajudar-lo a créixer. L'Esperit que ha rebut amb l'alenada de Déu no és, com el de les institucions purament humanes, esperit de poble o de raça, d'època o de moda, sinó l'Esperit de Déu mateix, transcendent a tots els temps i a tots els llocs, el qual pot incorporar-se tots els genis individuals i collectius, lligar amb tots els temperaments, assimilar-se totes les cultures i parlar totes les llengües. Els sistemes polítics, les escoles filosòfiques, els gustos literaris són patrimoni d'una raça al temperament de la qual responen: sols Déu és de tothom.

Per això aquest organisme animat per l'Esperit de Déu es pot dir que existeix per damunt de les mudances del temps i de l'espai. Divina és la textura que li dóna unitat i força vital per assimilar-se tots els esperits de la terra; divina la resistència contra els embats diversos que segle darrera segle cuiden anorrear-lo, divina la ment amb què intueix homes i pobles i parla amb accent nadiu la llengua de cadascun. La possessió del Verb essencial, de la Paraula eterna de Déu de la qual són dèbils reflexos els idiomes dels homes, li dóna el domini eminencial de totes les paraules humanes. L'exclusió d'una d'elles, la més humil, seria un atemptat a la seva transcendència divina, a la universalitat de la seva missió adoctrinadora.

El do de llengües que l'Esperit Sant infongué als primers Apòstols és un fenomen constant—apart el caràcter, ja no necessari, de miracle—en l'Església Catòlica. El primer sermó cristià, el predicat per Sant Pere arran mateix de la baixada de l'Esperit, fou escoltat amb estupor per milers d'oients de tota raça, des de Roma a la Pèrsia, cadascú en la seva llengua. Cap accent d'estrangeria no fou notat per ningú en els llavis de Pere: l'Església del Crist no és estrangera enlloc del món. El miracle moral s'és repetit sempre. Sempre homes de tota raça, de tota nació, de tota llengua, de tota condició i cultura, han sentit l'Església parlant-los amb accent nadiu. Qui no pogués trobar aquest accent propi en llavis de l'Església podria sentir-se exclòs de la gran germania dels homes de Déu, de la ciutadania universal del llinatge cridat a la família divina. L'Església ploraria llavors davant la forçada incomprensió.

Fou el pecat de l'home, fou la pèrdua de l'aglutinant diví de la gràcia ço que trencà l'unissó en els llavis dels homes, i tingué el seu monument en la supèrbia de Babel. En tornar l'esperit de Déu al món, esqueixat per la incomprensió dels llavis i la rancúnia dels cors, és desfeta la confusió de les llengües i la paraula d'un sol llavi s'esbadia en irisació polícroma acomodant-se a l'orella de tot home de bona voluntat. La Pentecostès és la destrucció de Babel.

Miracle fou això de la caritat divina. Les flames que baixaren damunt els caps dels Apòstols tenien forma de llengües, perquè sols una llengua flamejant d'amor pot fer-se entenedora de tots els homes.

Davallin també ara llengües de foc damunt tots ells, i donin-los la ciència de la paraula, igualment digna de respecte qualsevol que sigui la modulació externa amb què és pronunciada. Sols una irrupció de l'Esperit flamejant de les altures pot donar als homes el respecte mutual, l'amor comprensiu, l'abraçada de germanor que torni la pau a aquesta humanitat trossejada.

EL GRAN CARDENAL SECRETARI D'ESTAT HERCULES CONSALVI

El 24 de gener de 1824, moria a Roma el Cardenal Hèrcules Consalvi, Secretari d'Estat del Sant Pare Pius VII. Les seves despulles reposen a l'església de St. Marcel *al Corso*, a la capella del devotíssim i miraculós Sant Crist, que és la quarta a la dreta, entrant a l'església.

Els admiradors del Consalvi, li dedicaren el modestíssim monument d'una sobrietat clàssica i ensem de significació pregonada. Davant la simpliciíssima urna exornada del bust de Consalvi, està trista i plorosa l'estàtua de l'Església, la qual alça la creu victoriosa damunt la tomba del seu heroi.

Fou el Cardenal Consalvi el gran secretari d'Estat, l'ideal secretari d'Estat.

Roma, teatre de les seves glòries i de les seves amargors, amb ocasió del centenari de la seva mort, ha volgut commemorar la seva memòria d'una manera digna i exemplar d'aquell gran diplomàtic. (Nota 1).

La situació actual d'Europa i del món és escaientíssima per recordar aquesta gran figura que projecta alhora viva llum i ombra obscura damunt l'Europa d'avui.

(1) Són dignes de memòria les següents conferències donades a honor de Consalvi:

El Cav. Dr. Muller desenrotllà el tema: "Consalvi, il·lustre diplomàtic de la Santa Seu als temps de Napoleó i del Congrés de Viena."

Mons. Salutti: "El Cardenal Consalvi i el Conclave de Venècia de 1800 i el Concordat de París de 1801."

Mons. Janssens, Bisbe titular de Betsaida: "Consalvi i la coronació de Napoleó I."

Mons. Bastgen: "Consalvi, home d'Estat."

Comendador Nogara: "Consalvi i les antiguitats i Belles Arts."

P. Hilari Rinieri: "Consalvi en la vida privada."

El Card. Ragonesi pronuncia un discurs sobre: "Consalvi com a diplomàtic de la Santa Seu", el dia 27 de gener.

La condició de la Santa Seu en aquella època—que sembla tan llunyana—era ben diversa de l'actual, si més no, per un fet, l'abast del qual en molts ara sembla de moda perdre de vista. El Papa, de dret i de fet, era rei; tenia el seu reialme. Lluny de nosaltres avançar presumptuosament amb aquestes paraules cap opinió personal sobre una qüestió d'exclusiva competència del Pontífex de Roma; mes la reflexió s'imposa.

Entre les clàusules del Tractat de Londres que condicionaven l'entrada d'Itàlia en guerra, una era l'exclusió del Papa de les futures negociacions de la pau. I en efecte, entre les firmes signatàries del Tractat de Versalles no es pot llegir la del representant del Papa. Sortosament és cert; més no és menys cert que, si el representant del Papa hagués pres part a les negociacions de Versalles, molt probablement l'Europa tindria avui una pau relativa i una relativa, però suficient concòrdia amb la qual ni el bolxevisme que es fonamentà, enfortí i amenaçà a despeses de la discòrdia de l'Occident, no existiria, ni tindríem damunt dels esperits i de la societat l'amenaça d'una guerra propera, que sols espera l'oportunitat favorable per esclatar.

Però el món vol un Papa neutral.

Un Papa neutral! Tal és la fórmula hipòcrita del sectarisme modern. No cal que intervingui en l'arranjament i sistematització de coses que altrament, no són de la seva competència. El seu regne no és d'aquest món. Neutralitat falsa, imposada al Pare de tots els pobles i mantinguda *ad majora mala vitanda* amb una sinceritat exemplar, recompensada sovint amb malignes sospites i recriminacions injustes i vergonyoses.

Acabades les guerres napoleòniques, que, dirigides i tot per un autòcrata i absolutista, contenien amb el triomf de les idees revolucionàries, la liquidació, en alguns indrets encara inicial del feudalisme i absolutisme, i el principi de la nova època de la llibertat religiosa, econòmica, política i nacional, *se celebra el Congrés de Viena*. Els representants de les potències que hi intervingueren, com desvetllant-se d'un somni, resten esverats davant la catàstrofe europea material i moral.

Neix llavors espontàniament el desig de deturar la nova orientació d'Europa i mantenir l'antiga. Doble brollar de conseqüències incalculables, car, de l'antic es volia conservar ço que, bo o dolent o transitori estava condemnat a mort, mentre que, d'altra banda, l'escepticisme i fins, en molts de representants, el sectarisme, impe-

dien de veure on raia el veritable mal i perill en la nova orientació de la vida humana.

Primerament, aquells diplomàtics encarregats de tornar l'ordre i la pau a Europa, es preocuparen de les conquestes territorials i de l'engrandiment dins i fora d'Europa de la pròpia influència. Després, la tendència anomenada d'ordre, reaccionària i antiliberal capitanejada per Metternich, no era una orientació generosa, il·luminada, respectuosa i desitjosa de l'harmonia entre les supremes i eternes necessitats de l'home individual i social i les exigències del progrés dins la legítima llibertat en tots els ordres dels individus i dels pobles, sinó la derivació d'aquella idea cega i imbècil que *l'ordre mort i estèril de la força* és l'ideal de la societat humana. El resultat fou un programa integrat per dos elements eliminatoris l'un de l'altre: el conservadurisme i àdhuc conservadurisme estatal esclau de les idees revolucionàries.

El secret consistia a no negar l'evolució indestructible de la societat humana, sinó en orientar-la, cristianitzar-la i salvar-la. Així ho comprengué el Cardenal Consalvi. Mes, als altres representants de la diplomàcia europea, gairebé tots espiritualment enciclopedistes i revolucionaris, i alguns d'ells fins membres de les sectes secretes, eren incapaces de comprendre ni l'origen del mal i el seu remei. D'aquí que la història del segle XIX no és altra cosa que l'ofensiva de les idees revolucionàries, per la conquesta del món, les conseqüències de la qual en l'ordre religiós, social, polític i econòmic, que és per a la majoria el més tangible, tots avui deplorem.

Quasi un segle més tard, després d'una catàstrofe sense precedents en la història dels pobles, altra vegada s'aplegaren els representants no solament d'Europa sinó de tot el món per tornar-li la pau, l'ordre, la justícia. Un Mesies vingué de l'altra banda de l'Oceà portant el Codi salvador. Els pobles d'Europa—vencedors o vençuts—el reberen amb entusiasme i passà triomfalment per les portes del Congrés de la pau, les quals resultaren tancades al Papa. Què s'esdevingué?

Del Codi de la justícia, de l'ordre i de la pau, arrencades totes les pàgines, roman solament el títol i la coberta, que enclou i amaga un altre Codi, el de l'egoisme, declarat sovint *expressis verbis* sant i sagrat.

Ni el Tractat de Viena ni la Santa Aliança no deturaren el triomf de les idees revolucionàries que acabaren amb la societat antiga. Ni el Tractat de Versalles ni la Lliga de les Nacions ni les reac-

cions i dictadures ací i allí aparegudes deturaran l'empenta de les idees socialistes i comunistes que acabaran amb la societat capitalista, escèptica, irreligiosa i egoista.

En el si de la societat lliberal, revolucionària s'és engendrada la societat capitalista explotadora del poble. I en el si de la societat capitalista s'és engendrada la societat futura socialista i comunista. Ningú—fora de la idea i força divina—no pot deturar en ço que té d'il·legítim, i orientar i normalitzar en ço que té d'acceptable, aquest descabdellament de l'existència humana damunt la terra.

Solament la idea i força divina, que encarnada socialment s'anomena Església Catòlica, estableix l'equilibri vital entre l'element individual i familiar, i l'element social i col·lectiu, concretat en l'òrgan o instrument de l'activitat i vida social que s'anomena Estat.

Aquesta idea i aquesta força divina, s'oposa tant a la tendència atòmica, anàrquica, pseudo-individualista polveritzadora de la societat, com a la tendència absorbent, col·lectivista, socialista i comunista, polveritzadora de l'individu, i, en general, de tota realitat, preexistent per natura a la mateixa societat i al seu òrgan, l'Estat.

Solament l'Església Catòlica, idea i força divina socialment encarnades, resol clarament i eficaç el gran problema de l'existència humana que no s'exhaureix en le període de la vida present, transitori, matant així el germen verinós de l'egoisme individual i col·lectiu, causa de la desgràcia de tots.

Per això l'interès propi i el mateix instint de conservació haurien d'aconsellar a la nostra societat un retorn franc i resolt a la religió, i a la religió no abstracta i fantàstica, sinó concreta socialment i jeràrquicament constituïda, que és la Catòlica, sota la suprema direcció del Pontífex de Roma.

Limitar fins al ridícol la intervenció de Roma, allunyar el representant de Jesucrist de les reunions o assemblees on els representants dels pobles tracten—segons diuen—del bé i de l'interès de la humanitat, no pot explicar-se sense una mania suïcida. I res de més suïcida que el sectarisme.

Ni resol el problema la frase hipòcrita de la separació de l'Església i l'Estat.

Es cert que és preferible anar sol que mal acompanyat. Però això és una de tantes frases que s'anuncien molt planerament, i l'abast i conseqüències dels quals, no obstant, no presenten la mateixa expeditesa. Nosaltres repetiríem una altra fórmula, al nostre entendre, escaientíssima al cas: *Quod Dus conjunxit homo non separet.*

L'home és social i religiós per voluntat divina; i per voluntat divina, la religió té una forma concreta, que és l'Església Catòlica, el cap de la qual és el Papa.

Es veritat que fins en el matrimoni s'admet tal vegada un cert divorci; però és un gran mal i un remei extrem. Confessem no comprendre l'actitud de certs catòlics, i fins de vegades eclesiàstics, els quals davant certes dificultats i greuges que, atesa la condició humana, la unió de l'Església i l'Estat origina, proclamen com *ideal pràctic* i solució eficaç dels conflictes que sovint es presenten la *separació de les dues potestats*.

Que així, en via extraordinària tal volta sia desitjable, ho admetem també nosaltres; mes defensar-ho no solament com a tesi—que ningú no pot defensar—sinó com a hipòtesi i solució pràctica, normal i ordinària, és—ens sembla—fer el joc al sectarisme i ignorar, si més no, la condició o tendència de l'Estat que mai no respectaria l'esmentada separació. Unió, doncs, de l'Església i de l'Estat, i unió tal que la veu de l'Església, és a dir, del Papa, pugui sentir-se sovint en les assemblees on les potències tracten dels interessos de la humanitat.

Per això hom gira espontàniament i amb tant d'orgull la mirada a aquella època gloriosa en què, després de la catàstrofe napoleònica, Europa s'aplegava en el Congrés de Viena. En ell intervingué el Papa per mitjà del Cardenal Consalvi, la figura i activitat diplomàtica del qual, amb ocasió del centenari de la seva mort, volem presentar als nostres lectors. (Nota 2.)

No pretenem oferir, baldament sigui en compendi, la vida d'aquest geni de la diplomàcia pontificia. N'indicarem solament quatre aspectes com a homenatge a la seva memòria.

CARRERA DIPLOMATICA DE CONSALVI

Nasqué Hèrcules Consalvi a Roma el 8 de juny de 1757, d'una

(2) Entre els nombrosos treballs entorn de la figura de Consalvi, recomanem els següents als nostres lectors: *Storia del Pontefice Leone XII*, per Artaud de Monter; *Leben und Charakterbild des grossen Ministers Papst Pius VII*, per Mgr. Dr. Engelbert Lorenz Fischer, Mainz, 1899; Cretiman Joly, *Mémoire du Cardinal Consalvi, Autobiographie; Correspondance du Cardinal Hercule Consalvi avec le Prince Clément de Metternich*, 1815-1823, per Charles Van Duerm, S. J., Lovaina, 1899; *Napoleone e Pio VII. 1804-1813. Relazioni storiche su documenti inediti dell'Archivio Vaticano*, per Ilario Rinieri, S. J., Torino, 1906; *La diplomacia pontificia nel secolo XIX*, vol. IV Congresso di Vienna, Roma, 1902.

noble família originària de Toscanella, avui Toscana. Els primers anys de la seva adolescència els passà al seminari de Frascati sota la direcció del Cardenal Stewart, duc de York, darrer descendent de la dinastia catòlica d'Anglaterra, el qual li tenia particular afeció. Als vint anys era alumne de l'Acadèmia de nobles eclesiàstics, atraient-se ben d'hora els esguards del Papa Pius VI, que després li encarregà diverses comissions, la més important de les quals fou la de reorganitzar l'exèrcit pontifici per a defensar les fronteres amenaçades de la invasió revolucionària, i per al manteniment de l'ordre intern en un perill més greu encara.

El dia 2 de febrer de 1797, rebé la petita host el baptisme de foc i sang prop de Faenza. Cedint a la força numèrica, salvà amb la seva habilitat i més encara amb son coratge, l'honor de les armes pontificies. En el Tractat de Tolentino, 19 de febrer, Napoleó imposava al Papa condicions tan humiliants, que elles soles demanaven davant de Déu la darrera humiliació d'aquell esperit satànic.

Per agreujar la situació, el general Dupliot, enviat a Roma pel generalíssim, promovia malignament allí una revolució, l'única víctima de la qual fou precisament Dupliot, jove coratjós i caríssim a Napoleó. Aquest obtingué el que volia.

Noves humiliacions imposades al Papa, entre elles el lluirament de Consalvi, el qual fou empresonat al castell S. Angelo. Sotmès a procés, alguns volien afusellar-lo, d'altres exiliar-lo a la Guiana francesa. Finalment fou foragitat dels Estats pontificis, decretant, però, que abans de la seva sortida, cavalcant un ase vell fos passejat voltat d'esbirros pels carrers principals de Roma i flagellat. Les finestres i llocs eminents foren assaltats i pagats a preus altíssims. Allí els enemics de Consalvi, no solament estrangers, sinó principalment els de casa mateixa i d'una manera especial les senyores distingides, podien testimoniar el gran patriotisme i el respecte a les autoritats constituïdes. A darrera hora vingué una contra ordre, i Consalvi sortí de Roma podent veure per últim cop el pobre Pius VI, que sota el pes de tantes calamitats, moria a València el 29 d'agost de 1799.

Alguns desastres de les armes franceses permeteren la celebració del Còncil a Venècia (30 de novembre de 1799), del qual Consalvi fou declarat secretari. De totes bandes i a cada moment sorgien nombroses dificultats i enormes que entrebancaven les operacions conclavistes, dificultats que foren superades en gran part per l'extraordinària habilitat de Consalvi, que en aquelles aspres jornades

es demostrà l'home indispensable a la diplomàcia pontificia. La seva vocació restava consagrada.

Fins el 14 de març de 1800, no era elegit el nou Papa, que ho fou el Cardenal Bernabé Chiaramonti, bisbe d'Imola, el qual prengué el nom de Pius VII.

Tot seguit el nou Pontífex nomenà Consalvi, llavors encara *minorista*, *Pro-secretari* d'Estat. Mes, cedint a la resistència de Consalvi que féu l'impossible per declinar l'honor i la càrrega, permeté que el nomenés secretari del Papa.

Arribat a Roma després d'un viatge triomfal, el Papa confià al *Pro-secretari* tota l'administració de l'Estat; l'ordenà de subdiaca i diaca, i l'11 d'agost el creà Cardenal diaca de Santa Maria della Rotonda, nomenant-lo definitivament Secretari d'Estat.

CONSALVI SECRETARI D'ESTAT. ACTUACIO GLORIOSA I CARACTER DE LA SEVA DIPLOMACIA

Entrem a la veritable vida, que és la més interessant, d'aquest gran i exemplar diplomàtic, divisible en deues èpoques ben distintes: durant la glòria i triomf de Napoleó, i després de la caiguda d'aquest.

CONSALVI I NAPOLEO. — Es conta que Napoleó digué un dia: "Si no fos Napoleó, voldria ésser Gregori VII." Si per ésser Gregori VII altra cosa no calia que l'energia de caràcter, certament Napoleó hauria pogut subsistir aquell gran defensor de la grandesa i dignitat de l'Església i del bé de les ànimes més que de la persona i glòria pròpies, cosa que Napoleó no podia comprendre. Fill de la revolució, malgrat la seva intel·ligència i geni extraordinari, era de fet, un escèptic. No tenia fe; en conseqüència, tot cedia a la seva ambició sense fronteres. L'única realitat, per a ell, era ell mateix. Imposar la seva persona i triomfar de tothom, tal fou el somni de la seva vida, que les victòries feien més fulgurant i els desastres no esvaïen.

Per això és d'una força incomparable la lluita entre Napoleó i Consalvi.

El 14 de juny del 1800 és una de les dates no solament memorables, sinó també decisives en la història. Es el dia de la batalla de Marengo. Si Napoleó la perdia — i estigué a punt de perdre-la

(Nota 3) — el ja llavors primer cònsol i de fet Dictador de França, haguera molt probablement compromès per sempre la seva carrera. Estava escrit, però, que aquell geni extraordinari havia de combatre contra els homes i contra Déu. Doble guerra empenqué alhora: guerra material contra Europa, i guerra material i espiritual contra la Santa Seu. Volia dominar sobre tota Europa, i volia dominar no solament el rei, sinó també el Papa de Roma: Cel i terra volia als seus peus.

El Papa triomfà tenint al seu costat, àngel de Déu, a Consalvi brandint lluent i formidable l'espasa de la constància, paciència, habilitat, generositat, fe en Déu i energia i coratge indomtables.

Després de la batalla de Marengo, que féu la seva autoritat indiscutible, Napoleó, per mitjà del Cardenal Martiniana, Arquebisbe de Vercelli, feia arribar al Papa el seu desig de restablir i sistematitzar a França la religió catòlica. El Papa rebé gojós i acollí amb entusiasme la notícia, i es disposà de seguida a iniciar les oportunes negociacions, nomenant a l'efecte, per indicació, sembla, del mateix Napoleó, que el coneixia, a Mons. Spina, acompanyat del P. Carles Caselli, ex-general dels servites.

Napoleó volia el restabliment del culte públic, i, en general, de la religió catòlica a França, però solament des d'un punt de vista polític, i, més exactament, des del seu punt de vista polític. No era Napoleó antireligiós enragé, ni podia ésser-ho; era tot simplement escèptic, i, per damunt de tot, absolutista. La religió no podia oposar-se a la seva política, altrament, devia afavorir-la i àdhuc servir-la. Per això no podia ell comprendre ni menys admetre un contracte solemne bilateral que portés la seva firma; un Concordat entre França, ço és, ell, la Santa Seu, si contenia com a principi fonamental i indestruïble la independència i superioritat de Roma en l'ordre espiritual.

L'ordre i tranquil·litat a França; la intelligència amb el Papa, prou comprenia com eren necessaris a la política que madurava en el seu esperit. El Dictador volia, a tot cost, arribar a un acord definitiu. Mes els lligams amb la revolució, d'on ell partia, no eren del tot trencats encara, i, sobretot, no podia consentir, ni en forma concordatària, en l'existència i intervenció d'una potestat espiritual que fos superior a la seva. Ignorava, demés, la força divina del Papa, al qual tractava

(3) La batalla la tenia ja perduda Napoleó. Melas, generalíssim de l'exèrcit austríac, vell de 80 anys, es retirava ja tranquil del camp, segur de la victòria completa. De sobte, es presentà amb noves forces el general Dessaix, i s'encengué de nou la batalla, que terminà amb la victòria de Marengo.

com una potència terrena, que amb l'astúcia, habilitat, afalagament i, en últim terme, amb amenaces i violències podia abatre.

Semblant visió de les coses i semblant disposició d'esperit, feien inevitable la ruptura de les negociacions, cosa que ni Roma ni Napoleó no volien, i menys, fins a un cert punt, aquest que aquella. D'una i altra banda, les concessions i, diem-ho, el sacrifici eren notables; car pel mateix Napoleó no era cosa planera d'imposar-se a l'esperit revolucionari, potent encara a França; i, respecte a la Santa Seu, el Concordat, si no significava la justificació de les malifetes revolucionàries, passava, però, l'esponja sobre moltes coses, la preterició de les quals solament la gravetat de les circumstàncies autoritzava.

Hi havia, però, una cosa sobre la qual Roma no podia, i Napoleó, per raons revalucionàries i personals, no volia cedir. Les negociacions esdevenien cada dia més aspres i difícils, talment que els delegats pontificis, en previsió de mals majors, consentien a acceptar el projecte de Napoleó, el qual rebutjà el Papa en ésser-li presentat, no curant-se dels furors i amenaces d'aquell home que es creia monipotent. Fou aleshores que M. Cacault, ministre francès a Roma, es posà en tractes amb Consalvi, proposant-li com a darrera mesura que ell mateix anés a París. Greus dificultats de diversos ordres s'hi oposaven, les quals l'hàbil Cacault ajudà a superar.

En efecte, Consalvi, amb el parer de la majoria dels Cardenals, anà a París a negociar el famós Concordat. Es impossible de compendiar les llargues i obstinades negociacions que posaren a prova ben dura l'habilitat, perspicàcia, flexibilitat i energia meravelloses de Consalvi. Finalment, s'arribà a l'acord. El primer cònsol acceptà privadament el Concordat, i es fixà el 13 de juliol per posar-hi la signatura i publicar-lo—cosa que Napoleó vivament cobejava—l'endemà, 14, festa de la República. Estava ja redactada la notificació oficial. Diem oficial, car la notícia privada era ja escampada arreu per indústria maligna de Napoleó, que així pretenia posar els delegats pontificis davant un fet consumat, dificultant-se d'aquesta manera la retirada. Consalvi i els seus col·legues acudiren a l'hora prefixada. Arribats després Josep, germà de Napoleó, i l'abbé Bernier, fiduciari del primer cònsol, presentà Consalvi la seva còpia del Concordat posant-hi tots la signatura. Josep presentà al seu torn la còpia del Govern. Consalvi hi donà una ullada, la demanà per examinar-la un moment, i s'adonà de seguida d'alguns canvis greus i importants, obra personal de Napoleó, que volia imposar amb frau la seva voluntat. —Jo no signo aquest document—digué Consalvi, indignat

per tanta infàmia, fent comprendre d'estar disposat a anar-se'n de seguida. El germà de Napoleó cercà de convence'l que es deturés per tal de trobar una via de sortida. Portant les concessions al límit extrem, consentí Consalvi a algunes modificacions lleugeres, ferm i irreductible en el principal.

Josep portà aquesta nova còpia al seu germà, el qual adonant-se de que la perspicàcia de Consalvi era superior a la seva astúcia, i que la seva voluntat no era llei per a aquell home fort i íntegre, esclatà furiós en amenaces, esqueixant el document en mil trossos.

La festa de la República no seria solemnitzada, com Napoleó volia i fins havia fet comprendre, amb la notícia del gran esdeveniment. Estava irritadíssim.

Moments abans del sumptuosíssim banquet celebrat en aquella circumstància, al qual, entre altres diplomàtics d'Europa, intervingueren Consalvi i els seus col·legues, ocorrogué aquella escena vivíssima que Fischer i altres autors recorden, entre Napoleó i Consalvi. Avançant aquell en mig de la reunió esplendorosa per la sala del banquet, es topà amb el segon. Napoleó esguardà Consalvi furiós i arrogant, una catarata d'amenaces sortiren de la seva boca, i acabà amb aquesta pregunta:

—Quan penseu partir?

—Després de dinar—respongué serè, fred, calm Consalvi.

La resposta insospitada fou com un cop de massa per a Napoleó. Comprengué, reflexionà, canvià de to... i començà el banquet, durant el qual Napoleó repetia a dreta i esquerra que ell mai no cediria els drets de França a Roma; que Roma havia de cedir si no volia la suprema ruïna.

En realitat, Consalvi havia guanyat la batalla. Napoleó no en dubtava. Si de cas, ajornaria l'avinentesa de rescabalar-se del que ell jutjava una derrota. De moment, calia arribar a l'acord.

I. en efecte, acabada la festa, continuaren les negociacions el dia 15, i després d'una obstinada discussió, d'una veritable i aferriada batalla de dotze hores, es posaven les signatures a l'històric document, el qual era publicat l'endemà.

Consalvi havia triomfat de Napoleó. Aquest, a Marengo, assegurà definitivament la seva carrera; Consalvi, amb el Concordat de París, el més gran triomf, potser, de la seva vida, segellava la seva qualitat de diplomàtic insubstituïble de la Santa Seu.

Efectivament, el prestigi d'aquest triomf li facilità altres empreses,

moltes d'elles extraordinàriament complicades i difícils, entre les quals, i ben aviat,

LA CORONACIÓ DE NAPOLEÓ A PARIS

Per arribar a un acord amb la Santa Seu, Napoleó tenia les seves bones raons, no solament exteriors, sinó també personals, si mai podia interessar aquell esperit superb res que no comencés i acabés en ell. Com de fet, assegurada la seva posició a França, palesà el desig de llarg temps acaronat. Es declarà Emperador, a través d'una nominació formalista, sense especial resistència. Volia ésser Emperador resuscitant l'antig Sagrat Imperi romà, successor de Constantí Magne, Carlemany i Carles V.

Per això calia la coronació pontificia, que sempre s'era esdevinguda a Roma; però Napoleó volia que fos a París.

Dues coses pretenia del Papa l'Emperador de França: ésser coronat Emperador i ésser-ho a París. El conflicte era gran, les dificultats gravíssimes, els parers de teòlegs i diplomàtics, dins del mateix Col·legi Cardenalici, no gens uniformes. Es aquest un punt de la història sobre el qual encara avui s'admet una sincera diversitat de criteris. El prestigi extraordinari de Consalvi resolgué el greu conflicte. Prou s'adonava el gran diplomàtic de les dificultats de l'una banda i de l'altra. Més tard encara les farà recordar la llavors caiguda dinastia de França, després restablerta, i l'Austria.

Pius VII, però, seguí el parer de Consalvi, d'aconcentrar aquell home temible. El Papa entrà a França travessant-la triomfalment. La cerimònia de la coronació se celebrà amb una esplendor i magnificència mai igualada. Napoleó fou coronat pel Papa. Es veritat que més d'una vegada, en aquesta mateixa circumstància l'orgull fins pueril encegà aquell, qui tractà el Sant Pare amb una manca de respecte inqualificable, com, quan pujant tots dos a la mateixa carrossa, es col·locà a la dreta del Papa; i més encara, quan en el precís moment de la coronació, s'alçà, i prenent la corona de l'altar se la posà al cap amb les seves mans. Orgull ridícul. Malgrat això, allí s'estava ell agenollat als peus del Papa, el qual apareixia així davant l'home més orgullós de la terra com la suprema autoritat del món. El triomf del Papa era superior al de Napoleó. Així ho cospà de bell principi Consalvi, i ho volgué. Napoleó, per contra, ni ho volia ni ho comprenia. Per a ell, Concordat i Coronació, la qual, al seu entendre li donava el caràcter de monarca suprem del catolicisme, no eren sinó

instruments de la seva política, mitjans per a la seva glorificació i enfortiment de la seva posició privilegiada per tal d'actuar definitivament en el seu somni de dominació universal i absoluta d'Europa, cosa impossible mentre existís una forta Anglaterra, senyora de la mar. Anglaterra no solament no se sotmetia a la voluntat del dèspota, sinó qu amenaçava d'imposar-li un jorn la seva. Napoleó hauria demanat a les muntanyes d'omplir el Canal de la Mànega, unint el Continent amb Anglaterra. Mes les muntanyes no escolatven els seus precs ni obeïen les seves ordres.

Napoleó emprà una altra mesura; volgué imposar a tots els reis, prínceps i pobles d'Europa el conegut *bloc continental* (1806) contra Anglaterra, per tal de reduir-la per la fam i la misèria. Aquesta voluntat seva pretengué d'imposar-la també al Papa, com si fos un vassall seu.

Anglaterra era protestant; Napoleó el suprem monarca coronat pel Papa. Ell, amb el Concordat, havia restituit la religió a França, *mestressa d'Europa*; ell, que podia en un sol moment i amb un acte del seu voler, abatre l'ordre per ell creat; raons a bastament fundades per a ni tan sols sospitar la resistència del Papa.

I, no obstant, Consalvi respongué en nom del Papa a l'Emperador, que, tot i reconeixent la seva obra immensament meritòria per a la religió, raons supremes d'honestetat i justícia impedièn de complaure el sobirà de França. Aquest, davant la resistència de Roma, passà—segons el seu costum—a les intimidacions, amenaces i injúries. Inútilment.

Creient que tan inesperada resistència a la seva voluntat era deguda a Consalvi, Napoleó exigí, sota amenaça de ruptura i fins de guerra, que aquell fos allunyat de la Secretaria. El Papa no ho volia; mes fou el mateix Consalvi qui, sempre oblidat de la seva persona, amb la tènue esperança d'evitar la catàstrofe, insistí a retirar-se. Deixà la Secretaria, però romangué a Roma al costat del Papa per qualsevol avinentesa. Quatre pro-secretaris succeïren a Consalvi, el darrer dels quals fou el Cardenal Pacca.

La Santa Seu, amb la retirada de Consalvi, no s'apartà d'una política que la justícia i fins l'interès en un esdevenidor no gaire llunyà imposaven.

Incommensurables haurien estat les conseqüències per a la Santa Seu, si aquesta s'hagués adherit al bloc contra Anglaterra; per aquest fet, esdevenia belligerant al costat, més encara, arrossegada pel dèspota, per raons, la justificació de les quals ningú a Europa no ha-

guera comprès. Quan Roma condescendí a coronar l'Emperador de França, el pas podia desplaure, i de fet desplaïa, sobretot a la dinastia francesa enderrocada i a Austria. Tanmateix el Sacre romà Imperi ja no existia, i, quant a la dinastia francesa, no se segellava la seva caiguda definitiva ni es discutia. Es tractava solament de prendre posició davant d'un fet independent de Roma, que era el canvi polític esdevingut a França, que el temps i ningú més s'encarregaria de demostrar si era dins l'ordre humà, incessantment variable, del tot acomplert. Tal semblava, tal era i tal hauria restat si l'ambició de Napoleó no hagués estat desenfrenada. Així les coses, tothom avui sap, o ha de saber, que per damunt de totes les simpaties o antipaties dinàstiques o polítiques, cap Estat ni cap nació no es féu ni patrimoni d'una casa regnant o d'un sistema de Govern.

Ben divers era el cas del bloc contra Anglaterra. Cap greuge d'aquesta potència no autoritzava l'hostilitat del Papa contra d'ella. I àdhuc esguardant la situació general d'Europa, el provocador era sens dubte l'Emperador de França. Posar-se, doncs, al seu costat, era trair i violar la justícia, i tirar-se al damunt el just ressentiment d'Europa i sobretot d'Anglaterra, amb conseqüències molt més greus que les que Napoleó féu tot seguit ploure sobre Roma, tot i constituint una completa catàstrofe. En efecte, Roma fou ocupada i declarada segona ciutat de l'Imperi; el Papa empresonat primer a Savona i després a França. Seguí una ferotge persecució religiosa; supressió de comunitats religioses, empresonament de prelats, entre ells el Cardenal Pacca; exili de sacerdots i religiosos; tancament de seminaris i reducció de diòcesis; lleva obligatòria a Itàlia per a servir a França. Els Cardenals foren obligats a reunir-se a París, on Napoleó els volia a les seves ordres.

ALTRA VEGADA ES TROBARAN DAVANT PER DAVANT NAPOLEO I CONSALVI

El 21 de novembre de 1809 arriba una ordre de París per a Consalvi, que ell sortís també de seguida cap a aquella capital. Consalvi respon que la residència legal dels cardenals de Cúria, és Roma, i que sense ordre del seu superior, el Papa, no deixarà la seva residència. Alguns dies després, 5 de desembre, s'apoderen improvisadament els soldats francesos de la seva persona i, junt amb el Cardenal de Pietro, és enviat a París.

Consalvi a París. Aquí tenia aplegats Napoleó gran nombre de prelats i molts Cardenals, mentre el Papa sofria a la presó de Sa-

vona. Una altra vegada s'havia d'entaular una lluita cos a cos formidable entre els dos genis, una espècie de duel meravellós; "duello confligere mirando". Aquí a França i precisament a Reims on fou exiliat (juny de 1810) per raons que després direm, escriví Consalvi part de les seves "Memòries", les quals, entre altres obres, ens serveixen de guia.

Deixant de banda detalls, alguns interessantíssims, de l'estada de Consalvi a França, tres fets solament recordarem, que fotografien nostre gran diplomàtic.

La seva conducta davant del Govern. Arribat a París es tancà a casa, s'isolà del tot, refusant de mantenir relacions i prendre part en cap cerimònia ni pública ni privada. La seva noble conducta era una continua protesta contra la prepotència. Mantingué sempre la llibertat i independència d'esperit davant del dèspota. Consalvi, contra el que feren altres Cardenals, mai no acceptà els 30.000 francs anuals que el Govern els assenyala; preferí de viure en la pobresa. Val aquí ço que, referint-se a una altra circumstància, escriví l'hàbil Cacaault de Consalvi: "Il est pauvre, et pourtant envié".

Altra violenta topada tingué en aquest temps amb Napoleó en persona. En una solemne recepció, de la qual Consalvi no pogué substreure's, el Cardenal Fesh, *grand aumonier* presentava a Napoleó, un a un, els Cardenals assistents a l'acte. Quan arribà a Consalvi—ell mateix ens descriu l'escena—Napoleó es demostrà cortesíssim i ple de deferència, i fins deixà caure aquella frase ben afalagadora per a un altre que no fos del seu tremp: "Si Consalvi hagués estat a la Secretaria—deia als assistents—les coses de l'Església no hagueren arribat a aquest punt". "Senyor,—respongué Consalvi,—jo en aquell lloc haguera complert el meu deure". Napoleó, com si no s'adonés de la resposta, repetí la frase, i Consalvi replicà amb la mateixa energia. Una tercera volta encara, i amb major publicitat, pronuncià Napoleó la seva frase. "Llavors—diu Consalvi—sentí que els ulls se m'enfosquien, perdí un moment la calma i avançant contra Napoleó li repetí: "Senyor, he dit ja que, si m'hagués trobat a la Secretaria, haguera fet la meva obligació".

Un tercer fet recordem, que ultrapassa el caràcter d'incident, constituint una qüestió gravíssima que ha fornit matèria a infinites disquisicions històrico-jurídiques i que valgué a Consalvi l'exili dins la mateixa França i, per poc, la mort. Alludim a la famosa qüestió del matrimoni de Napoleó amb l'arxiduchessa Maria Lluïsa d'Àustria.

Consalvi prengué de bell principi i resoltament posició contra

l'àrbitre en defensa dels drets de Crist i de l'Església; i amb Consalvi, els cardenals Mattei, Pignatelli, Somaglia, Litta, Ruffo Scilla, Saluzzo, Di Pietro, Galnelli Scotti, Brancadora, Galeffi i Opizzoni. Tots aquests formaren el grup dels opositors. Restaven altres 14 cardenals, dels quals, llevat el Cardenal Carrara, moribund, li acceptaren la proposta de Napoleó. Foren, ultra el Cardenal Fesch, els dos Doria, Spina, Caselli, Zondadari, Ruffo Fabrizio, Vincenti, Erzkine, Roverella i Mauri. Bajane, Despuig i Dugnani es declararen malalts! Estratagema inútil, car llur conducta fou interpretada favorable a l'Emperador, el qual, irritadíssim, descarregà de seguida la seva còlera damunt els contrastants, i en particular contra Consalvi, a qui, en el primer engegament, volia afusellar.

No és el present un treball crític per a emetre judici sobre la conducta dels Cardenals que, a conseqüència de llur aquiescència, conservaren les rendes, continuaren a portar la púrpura i romangueren a París. Molts d'ells, sens dubte, devien obrar en bona fe en una qüestió delicadíssima, que segons més amunt diguérem, ha donat matèria a una copiosa literatura.

Els altres cardenals, els *negres*, anomenats així perquè foren constrets a deixar la púrpura, exiliats a diverses bandes, tingueren la honor envejable de compartir la sort de l'empresonat Pontífex i, una altra més envejable encara de salvar la situació compromesa del pobre vell, retornar-li la pau de consciència i salvar l'honor del Pontificat.

Es aquesta la darrera batalla entre Consalvi i Napoleó, poc abans de la caiguda clamorosa del darrer.

Pius VII havia estat conduït des de Savona a Fontainebleau. Davant aquest venerable ancià, sol, carregat d'anys, empresonat, ple de penes i amargures, ignorant de ço que al món s'esdevenia, amb la imatge paorosa de la ruina total de l'Església, es presentà Napoleó en persona, i amb l'astúcia, frau i engany d'una banda, i amb les amenaces i violència (àdhuc fúria) arrencà de les mans del Papa—de la perfecta llibertat interna i externa del qual històricament i crítica podem dubtar—la signatura del Tractat de Fontainebleau, greument atemptatori als drets i prerogatives de la Santa Seu.

No pot llegir-se aquesta trista pàgina de la història eclesiàstica sense que la ira més santa faci estremir la nostra ànima.

Tenint a poder seu el Tractat de Napoleó, el Dèspota reputava segura la seva victòria contra el Papa. Fou aleshores que es permeté als Cardenals de visitar el venerable ancià. A Fontainebleau acudi-

ren volant Consalvi i alguns dels Cardenals negres; mes trobaren el Pontífex més mort que viu, entre contínues engúnies sota el pes del remordiment i de la desgràcia. No es pot descriure la indignació i la pena dels cardenals en assabentar-se per boca del mateix Papa de la violència i infàmia de Napoleó. Calia arravatar-li de les mans el document malaurat. N'hi havia prou si el reduïen a paper mullat, declarant-lo del tot nul. Així ho resolgueren els Cardenals després de reposat examen. Era, però, absolutament necessari un acte del mateix Papa. En altres paraules, se li exigia una mena de retracció.

Consalvi, a qui els altres cardenals unànimement confiaren l'enàrrec delicadíssim, es presentà al Papa per a comunicar-li la resolució presa. L'humilíssim ancià escoltà aquell parer com una veu divina, veu d'alliberació i de salut.

El 24 de març de 1813, escrivia una carta a Napoleó declarant nul i sense cap valor el Tractat de Fontainebleau del 25 de gener proppassat.

Per darrera vegada s'estrellava Napoleó contra l'habilitat i energia indomtable de Consalvi.

Caiguda de Napoleó. Per darrera vegada diem; car els esdeveniments polítics i militars que llavors es descabdellaven, anaven a ensorrar per a sempre la potència d'aquell home extraordinari. De totes bandes, en efecte, avançaven els exèrcits aliats, per no donar-li temps de refer-se de la catàstrofe soferta a Rússia.

Malgrat l'energia incansable i el geni prodigiós del gran cabdill, que tot i caient fulgurava, la seva derrota final era inevitable. El cercle de foc i de ferro s'estrenyia de dia en dia a l'entorn de Napoleó, el qual, obligat a deixar París, on entraren els aliats el 31 de març de 1814, reculava fins a Fontainebleau, on els seus mateixos mariscals li imposaven l'abdicació l'11 d'abril.

Dos mesos abans (23 de gener), Pius VII sortia de Fontainebleau alliberat pel mateix Napoleó, qui massa tard i sols davant de la catàstrofe, s'adonà de l'error de la seva follia orgullosa en perseguir i humiliar el Papa. De Fontainebleau sortia ara el dèspota, humiliat i retut cap a Elba. Els seus somnis, la seva ambició, la seva potència, no existien. De Fontainebleau sortia el Papa triomfant envers Roma, capital del seu reialme temporal i del seu imperi espiritual i indestructible. La glòria del Pontificat brillava de nova llum fulgentíssima i esplendorosa. La posició diplomàtica de la Santa Seu en aquella hora històrica, era tot simplement privilegiada.

En la gran guerra que Napoleó mogué contra tota Europa, el Papa havia combatut més heroicament i més gloriósament triomfat que les altres potències. Les seves armes? La fe i confiança en Déu, i la seva diplomàcia a base de prudència, condescendència, magnanimitat, rectitud, energia i justícia. L'heroi de la gran batalla pontificia, Consalvi. El qual com a representant del Papa i pel prestigi extraordinari de la seva persona, entrava no solament amb plenitud de dret, sinó també amb una autoritat més alta i respectable al Congrés de Viena, on es liquidà l'empresa napoleònica i es tractà de tornar la pau a Europa. Es aquesta una pàgina brillantíssima de la vida diplomàtica de Consalvi. Assenyala sens dubte, i representa el punt culminant de la seva obra. Tanmateix no se'ns presenta amb major grandesa i dramaticitat la seva lluita amb Napoleó.

Dues paraules, doncs, entorn d'aquest darrer punt de la seva vida diplomàtica.

EL CONGRES DE VIENA

En viatge encara des de Fontainebleau envers Roma. Després del seu captiveri, el Papa assumí de nou Consalvi com a Secretari d'Estat (Foligno, 17 maig 1814). De Montefiascone i abans d'arribar el Papa a Roma partí Consalvi cap a París en qualitat de Legat a latere. Hàbil estratagema i santa, preparada pel mateix Consalvi, per tal de calmar el ressentiment i amargura, ben explicable de Lluís XVIII davant l'actitud no menys comprensible i ben justificada de la Santa Seu envers Napoleó.

L'extraordinària distinció de la visita, que, malgrat tot era d'un home que, arribat el moment, no s'havia vinclat davant el dèspota, i representant d'un Papa que amb sos ulls havia contemplat l'església devastada, i fins havia estat exiliat i empresonat, i les converses tot seguit iniciades, dissipa en ben tost els records amargants i creen una atmòsfera de cordialitat esperançadora. De París passà Consalvi a Londres amb el mateix caràcter, amb el mateix prestigi i amb condicions més excepcionalment favorables.

Consalvi s'havia oposat al bloc continental (1806) contra Anglaterra i fins s'havia retirat de la Secretaria com a conseqüència. Davant l'enemic d'Anglaterra, la seva consciència no claudicà mai. La seva visita a Londres, es comprèn, fou ben grata, i constituí un veritable triomf de conseqüències incalculables per l'obra lenta però constant de tolerància i llibertat religiosa.

A Londres trobà el rei de Prússia i l'Emperador de Rússia, grans admiradors de la persona i de l'obra de Consalvi. D'Anglaterra, on Napoleó no havia arribat en la seva glòria militar, retornava Consalvi amb el triomf de la diplomàcia pontificia per a començar els treballs del Congrés de Viena (nov. de 1814). Allí es reuniren els representants de França, Anglaterra, Austria, Prússia, Rússia, Espanya i la Santa Seu, per esmentar només els Estats principals. França era vençuda; però aquesta era la França napoleònica, no la borbònica, enemiga de la primera. La destrucció, no del tot arbitrària, era tanmateix necessària, malgrat la presència de Talleyrand.

Anglaterra era triomfant. Austria havia combatut heroicament, malgrat la seva humiliació en contemplar Napoleó fulgurant a Schoenbrunn. Prússia, enemiga implacable del dèspota, havia salvat l'honor de la Germània, arrossegat pel fang pel covard servilisme dels seus prínceps. Rússia havia demostrat que Napoleó no solament no era invencible, sinó que se'l podia retre i subjugar. Si a Rússia mateix això no fou un fet, ho pogué agrair Napoleó en part, almenys, a la ben discutible generositat d'aquell estrany home que fou Alexandre I. Certament Napoleó no s'haguera conduït d'aquella manera.

Pertocant a Espanya, els seus pobles amb torrents de sang havien rentat la ignomínia del rei borbònic, que agenollat als peus del dèspota i humil servidor seu, li lliurà la corona.

La Santa Seu reduïda a esclavatge i el Papa empresonat primer que trair la veritat i la justícia, havien oposat al geni de Napoleó que flagellà tota l'Europa, una resistència noble, pura, enèrgica, generosa i irreductible, més grandiosa que totes les altres potències. Això sol donava a la Santa Seu un dret igual si no superior, a prendre part al Congrés de Viena. A més a més, tingué la fortuna d'enviar-hi un Consalvi.

Allí manifestà el gran Secretari les seves extraordinàries dotes de diplomàtic incomparable, admirades i exalçades per les personalitats més il·lustres. L'exemplaritat de la seva vida privada en un congrés, on semblava que els representants d'Europa, sagnant encara, volguessin abans de tot, acreditar-se de galants aventurers; la grandesa dels seus ideals de justícia i equitat davant per davant les ambicions, egoisme i escepticisme de la major part dels delegats europeus; la perspicàcia en penetrar les intencions dels adversaris; la circumspecció i reserva en conduir la discussió, i, per acabar, la seva inflexible energia quan arribava l'hora de la batalla, assoliren a Viena per

a la *causa pontifícia* un dels triomfs més complets i sorollosos de l'història.

Diem per a la *causa pontifícia* i no per a la *causa d'Europa*. Cal remarcar i distingir acuradament els dos conceptes.

Quant a la *causa pontifícia*, el Congrés de Viena, fou reconeguda la supremacia d'honor de la cort pontifícia. Els seus representants, amb el caràcter de Degans, ocuparen sempre el primer lloc entre tots els representants i ambaixadors de les potències temporals; cosa justíssima, car es tracta d'una potència espiritual, la jurisdicció de la qual, a més, de dret no té fronteres.

Però és ben cert que Consalvi no s'acontentava d'aquesta honor de la Santa Seu, si després aquesta havia de resignar-se a una situació realment secundària o pitjor en la direcció del món. Per això ell no podia comprendre el Papa sense poder temporal en primer lloc, i després sense relacions íntimes, vitals i jurídiques amb les potències temporals.

RESTITUCIO DEL PODER TEMPORAL.—Era la tasca principal confiada a Consalvi, el qual, no sense aspres lluites, obtingué el retorn immediat al Papa dels seus Estats. *Retorn*, i no una nova donació, com deia aquell maligne geni de la diplomàcia, Talleyrand, amb el qual calgué a Consalvi batre's aferrissadament en dues ocasions. Es perdé, no obstant, Avinyó. *Retorn immediat*, afegim, contra la interessada política de Metternich. Aquest, en realitat, no era hostil al poder temporal, abans favorable, esguardant Itàlia com una expressió geogràfica (frase imprudent, que mai havia d'haver eixit dels seus llavis). Anglaterra, Prússia, Rússia i França, tampoc eren contràries al retorn dels Estats pontificis, no solament en aquell moment psicològicament molt favorable, sinó també per raons polítiques, no mirant de bon ull l'engrandiment d'Austria que estenia les seves fronteres fins a la línia del Po, ultra la qual, ja en temps de l'elecció de Pius VII a Venècia, havia pretès estendre's, cosa que motivà aquelles severes paraules del Papa a l'Emperador d'Austria que sonen com una profecia: Aconsellà a l'Emperador que pengés a l'armari els vestits que no eren seus, sinó de l'Església; car no solament no se'n gaudiria, sinó que portarien les arnes als seus vestits propis. Napoleó s'encarregà de donar compliment a l'amenaça quan penetrà fins a Viena.

Ara la situació era canviada. Austria no aspirava a les Legacions, però Metternich volia ajornar-se el lliurament per *motius econòmics*. Pretenia, a més, la continuació del Correu central a Roma, ço que

constituïa una violació de la sobirania pontificia i una amenaça contínua, i creava un centre d'intrigues tenebroses.

Consalvi s'hi oposà enèrgicament, sobretot en una conversa borrascosa que durà dues hores, i que semblava que havia de portar a la ruptura. Davant tanta resistència, i tan noble i justa, Metternich cedí. Consalvi havia fet triomfar la causa pontificia, però no la causa d'Europa. Fou en aquest sentit, el Congrés de Viena, un moment d'inconsciència i ceguetat suïcida.

Davant l'espectacle dels pobles d'Europa, llurs representants no compregueren la causa de tanta ruïna; molt menys reconegueren la pròpia responsabilitat. El sentiment, la tendència que s'imposà fou l'interès personal o l'egoisme, conseqüència fatal de l'escepticisme religiós. Per això en aquest camp, el Congrés de Viena no compregué ni seguí Consalvi; Consalvi, però, tampoc no es lligà a la política pseudo-conservadora que culminà en la Santa Aliança, en la qual Consalvi no volgué entrar. Aquella aliança, de santa en tenia només el nom, i per això fracassà. Com fracassà, d'altra banda, el projecte de Consalvi de restituir o renovellar el Sacre Imperi romà, és a dir, un centre poderós d'ordre, unitat, pau i concòrdia del món cristià i en defensa de l'Església per al bé de les ànimes. Aquest *Sacre Imperi* mancava de tot fonament real després de les decisions de Luneville, Presburg i Ratisbona (1807).

Ni era possible revifar-lo. "L'antic Sacre Imperi Romà. l'Imperi d'Alemanya, por retornar a la vida? Nosaltres no podíem deixar de respondre resoltament: —No." Així respongué Consalvi a l'Emperador d'Austria. (*Memòries de Metternich*, I, pàg. 179).

Confesem que, al nostre entendre, Metternich tenia raó. L'escepticisme religiós i el sectarisme, ànima de la moderna política europea, i el Sacre Imperi Romà eren coses contradictòries.

Davant aquesta trista realitat d'Europa, Consalvi cercà d'intensificar i envigorir una altra mesura, que ben emprada i aplicada, pot servir a assegurar i garantir la necessària influència pontificia per al bé de la humanitat. Al·ludim als *Concordats* particulars amb les diverses potències o Governos europeus. Es aquesta una altra glòria de la diplomàcia de Consalvi al servei de la gran idea que tenia ell, i tothom hauria de tenir, de la missió del Pontificat.

Es ben de dordre, veure tanta de gent que s'anomena catòlica, la qual, o per prejudicis nacionalistes o per ignorància o per vanitat d'una imaginada comprensió de la realitat històrica, fan, sense adonar-se'n el joc de la política sectària.

Renovar el judici de Salomó dividint l'home i la mateixa societat en dues parts, lliurant la una a la potestat civil i l'altra a la potestat religiosa, sense contacte, acord i intelligència d'ambdues potestats o reduint l'acord i la intelligència a la mínima expressió, és un crim contra Déu i contra natura; és negar la missió del Pontificat al món i la seva grandesa. Mantenir aquesta grandesa i fer efectiva aquella missió constituí l'ideal de tota la diplomàcia i de tota la vida política de Consalvi. Per això veiem que en l'espai de pocs anys la Santa Seu conclogué Concordats o almenys convencions fermes i segures amb França, Rússia (per la Polònia catòlica), Prússia, Àustria, Baviera, Wurtemberg, Espanya, Nàpols, Piemont, etc. Veritablement podria passar Consalvi a la història amb el títol de Secretari dels Concordats.

Per totes les coses susdites, és fàcil de comprendre l'activitat portentosa, la grandesa de mires i l'habilitat extraordinària de Consalvi, qualitats que resplandiren també en la seva política interna.

El caràcter d'aquest treball no ens permet de detallar l'obra de l'home d'Estat i de Govern, com a director i propulsor de la vida interna del dominis pontificis, i singularment de Roma, la grandesa espiritual i material de la qual ell, com pocs, comprenia i sentia. Indicarem solament ço que nosaltres anomenaríem

IDEA DIRECTORA DEL SEU GOVERN

Roma és capital d'un petit Estat temporal; però aquesta capitalitat temporal està ordenada i subordinada a una altra capitalitat més gran: Roma, Seu del Papa i centre de la Religió Catòlica, ço és, universal, humana.

Aquestes dues capitalitats, són, fins un cert punt, interdependents. Per això la capitalitat espiritual demana que mentre la temporal duri, aquesta presenti tot l'esplendor, grandesa i majestat possibles. Ordre, disciplina, justícia, bellesa, majestat i esplendor de la capital del món catòlic: tal fou el somni de Consalvi, que a més a més de bona hora s'adonà i tingué visió clara i exacta dels canvis que la seva època demanava en l'adaptació del govern del poble a les necessitats i noves orientacions, o justes o acceptables o inevitables. Aquí també palesà la seva intelligència poderosa; aquí també, però la rivalitat, l'enveja i la incomprensió del pseudo-conservadurisme li ocasionaren greus amargures que experimentà encara en altres camps de la seva acció diplomàtica, com més avall indicarem.

En efecte, mentre alguns, no gaires, l'acusaren de reaccionari per la seva enrgia en reprimir desordres, mantenir la disciplina i defensar la justícia, no defugint, quan calia, d'aplicar càstigs exemplars, d'altres, i foren nombrosos, l'inculparen d'un exagerada modernitat i adaptabilitat excessiva a les exigències de l'època.

Fins en la mateixa repressió dels desordres de *caràcter polític* tenia la seva idea pròpia, que no tots compartien. Aquesta consistia, primer: a que cal distingir acuradament entre l'època en què el desordre es presenta, car llavors s'imposa el rigor i la justícia, i l'època ja passada de desordres i agitacions, principalment en èpoques de canvis de Govern. El passat, si pot deixar-se sense tornar-hi, millor. Tanmateix s'ha d'evitar fins l'ombra de venjança i ressentiment personal o col·lectiu, cosa que no s'evita amb discursos, sinó amb fets.

Segon: a una altra circumstància volia que es parés esment, i és la impressió que certes mesures adoptades causen a l'estranger. Entre altres documents relatius, important és la carta que des de París (17 d'agost d 1814) escrivia al Cardenal Pacca a propòsit de les *justícies romanes* o repressions als Estats Pontificis, diversament judicades per ambdós Cardenals.

Després d'exposades les raons damunt dites, reporta un paràgraf d'una carta datada el 13 d'abril, adreçada al comte d'Artois, lloctinent general, relativa al canvi de Govern a França: "Monseigneur. Un législateur de l'antiquité et l'un des plus renommés par la sagesse—Solon—après le longues agitations, au premier jour de retour de l'ordre voulut que la cité de Minerve fut purifiée toute entière comme un temple dont il fallait laver les marbres. Il fit promener les statues des dieux dans toutes les places; il mit la reconciliation et la paix publique sous la garantie et la protection du Ciel. Voilà, Monseigneur, l'exemple que le roi imitera, et non pas celui de Charles II, qui après avoir promis l'oubli de tout ne pardonna personne; empoisonna son regne et prepara pour la dynastie des Stuarts une nouvelle decheance qui fut accomplie sous son frère, et qui le fut cette fois sans retour."

Resumint i completant, quines foren les qualitats d'aquest gran diplomàtic, i quin el caràcter de la seva diplomàcia? Déu havia ornat Consalvi de qualitats físiques i exteriors preadíssimes. A una presència atractívola i distingida, i a un portament noble i afable alhora, unia gran simplicitat i modèstia, talment que es guanyava de seguida la simpatia de tothom. Fou anomenat la *Sirena de Roma*, apellatiu que li donà el mateix Napoleó.

Afegia gran humilitat i respecte a la persona del Pontífex, dar-

rera la qual ell, en les coses honoroses, s'amagava sempre. Aquesta humilitat afegia novell ornament i atractiu al seu generós entusiasme per la glòria de l'Església i a la seva indomtable energia per a defensar-la. La glòria de l'Església del Pontificat fou la seva gran ambició. De la seva persona mai no se'n curà. *Visqué i morí pobre*. Ningú mai no pogué veure en ell ni ombra d'avarícia, tan repugnant en un diplomàtic de l'Església.

Més gran encara—si és possible—fou la seva perspicàcia, i unida a la més gran sinceritat. Les seves "Memòries" i la seva copiosa correspondència, de la qual poca part ha vist la llum pública, conservant-se la resta inèdita als arxius vaticans, són un monument insigne de la seva meravellosa actuació diplomàtica. Fischer, damunt citat, reportant unes paraules de Bartholdy, descriu el caràcter de la diplomàcia de Consalvi amb aquestes paraules (pag. 317): "Quasi sempre començà amb algunes petites concessions i explicacions; tan aviat, però com atenyia les fronteres que ell volia defensar, hauria estat tan seriós, tan punyent, tan imponent de voler-lo rebutjar d'allí, com si ell hagués estat la columna principal de l'Església, i per sostenir-la, estigués sempre preparat al martiri.

"Solament amb molta perspicàcia hom podia descobrir de quina manera es deixaria guanyar a prees, de quina manera hom podria passar avant ometent algun article, de quina manera es podria conèixer el terme mig que s'havia proposat; era molt pràctic en l'exposició dels extrems. Quan s'havia tractat quelcom, però, no era de témer que es desdigués de la paraula, perquè mai prometé res sense pensar-s'hi, ni s'amagà mai en frases de doble sentit. *La seva reserva era tan gran com la seva veracitat*. No se'l podia *arreplegar* en cap ocasió; quan no volia donar un aclariment, feia el joc del distret al preguntaire."

AMARGORS I MORT DE CONSALVI

Per acabar, direm dues paraules sobre les amargors que ompliren l'ànima generosa de Consalvi els darrers mesos de la seva existència. En parlar d'aquestes amargors no alludim a les persecucions, exilis, empresonaments i fins perills de mort que suportà en la seva lluita amb Napoleó; ens sembla que per cap home fort, aquesta mena de tribulacions no arriben a l'ànima; romanen sempre a la superfície. Una sola circumstància hi hagué en aquella època que l'adorí terriblement, sotmetent-lo sovint a un veritable martiri: les

persecucions, tribulacions, humiliacions i penes de l'ancià Pontífex i de l'Església. Pertocant a la seva persona, fou a les darreries de la seva vida que passà greu tribulació.

Més amunt havem apuntat que la seva política i actuació dins l'Estat Pontifici no plavia a tothom. Tenia els seus adversaris, qui de bona fe, qui també per malignitat i enveja. Aquesta rivalitat i lluita s'agreujà per motius de la seva política exterior, que per les mateixes raons era per alguns combatuda.

Durant el Còncilave que seguí a la mort de Pius VII, del qual eixí elegit Lleó XII, es revelaren ben clarament les disparitats de criteri tocant al govern de l'Església. El nou Papa era contrari a les idees de Consalvi. En conseqüència, aquest hagué de retirar-se. Fou aquesta una ben dura prova per l'ànima sincera i noble de Consalvi.

La nova política iniciada donà ben aviat els seus fruits, que no foren desitjables. La situació de la Santa Seu es complicava i empitjorava. Finalment el Papa comprengué la vàlua de Consalvi i desitjà de tenir amb ell una entrevista. Aquesta entrevista, poc abans de la mort de tots dos, ha romàs històrica. Terminà amb la completa reconciliació d'aquells caràcters tan diversos, però sincers. No pot declarar-se la joia que sentí Consalvi, no inferior certament a la del Papa, el qual la declarà palesament de paraula i de fets, nomenant-lo Prefecte de propaganda. L'audiència, que durà prop de dues hores, s'efectuà el dia 5 de gener de 1824. El Papa volia saber clarament i íntegra la idea i opinió de Consalvi sobre la situació de l'Església.

Artaud de Montor (*Storia del Pontefice Leon XII*, damunt citada), parla llargament de la famosa audiència. "La vostra Santetat no ho ignora—digué Consalvi—: no hi ha res de més mal fer que l'art de tractar els afers. Jo no m'he fet sinó després d'haver comès tanmateix moltes errades; però no ens enganyem: fins les errades instrueixen. L'errada més gran rau en respondre massa. Per fortuna he trobat en la nostra Secretaria d'Estat l'excel·lent màxima d'escriure poc i bé; i reconec que a aquesta antiga màxima de la Santa Seu he degut molts èxits. El càstig segueix ben aviat a l'errada de qui respon massa. Alguna vegada, obrant així no som sols a posseir un secret important, d'altres també el saben. Hom ment amb facilitat escrivint massa, i les mentides són una mar sense fons. La mentida, per desgràcia, és la vida habitual de diverses corts. Una

mentida a Roma, bastaria per perdre tot un regne. Immediatament tindríem necessitat d'un altre Papa per a reparar-la."

Després Consalvi manifestà la seva opinió sobre la política pontificia a seguir: 1r. Condueta prudent i hàbil amb Lluís XVIII i son germà. 2n. Gran prudència amb els vençuts bonapartistes, que passant a l'oposició, s'uniran amb els *carbonaris*, *contra els quals haurà de trobar-se* el Papa. 3r. Tocant al jubileu (1825), moltes dificultats i greus es presentaran. Es miri ben bé si serà un fracàs o un complement del triomf pel retorn de Pius VII. El Papa tindrà llum particular, i tiri endavant si així li sembla; però no s'ofengui dels que pensen diversament, com de fet pensava Consalvi. 4t. Referent a la Santa Seu i l'Amèrica Llatina, que esdevenia independent, Consalvi veia el fet necessari i acomplert; cosa que demanava gran circumspecció per les conseqüències religioses, que podien ésser desastroses. Al mateix temps calia conservar bones relacions amb la cort de Madrid, que era amiga del Papa. 5t. Veié clarament la situació de Rússia, i el perill de cisma dintre del grup catòlic allí existent. Gran tolerància i ensem amb energia i habilitat. 6è. Respecte d'Anglaterra, considerava assegurada l'emancipació lenta, és cert, però constant i progressiva dels catòlics. En conseqüència, aquí també gran prudència i habilitat.

Pocs dies després d'aquesta audiència, moria Consalvi (24 gener de 1824).

Tal fou el diplomàtic excels de l'Església, el centenari de la mort del qual Roma ha celebrat suara.

PERE VOLTAS, C. M. F.

BONIFACI VIII, L'ANY JUBILAR

I CATALUNYA ⁽¹⁾

(Acabament)

La catalanitat de Bonifaci VIII. — El Pontífex curat per un català. — L'atropell sacríleg d'Anagni. — Un judici de Deu :- La memòria del Papa salvada per dos cavallers catalans.

La nostra raça ha produït un nombre tan creseut d'homes extraordinaris, que sovint n'oblidem algun, així com preterim massa al·lunes glòries passades que han d'ésser motiu constant d'orgull nacional.

Un dels homes extraordinaris de la nostra raça, que ningú reivindicava i exalta com a tal, és el Pontífex Bonifaci VIII.

No podem gloriar-nos d'ell com si hagués nascut a Catalunya, però cal recordar que era de família i sang catalana, i que tenia tots els caires ètnics nostres, tant així en les qualitats com en els defectes.

Els escriptors més autoritzats d'història eclesiàstica, consignen que Bonifaci VIII era de família catalana, i el seu avi patern havia ocupat un càrrec importantíssim a Sicília, quan la dinastia dels Hohenstaufen anava a fondre's amb la casa de Barcelona. El senyor Antoni de Bofrull en la seva *Història Crítica de Catalunya*, vol. IV, p. 23, en consignar que el Diccionari de Morey diu que la família de Bonifaci VIII era catalana, deixa veure la seva estranyesa i una punta de recança. Suposo aquesta actitud, determinada pel sentiment catalanesc una mica irreflexiu, exacerbada per la vivificació de les lluites de Pere II amb el Pontificat, i per la suggestió que al través del temps han exercit les invectives llançades pel Dant contra el Pontífex ultraguelf. Fins demostra interès en negar que fossin catalans els mercenaris que ajudaren als nebots de Bonifaci VIII a venjar la seva mort.

(1) Vegeu el número de maig de LA PARAULA CRISTIANA.

D'altra banda, el Papa li dóna un xic de motiu, perquè apar als ulls de l'historiador com un home força oblidat de la pàtria de sa família i obsessionat, només, per les prerrogatives del Pontificat i pels interessos de l'Església que, segons els canons del temps, eren absoluts damunt de tota potestat i de tot regne.

Nosaltres podem ésser més justos. La nostra ullada un xic tèbia a la passió aliena, ens aconsella no deixar-nos obsessionar per les invectives del poeta, tot i restant devots fervorosos d'ell i de la seva obra. L'ambient espiritual de Catalunya ens permet no entretenir-nos massa en elogis de coses que ja no tenen remei.

Aquesta desviació—força relativa—de Bonifaci VIII dels interessos de Catalunya, que hom nota més perquè apar en contraposició amb l'afecte dels catalans envers ell, és precisament una de les característiques del català col·locat en lloc altíssim fora de l'ambient de Catalunya.

D'una manera semblant a la de Bonifaci VIII, procediren Cal·liste III, el gran Papa valencià educat i educador a Lleyda, obsessionat per la defensa de la Cristianitat contra la Mitja Lluna menaçadora, així com Antoni de Fluvià, Gran Mestre de l'Ordre de Sant Joan de Jerusalem, quan des de Rodes actuava de tascó endinsat al cos de Turquia, garantitzant la tranquil·litat d'Europa.

Els catalans n'airats a llocs eminents en religió o política no catalana, procedexen així: mai no creuen que els interessos de la seva terra són primer que els que els són confiats juntament amb els de Catalunya.

En canvi, Bonifaci VIII era nepotista, com ho fou més tard Cal·liste III. Però el nepotisme dels nostres Papes no és altra cosa que l'instint de vida que els fa trobar en llur família l'únic suport segur en mig de gent enemiga que sempre els tindrà un xic per estrangers.

Prou sort en tingué Bonifaci VIII, de dos cardenals parents seus. Un d'ells, Jacobo Caetano Stefaneschi, a més d'haver-se immortalitzat com afavoridor de la Basílica de Sant Pere i com protector del Giotto (que per ell pintà dues obres que després han estat destruïdes en refer-se i eixamplar-se el Temple) composà el poema "De contesimo seu jubilai anno liber" on descriu les cerimònies de l'any jubilar, glorifica els humils que anaren a Roma i feren llurs petites almoïnes, mentre que els reis i potentats no es mogueren de llurs palaus i castells.

Un altre, el misteriós cardenal de Santa Sabina, *Petrus Hispanus*

(de quina terra devia ésser aquest sacerdot parent del Papa anomenat Pere Espanyol?) fou l'única persona que tingué valentia per restar al costat del Papa el dia de l'atropell d'Anagni.

El mateix caràcter personal del Pontífex ajuda a veure en ell un cataà: altiu i justicier, inflexible i exemplar, legista més que psicòleg, sense matisos i sense defalliments, esperançat i desgraciat, savi de totes les disciplines i ignorant del cor dels homes, tot ell ple de contradiccions, però en definitiva malaguanyat per ésser massa superior a l'ahbient en què es movia, home d'acció que el mateix resol el conflicte de l'alimentació dels 200.000 pelegrins que s'agombolen a Roma, que es redreça amb dignitat extraordinària davant els insults, els atropells i la mort.

La importantíssima i autoritzada obra "Història dels Concilis segons els documents originals", de Carles-Josep Hefele, traduïda de l'alemany al francès i augmentada amb notes crítiques i bibliogràfiques pel senyor Leclercq, en el volum VII, part I, pag. 350, diu textualment referint-se a Bonifaci VIII: "La família del nou Papa era catalana, però fixada feia temps a Gaeta, ço que valgué als seus membres quan es traslladà a Anagni el sobrenom de Gaetani. Mateu Gaetani, capità general de Sicília, sota el rei Mamfred, fou l'avi de Bonifaci VIII. El seu fill, Lofred o Luitfred, s'havia casat amb Emília dels comtes de Segni; així Bonifaci estava emparentat amb els grans Papes Innocenci III, Gregori IX i Alexandre IV".

Durant sa vida pontifical, aparegué sa catalanitat en diverses ocasions pels costats de sa hieràtica rigidesa de reivindicador de totes les potestats. Quan pujà al Soli Pontifici trobà la Confederació catalano-aragonesa en entredit i el rei Jaume II afectat d'excomunió. Les tempestats del temps del Papa Martí IV i el rei Pere II no s'havien apaivagat del tot i mancava encara molt per a lluir el sol de la pau al cel dels esperits. El nou Papa demostrà la seva benvolença i amor a la justícia ben aviat, per bé que mai no cedís en res del que ell creia ésser drets de l'Església sobre les potestats de la terra. Cridà el rei Jaume a Nàpols per a conferenciar, trametent-li un guiatge o salvoconduït, i oferint-li gràcies i fervors. Mentrestant prengué per un any sota l'advocació de Sant Pere al rei i a Catalunya, excomunicant a qui intentés pertorbar-los. Don Jaume correspongué trametent els seus ambaixadors a Anagni perquè tractessin la pau amb els francesos sota la presidència del Papa.

L'arranjament fet no fou pas dels que hauria acceptat Pere II; però els temps eren durs, i Jaume II cregué convenir-li més cedir Si-

cília i altes terres a casar-se amb la filla del rei de Nàpols, donya Blanca, i prendre el senyoriu de Còrsega i Cerdenya, aleshores en poder dels gibelins. Sicília no acceptà la concòrdia, i proclamà rei a Frederic, germà de Jaume II.

Mentrestant, el 2 de gener de 1896, el Papa nomenà el rei d'Aragó Almirall Gonfalonier i Capità General de l'Església, que, segons el dret de l'Edat Mitja, era lloc preeminent entre tots els monarques. Encara que Jaume II anà a Roma a rebre el penó de la seva dignitat, el Papa no havia d'aconseguir mai que es llancés decidit a secundar els seus plans i projectes. El rei d'Aragó era massa bon diplomàtic per no adonar-se dels perills que això suposava per a ell, car el veïnat de Felip el Formós no era gens tranquil·litzador.

En 1303, el Papa havia nomenat llegat seu per a Còrsega i Cerdenya al Bisbe de València, i cedí durant tres anys els delmes eclesiàstics a Catalunya, Aragó i València; escrigué a les Repúbliques de Pisa i Gènova que secundessin l'expedició encomanada al rei d'Aragó, la qual, amb penes i treballs, arribà a tenir èxit, resultant l'adquisició de Còrsega i Cerdenya el contrapès de la renúncia a altres posicions.

En l'ordre cultural, durant aquest Pontificat, Catalunya adquirí una institució que havia de resultar l'instrument decisiu per a emancipar-la de tota tutela: els clams per a tenir Universitat pròpia, sortits ja en el Concili de Lleyda el 1235, tingueren ressò autoritzat en Jaume II, el qual, el 1300 explica que havia sol·licitat de Bonifaci VIII la institució de la Universitat de Lleyda.

El Papa es posa d'acord amb el Rei, i Catalunya tingué la seva Universitat independent. El tenir mestres i deixebles com Sant Vicents Ferrer, Sant Josep de Calasanc i el Papa Calixte III; l'haver estat de les primeres en sortir de rutines anticientífiques posant càtedra de dissecció, etc., diuen ben clar l'agraïment que Catalunya deu a Jaume II i a Bonifaci VIII. L'aditament del Col·legi de l'Assumpta per a estudiants pobres, el primer de la península ibèrica, anterior al Capranica de Roma, fou el complement de la Universitat.

Bonifaci VIII tingué dues passions ben catalanes: l'arrelament al lloc de naixença i l'amor a la cultura. Per afavorir Anagni, totes les ocasions li semblaven oportunes. Ja de Cardenal fou un Prelat constructor; i, de Papa, reformà i amplià la Catedral, omplí el tresor d'obres d'art litúrgic, engrandí el seu palau posant-lo en comunicació amb el temple, i restaurà el de la família de la seva mare. Tan gran era l'amor que tenia a Anagni, que fins l'any mateix del jubileu no sabé estar-se a Roma tot el temps que hi arribaven les onades de pele-

grins. A fi d'abril, no complets encara dos mesos de començades les festes jubilaris, el Pontífex marxà a Anagni, deixant l'esplendor de Roma.

Quant al seu amor a la cultura, Bonifaci VII fou un home fecundíssim, perquè malgrat les turbulències que l'afligien, encertà a instaurar institucions que l'han fet immortal. No sols personalment ha deixat rastre feliç en la composició de treballs referents a diverses ciències eclesiàstiques — el seu passatge de la comparació dels dos poders, espiritual i material, eclesiàstic i civil, als dos *luminars* sol i lluna, és clàssics en els tractats de Llocs Teològics, encara avui—, sinó que excel·lí en la redacció d'oracions, com l'"Ave Virgo gloriosa" i d'altres. Fundà la "Sapienza" (Universitat de Roma), la Universitat de Fermo, restablí la Biblioteca del Vaticà, reedificà l'Església de Sant Lloreng, fortificà el castell de Sant Angelo i amplià el palau del Senat. Seguí la construcció de la Catedral de Perugia i acabà la d'Orvieto, la gran meravella polifònica del color i de la pedra, i activà la restauració de Santa Maria la Major, Sant Joan de Laterà, Sant Pere i d'altres. Els treballs fets per ordre seva per Giotto, Arnolfo di Cambio, Cavallini i Toritti, són notes del cant de glòria que les arts entonaran sempre a honor de Bonifaci VIII.

El Pontífex curat per un català.

Com si el geni de la nostra raça es complagués a manifestar-se en aquells temps d'eclosió i hegemonia, al poder militar i polític de Catalunya vibrant per tot el Mediterrani, acompanyà l'esclat de la ciència i l'esplendor de l'art.

La nostra terra produí aleshores abundantment els homes extraordinaris, i a un d'aquests degué la salut el Pontífex Bonifaci VIII.

Mestre Arnau de Vilanova havia sobressortit extraordinàriament com a metge a la Cort de Barcelona, i era especialment distingit per Jaume II. Els documents publicats modernament, presenten el savi català com un home inquiet, descontent de les posicions oficials, donat a l'estudi i a la investigació, i mossegat per aquell desig viu de córrer món cercant a la ventura la solució d'un problema de ciència o la formació d'un sistema filosòfic.

Germà de son contemporani Ramon Llull—altra flor esplendent de la raça errabunda i posseïda per la passió del saber—, va de la una ciència a l'altra i de l'un país a l'altre, despertant admiracions, recels i termors.

Voltejant pel camp de la Teologia, té conflictes amb l'Arquebisbe i la Cúria de Tarragona, i, tramès com ambaixador de Jaume II a París, no sabé estar-se de presentar el seu llibre "De la vinguda de l'Anticrist", cosa que motivà la seva detenció i condemna per temerari. Mestre Arnau era violent, i protestà davant del rei i apel·là al Papa. Arribà a la Cort pontificia a l'acabament del 1300—en aquest cas presencià el tancament de les festes jubilaris—o a començaments del 1301, perquè poc després ja era tan ben vist del Papa, que ocupava a la Cort pontificia un lloc semblant al que hauria ocupat a la del rei d'Aragó.

El Papa estava molt malalt; havia treballat molt i sofert moltes contrarietats; a més, tenia mal de pedra, i totes les dolences plegades aconseguïen abatre aquella naturalesa de ferro.

Aleshores mestre Arnau li compongué un llibre amb les regles de sanitat que havia d'observar, li construí un braguer i li administrà algunes medicines. El resultat fou meravellós: el Papa reaccionà, i tornà a sentir-se fort, animós i alegre.

No és estrany que Bonifaci VIII exclamés davant de la seva Cort, segons comunicava a Jaume II l'ambaixador que tenia a Anagni, Guerau d'Albalat: "Aquest home és el savi (chierico) major del món".

En canvi, els enemics del Papa, alguns dels quals ocupaven llocs assenyalats de la seva Cort, no s'estaven de murmurar: "Oh, si no hagués vingut mai a la Cúria Mestre Arnau, Bonifaci ja estaria sebol·lit".

Tanta fou la compenetració del Papa amb el seu metge, que tornant aquest a explicar idees herètiques, es limità a prohibir-li que ensenyés Teologia, sense deixar que ningú el molestés.

A aquesta estada d'Arnau de Vilanova a la Cort pontificia, devem un judici molt afectuós de Bonifaci VIII, el qual hem de tenir més en compte per venir d'un home superior i desinteressat.

Mestre Arnau diu que de la persona del Pontífex tota llengua parla concordament, celebrant la perspicàcia aquilina de l'enginy, la gran perícia en les ciències, la rara prudència en tota acció, l'audàcia de lleó per afrontar les dificultats, la ferma constància en perseverar en les empreses més àrdues.

L'atropell sacríleg d'Anagni.

La prudència de Bonifaci VIII l'havia fet retirar-se a Anagni per a resistir millor, voltat dels seus conciutadans, les intrigues i maquinacions de Felip le Formós. No havia comptat, però, amb la gosadia

d'un llegista, doblat d'home de guerra, com era Guillem de Nogaret, un dels consellers d'aquell. Veient que no hi havia possibilitat de promoure un moviment en la cristiandat per a deposar el Papa, determinà de fer un acte de força. Recrutà tropes i s'emportà a Sciarra Colonna, que odiava el Papa perquè l'havia bandejat, i marxà cap a Anagni, on comprà el capità del poble, entrant a la vila amb 300 cavalls i 1.000 infants.

Envaït el Palau Pontifical, on les tropes destruïren i mataren, el Pontífex es captingué del que passava i de la seva sort. Reaccionà súbitament com qui era. Es revestí la capa de Sant Pere, i s'assegué al Soli Pontifical amb la creu a la una mà i les claus simbòliques a l'altra, mentre cridava: "Veniu a tallar-me el cap, perquè vull sofrir el martiri".

Tanta majestat reduí els assalatnts, els quals no s'atreviren a avançar, limitant-se a dir-li a crits que abdiqués com el seu antecessor el Papa Celestí. Respongué com anticipant-se al Papa Pere de Lluna: "Mai no abdicaré, perquè soc Papa i Papa moriré".

L'escarniren, i hom afegeix que Sciarra Colonna el bufetejà, mentre les tropes ho trasbalsaven tot, així com les cases de tots els parents del Papa. Aquest restà en el seu lloc sense menjar ni beure, fins que una pobra dona gosà d'arribar-se al Tron, i li donà un tros de pa i quatre ous perquè no es morís de fam.

La figura de Bonifaci VIII vell, demacrat, famolenc, però digne i intransigent, recolzat el cap a la creu, és una visió de tragèdia impressionant com poques. El mateix Dant, enemic personal de Bonifaci VIII, es refereix a aquest grandios episodi amb les següents paraules lapidàries:

Veggio in Alagna entrar lo fiordaliso
E nel vicario suo Cristo esser catto.
Veggiolo un altra volta esser deriso,
Veggio rinovelar l'aceto e'l fele
E tra vivi ladroni esser anciso.

Com he dit abans, tothom abandonà el Papa, menys el Cardenal de Santa Sabina Petrus Hispanus, parent seu.

Al cap de quatre dies, el poble d'Anagni reaccionà i foragità els francesos i els seus mercenaris. El Papa marxà a Roma capolat i entristit.

Assabentat de l'horrible atemptat sacríleg, el rei català Frederic de Sicília, fill del nostre rei En Pere II, oblidà totes les guerres i atacs

i trametré una esquadra a Ostia en auxili del Papa; i, al mateix temps, el rei de Nàpols Carles, germà del rei de França Felip el Formós, corregué a Roma amb els seus fills Robert i Felip; arribaren tard, però. El mateix dia que aquests reis arribaren a Roma, el 12 d'octubre de 1303, moria el Papa, enfonsant-se amb ell tota una política, i començant el període de l'Església anomenat etapa d'Avinyó o captivitat de Babilònia.

*Un judici de Déu :- La memòria del
Papa salvada per dos cavallers catalans*

Mort Bonifaci VIII, sembla que el seu sinistre enemic, el rei de França podia respirar tranquil. Ben lluny d'això, la seva ànima de sofista preparava un altre cop contra Bonifaci VIII.

El nou Papa, Benet XI, observà una actitud mansa i digna. Fulminà contra els culpables, però no se sentí amb forces per a castigar-los, puix havia de començar pel rei de França. Aquest li feia pressió perquè condemnés la memòria de Bonifaci VIII, i, com que Benet XI s'hi resistia, morí emmetzinat el 7 de juliol de 1304.

El Col·legi de Cardenals restà dividit, i al cap d'onze mesos triomfaren els amics del rei de França, mercès a una jugada de mala fe, que donà la victòria a Bertran de Got, Arquebisbe de Burdeus. El nou Papa, Climent V, era dèbil i desitjós d'agradar, indecís i malalt. Encara que els Cardenals l'invitaren d'anar a Roma, refusà, i després de viure a Bordeus, Poitiers i Tolosa, s'establí a Avinyó, que era propietat de la Santa Seu, deixant a Roma abandonada a totes les misèries i totes les banderies.

Prou que Dant eridaria, seguint la seva ideologia d'adorador de la forma imperial i aristocràtica:

Vieni a veder la tua Roma che piagne,
Vedova e sola, e di e notte chiama:
Cesare mio, perchè non m'acompane?"

Roma sense artistes, sense poetes, sense Cardenals, sense Papa, restavà allà arruïnant-se vora el Tíber, com la vídua de la Bíblia.

Com que Felip el Formós tenia vara alta a la residència de Climent V, no mirà gaire prim en disposar de les coses de l'Església i de les de tothom.

Una de les seves víctimes foren els jueus, els quals perseguí i segrestà els béns per tot França. Altra fou l'ordre dels Templers, les riqueses de la qual també temptaren a Felip. Començant amb qualsevol pretext un procés, li fou fàcil amb turments i compres, presentar els Templers com a bèsties plenes de vicis i crims. D'aquesta forma el Papa accedí a l'abolició de l'Orde, decretant-la per *manera de provisió apostòlica* al Concili de Viena, l'any 1311.

Semblava ja que res no podia oposar-se a la voluntat del rei de França, i s'atreví a donar el seu cop suprem: fer condemnar la memòria de Bonifaci VIII, i esborrar-lo del catàleg dels Pontífexs. El procés instaurat pel rei seguí avant; hom féu inquisicions, i es prengueren declaracions, no cal dir amb quin esperit. El procés fou portat al Concili de Viena, com el dels Templers.

No mancaren defensors de la memòria del Papa Bonifaci; l'ambient, però, era dominat pels incondicionals del rei Felip. Aleshores sorgí el geni de la nostra raça, i salvà la memòria del Papa, que també ho era. Deixo la paraula al Cardenal Hergenroether, el qual, al volum quart de la seva *Història de l'Església*, diu textualment: "Però en aquest llarg interval s'havia apaivagat l'ardor dels seus detractors. Tres Cardenals i alguns homes eminents, defensaren al Concili de Viena el Papa calunniat amb sòlids arguments jurídics i teològics, ensems que dos cavallers catalans s'ofreriren a provar la seva innocència amb les armes, lluitant en camp clos amb els més valents de la noblesa francesa. Aquest inesperat desafiament, la seguretat que mostraven els dos campions, l'opinió dominant al Concili, les concessions que en altres afers havia atorgat el Papa, feren desistir la Cort francesa del seu primer propòsit."

Avui podria fer-nos somriure la proesa dels nostres compatriotes llançant un repte a tots els cavallers de França, sostenint la innocència de Bonifaci VIII amb el brill de les llances auriolades de justícia i de solidaritat racial. Aleshores no feien somriure, i la prova del combat cos a cos o llança al puny, era una forma de proclamar una veritat o *judici de Déu*. En aquest cas, salvà el món d'una infàmia. Qui sap, si mercès als nostres compatriotes de la llança amatent i cor generós, el Papa Bonifaci es lliurà de sofrir la mateixa sort del Dux de Venècia Marino Faliero, l'efigie del qual és substituïda a la fila dels Dux de Venècia al llarg de les parets del saló del *Maggior Consiglio* per un drap negre amb la inscripció, probablement injusta: "Hic est locus Marini Falieri decapitati pro criminibus", aquest és el lloc de Marinus Faliero, decapitat pels seus crims.

El nom del Papa restà pur, i la gesta dels dos cavallers segurament contribuiria a formar la llegenda de Lohengrin, que fa venir de Montsalvat (Montserrat) el cavaller defensor de la innocència d'Elsa, la princesa dissortada, a la qual persegueix un mal cavaller fins que és vençut pel cavaller bo, que ve de Montserrat, la santa Muntanya de Catalunya.

MIQUEL CAPDEVILA

LA CULTURA CONTEMPORÀNIA A ITÀLIA

Durant un període bastant llarg, ha corregut a Itàlia el prejudici, ha pres peu l'acusació que la Fe i la Ciència, la Religió i la Raó, eren discordants i enemigues i que el dogma catòlic donava rigidesa al pensador afeixugant-li les ales per a les lliures recerques. Res de més fal·lac, de més contradit per l'experiència. Fa de bon objectar als fàcils crítiques incrèduls: quina ciència ha estat mai prohibida per l'Església? En canvi, serà de bon fer la resposta que l'Església a través dels segles ha ofert encoratjament i protecció al saber i als estudiosos, ha promogut les aplicacions i les invencions, ha beneït les descobertes. De l'Astronomia a la Navigació, de la Matemàtica a la Història i a la Filologia, innumbrables són les testimoniances de la cura generosa i del mecenatisme de l'Església. Integres patrimonis de cultura haurien estat dispersos si els claustrs no els haguessin guardats gelosament; moltíssimes Universitats deuen llur fundació als Papes; més encara, certes ciències, com la Sismologia, tenen, avui i tot, els més nombrosos conreadors entre els eclesiàstics; com de fet, a Itàlia, l'abate Mercalli, mort fa pocs anys en l'infortuni d'un incendi de Florència, ha escrit el seu nom amb caràcters d'or en la història d'aquesta disciplina. La causa n'és ben albiradora. L'abrivada de la fe ens porta a voler conèixer Déu en la seva obra, per això la bondat i el coneixement mutualment es reclamen. Pensar el pensament de Déu, heus aquí la ciència; voler el voler de Déu, heus aquí la bondat. Deia Bacon que les disposicions per ésser admès en el regne de Déu i en el regne del saber són, a fi de comptes, les mateixes: puresa de cor, humilitat, renunciament a si mateix, atenció als propis actes.

La fe planteja problemes i misteris, i també la ciència ens planteja problemes i misteris. La Religió ens parla contínuament d'infinit, d'absolut, de perfecte. Com seria, doncs, possible que poguéss enfosquir, encongir, empresonar l'esperit? Es falsíssim d'afirmar que la ciència, dalejant desapassionadament per les recerques de la veritat, qualsevol que sia, no pugui conciliar-se amb el magisteri catò-

lie, el qual ensenya que posseeix la veritat i la imposa; per tal com el dogma, fruit de la revelació, inculcant veritats humanes elementals i fonamentals, afegeix ensenyaments suprems, no gaire nombrosos, de naturalesa transcendent, als quals la intel·ligència humana no podria arribar mai per si mateixa; i cal encara considerar que l'home té fretura de creences certes, de conviccions fermes, d'ensenyaments autoritzats per disciplinar-se a si mateix, per conciliar-se amb les pròpies forces, per encoratjar-se a seguir el camí de la vida. Aquell que no sap per on començar, aquell que presumeix amb infatuació cartesiana de poder construir amb les pròpies mans l'edifici tot sencer del cognoscible i de l'experiència, acaba en la fallida i en l'escepticisme. Igualment absurd i indigne és l'expedient de conciliació modernista, de confinar la fe en el sentiment tot sol, fora de la raó, per què bé fou dit que el modernisme és la síntesi de totes les heretgies.

Cap argument seriós, sinó tan sols aparences mentideres i impressions enganyoses, addueixen aquests distrets recercadors de llibertat a ultrança per declarar dificultats i obstacles que en realitat no han trobat ni experimentat mai.

Alguns homes d'estudis notant els grandíssims progressos obtinguts i els capgiraments obrats per la ciència, es meravellaren de tanta grandesa, i al costat d'aquesta meravella, la Religió en valgué menys per a ells. Falsa religió i falsa ciència! Aquesta sols ens pot donar l'indefinit, però mai l'infinit. Massa aciençats titllaren així de pueril i de migrada una fe, la grandesa de la qual no havien capit. Una altra funesta ocasió d'escàndol per als vulgars, fou el nombre crescut d'homes irreligiosos que emergiren en el camp científic. Aquest últim fet s'explica ben fàcilment: en primer lloc, en cap guisa no és cert que entre els aciençats sigui major la munió de descreients que de creients; a més, cal tenir present que l'aciència no clares vegades s'isola bé massa, s'absorbeix en la visió de la ciència, perd els contactes amb la realitat general, no viu sinó dels seus experiments i de les seves fórmules, esdevé estrany a tot, i llavors més que negar, oblida les veritats d'altre ordre i els postulats d'altra naturalesa.

I no deixi, per fi, de dir-se que l'home de ciència és més temptat i seduït que cap altre: el diable de la supèrbia el pren sovint, i ell, novell Faust, acceptant l'obscura aliança de Mefistòfeles, creu esdevenir més que home, gairebé numen.

I, per acabar, podríem afegir que és més faedora cosa de mostrar novetats, per bé que siguin estrambòtiques i efímeres, en la via múltiple de l'error, que en la via única i severa de la veritat. I no pocs, és

clar que amb mala fe, prefereixen al silenciós o discret culte de la veritat, l'estrèpit mentider del món que aplaudeix amb preferència a aquells que fan gran gestos, més aviat que aquells que aconsegueixen grans gestes.

* * *

Hem dit ja que la fe pot contribuir de moltes maneres a la ciència. La fe preserva l'esperit de les caigudes, de les urpes dels mals instints, de la vulgar sensualitat. I per això mateix, el torna apte per a la contemplació de les coses nobles, resistent i actiu. Oi més, la mateixa glorificació de Déu a través de l'obra d'un ingeni és un esperó i una ala. De fet, no solament gran part de l'obra mental de l'Edat Mitja tingué aquest origen, sinó que aquesta especial fecunditat intel·lectual de la fe no ha cessat mai. D'altra banda, la fe pot ésser ella i tot auxiliada per la ciència. L'apologètica cristiana és, efectivament, activitat i cultura. Quant de bé no fa, sobretot als joves, veure agenollats davant l'altar els grans, veure acotats en el pensiu recolliment de l'oració els fronts aureolats de glòria!

Heus aquí per què la responsabilitat dels homes grans, pertocant a l'exemple, és verament tremenda.

Es possible, amb tot això, de dibuixar un quadre general de la cultura italiana dels nostres temps? Posat que sí, cal treure la conclusió que el geni italià és en refluïment o en decadència? I què és llegut de pensar sobre la vitalitat i l'eficiència religiosa?

Avui, com sempre, la dada religiosa és element de distinció, i bé pot dir-se que el Cristianisme és objecte d'inevitable odi i d'indomtat amor, blanc de contradicció, perquè enfront d'ell, que és el fet central de la humanitat, no és pas possible de romandre indiferent. Es per això que distingirem els dos amplexos corrents: el corrent catòlic i el corrent anti-religiós.

El segle passat ha estat, almenys per a Itàlia, el segle de l'anàlisi, de l'experimentalisme, de la crítica sovint demoledora.

Del 1850 al 1870 les sectes, i particularment la maçoneria, la més deletèria de totes, s'afanyaren a fer divorciar la consciència civil de la consciència religiosa. I quan Roma fou presa a Pius IX, el gran Pontífex que l'any 48 havia beneït la causa italiana i tant havia sempre pregat i sofert per Itàlia, hom maldà per ferir el mateix Pontificat, sinó que del Prometedor indefectible ha estat dit que l'infern no prevaldrà contra ell...

Però la consciència pública restà greument pertorbada. La Itàlia oficial i governamental treballà prou i massa per mig de l'escola i de les administracions a descristianitzar el poble des de les classes mitges al proletariat.

El més gran filòsof italià del segle passat fou un sacerdot que alguns anomenaren el sant de la filosofia italiana: Antoni Rosmini. Però la seva obra cíclica, tot i representar una veritable enciclopèdia del saber filosòfic, oferí el flanc a algun blasme a causa d'obsecuritats perilloses, i no tingué fortuna en les escoles catòliques. Mort en 1855, aquest pensador influí relativament poc en els corrents de la segona meitat del passat segle. Aiximateix, foren rosminians en filosofia Manzoni i Stoppani, i fervents admiradors seus Ruggiero Bonghi i Antoni Fogazzaro. La seva escola no tingué deixebles ni molt nombrosos ni molt importants: Lilla, Billia i Morando foren els més albiradors. Avui, però, es reprèn un xic arreu l'estudi d'aquest autor que, malgrat els seus errors, oposà una vigorosa refutació a Manuel Kant. Un il·lustre professor espanyol (passo per alt els anglesos, els alemanys i els francesos d'avui), Pérez Bueno, de la Universitat de Madrid, ha escrit un bellíssim assaig sobre la Filosofia del Dret de Rosmini, i l'autor d'aquestes notes tingué al seu temps el plaer d'anunciar-lo i reportar-lo a la *Revista Internazionale di Filosofia del Diritto*, que, dirigida per Del Vecchio, professor de fama mundial, es publica a Roma.

El corrent filosòfic contrari als principis religiosos derivà, potent i divers, del materialisme i del positivisme, els quals tingueren mestres i corifeus molt encimbellats, fills gairebé tots de l'evolucionisme de Darwin, de l'hereditarisme de Spencer, del mecanicisme de Moleschott, del monisme de Haeckel, i es digueren Ardigó, l'apòstata que als 90 anys intentà llevar-se la vida, Paolo Mantegazza, Cesare Lombroso, l'autor de les famoses teories-aberracions del delinqüent de naixença, qui ha tingut la immerescuda distinció de crear amb Enrico Ferri la així dita escola de la sociologia criminal, i del geni explicat no menys que per la degeneració, Pietro Siciliani, pedagog; Giuseppe Sergi, etnògraf; Napoleone Colaianni, Giovanni Bovio, que durant 30 anys des de la càtedra napolitana, ocupada ara pel modest sotaescribit, no ha fet altra cosa que escampar la mentida d'un anticlericalisme buit emmantellat de sonora eloquència.

Al costat d'aquest enemics palesos de tota religió i d'altres de semblants, tribuns plebeus per dir-ho així, hem de ressenyar altres filòsofs més cultes, més refinats, més elegants, els quals, a causa de llur

serietat i cultura, han tingut ben distinta fortuna. Els de la primera sèrie són, efectivament, tots ben morts, i llurs respectius funerals foren també els funerals de llurs idees i de llurs doctrines. Els filòsofs, en canvi, que us presento ara, molt superiors en intel·ligència, sensibles a la modernitat, fins en els anàlisis, crítiques i polemistes, compten encara en els nostres dies. Ells representaren i representen la doctrina de Hegel, i fa 40 anys es digueren Augusto Vera, Bertrando Spaventa, Francesco Fiorentino, F. de Sanctis. Avui es diuen Benedetto Croce i Giovanni Gentile, un i altre ex-ministres d'Instrucció Pública, escriptors activíssims i propulsors de tot un moviment que, en part no menyspreable, s'és apoderat de la cultura italiana.

Aquests dos últims no neguen la importància i la valor de la religió, ben al revés dels tres primers, que foren explícitament anticatòlics, per bé que després moriren reconciliats amb l'Església. Croce, i més encara Gentile, empren i tot algunes vegades un llenguatge que als lectors escaducers i superficials pot semblar el llenguatge d'un catòlic. Cal, però, no fer-se il·lusions; quan aquests celebren la religió, ho fan, per dir-ho així, pragmatísticament, per tal com llur *absolut* és solament la filosofia. I en el subjectivisme racionalista, en l'*esdevenir* hegelian, la consciència, la immortalitat, Déu, tenen un significat totalment diferent del llenguatge cristià.

* * *

I els catòlics no figuren, doncs, en aquest ressenyament de forces, en aquest moviment d'estudis, en aquesta renaixença de pensament? A poc a poc. Vulgueu esperar encara un moment.

El treball fressós de reconstrucció, de polèmica, de revenja dels catòlics italians ha estat tanmateix heroic i preciós, entre mig d'experiències tràgiques. Desproveïts de mitjans, combatuts per les sectes, proscrius de l'ensenyament públic, malvistos pel Govern, estrafets per la premsa lliberal, dividits ells amb ells alguna vegada, o moltes vegades, per dissensions polítiques, fins ara després de la guerra no han aconseguit, conquerint-la fatigosament, una situació autoritzada en el balanç cultural i social.

La reacció i la reconquesta catòlica, enfront de l'heretgia o de la negació integral, tingué diversos centres i moviments simultanis. Antoni Stoppani (mort en 1891), en el seu *Exameron*, assaig d'una exègesi de la història de la creació, demostrà que les noves descobertes geològiques no contradeïen en res el dogma creacionista, ans encara el

confirmaven; Angelo Secchi, jesuïta (mort en 1878), en la seva obra *La unitat de les forces físiques*, rebutava l'atomisme i il·lustrava el pla teològic de l'Univers; Giovanni Schiaparelli (mort en 1910), el descriptor del planeta Mart i teoritzador dels estels caients, el més gran astrònom del segle, declarava des de la seva càtedra immortal que el dubte podia ésser un estat provisorí, un moment en la vida de l'home de ciència, però que la ciència, tard o d'hora, conduïa a Déu, i fins confirmava —i més i millor confirmaria amb el progrés— no poques proposicions de la fe; Francesco Denza, barnabita (mort en 1894), fou un apòstol de la propaganda religiosa servida per la ciència, i morí fulminat per la seva fervor tempestuosa, mentre sortia de l'Observatori Vaticà, del qual era director; Alfredo Trombetti, mort ara de poc, filòleg insigne, demostrava la unitat originària del llenguatge humà; l'encara vivent Cardenal Pietro Maffi, Arquebisbe de Pisa, fundador i ex-director de la *Rivista di Scienze fisiche e matematiche*, amb el seu volum *Nei Cieli* i amb els *Scritti vari*, concilià magníficament i mútuament reforçà religió i ciència; i, per fi, el més illustre dels italians a l'estranger, el més celebrat dels inventors contemporanis, Guglielmo Marconi, declara públicament la seva fe sincera en Déu.

Donem ara un esguard al camp de la filosofia. Nàpols—metròpoli moral del Migdia d'Itàlia—donà primer que cap altra ciutat el senyal de la revinguda. A més de Matteo Liberatore, salernità, jesuïta, que es dividia entre Nàpols i Roma, on fundà amb Taparelli d'Azeglio, amb Curci i amb altres el periòdic *La Civiltà Cattolica*, que en solidesa de doctrina teològica i metafísica primeja encara avui en importància i difusió, encengueren aquí un fervorós moviment de passió nobilíssima Sanseverino i Giuseppe Prisco, que morí Cardenal i Arquebisbe de Nàpols (1922). D'aquest últim recordarem, principalment, la *Ontologia*, les *Lezioni di Metafisica*, els dos volums de *Filosofia del Diritto*, els *Errori di Vincenzo Gioberti*, *Hegel dinanzi alla critica*, *Darwin e l'evoluzionismo*. Mestre i animador, Prisco educà diverses generacions eclesiàstiques i laïques. Profund coneixedor de les dues Sumes de Sant Tomàs i de tota la producció dels Doctors, perfectament ensinistrat ensems en la filosofia moderna, especialment l'alemanya, ell intentava, sobretot, remetre en honor i en circulació la teoria tomística del coneixement i de l'origen de les idees, l'objectivitat, el criteri de la certesa. Quant a la història, afegiré que fou òrgan d'aquesta croada el periòdic napolità *Scienza e Fede*, degut als il·lustres Canonges Fortunato Attanasio (que fou mestre de Benedetto Croce, tan diferent—ai las!—, del seu mestre) i d'Amelio, oncle i educador dels vivents Salvatore D'Ame-

lio, jurista insigne, director de la *Rivista di Diritto Pubblico*, i el senador D'Amelio, primer president del Tribunal Suprem del Regne.

No podríem callar els noms de Giuseppe Palmieri, filòsof de la naturalesa, físic i mineralogista, professor durant trenta anys i rector de la Universitat de Nàpols, que ara li ha erigit un monument, el qual predicà constantment i autoritzadament l'acord de la raó amb la Revelació; Rayneri i Allievo, insignes pedagogs que ensenyaren en la Universitat de Torí; Vito Fornari, director de la Biblioteca Nacional de Nàpols, autor de la monumental *Vida de Jesús*, judicada per Tommaseo com el més estètic dels llibres meditativs religiosos després de la Divina Comèdia; Cristoforo Bonavino, més conegut sota el pseudònim de Ausonio Franchi, el qual, després d'haver professat per quaranta anys el racionalisme, escriví coratjosament la seva *Ultima Crítica*, on refutava els seus passats errors i es reconciliava amb el Catolicisme; Francesco Acri, msetre eminent de la Universitat de Bolonya, estudiós de Plató i de Sant Agustí, que fou el filòsof de l'espiritualitat i adversari de l'idealisme hegelian; els juristes Francesco Filomusi Guelfi i Vincenzo Simonecelli, de la Universitat de Roma; el Cardenal Alfons Capececiattro, autor de les preadíssimes històries de Sant Pere Damià, de Santa Caterina de Sena, de Sant Felip Neri i de Sant Alfons Maria de Liguori; el sociòleg i economista Giuseppe Toniolo, professor de la Universitat de Pisa, col·laborador dels Papes, promotor de l'acció catòlico-social a Itàlia; August Conti, historiador de la filosofia; Modestino del Gaizo, de la Universitat de Nàpols, historiador de la Medicina; Contardo Ferrini, príncep dels romanistes italians, que potser un dia—esperem que no llunyà—ens serà donat de venerar en els Altars.

I qui ha oblidat Monsenyor Pottier i Monsenyor Duchesne, sociòleg el primer, fill de Bèlgica; historiador de l'Església el segon, fill de la França, però hostes de la Itàlia i italianitzats en esperit, traspassats no hi ha gaire a Roma, que és la segona pàtria de tots els homes grans?

Avui brillen amb viva llum en el nostre camp Lorenzo Perosi, compositor musical de geni, autor d'estupends oratoris, entre els quals el *Moisés*, la *Resurrecció del Crist*, la *Transfiguració*, el *Nadal*, la *Resurrecció de Llützer*, director de la Capella Sixtina, el qual, després d'un llarg i turmentós parèntesi de malaltia, torna ara a l'art i als èxits; Giovanni Papini, l'escriptor aigüafortista, convertit de fresc, autor de la *Storia di Cristo*, traduïda a moltes llengües; Antonino Anile, metge, naturalista, filòsof, poeta, ex-ministre d'Instrucció Pública; el senador Filippo Crispolti, catòlic conservador, autoritzat periodista i conferencista; el Pare Giovanni Semeria, apòlogista eloqüent;

Ludovico Pastor, austríac i ambaixador de l'Austria prop del Vaticà, però romà—com es proclama ell mateix—per la vida, la residència i la cultura, il·lustrador insigne de Roma i d'Itàlia amb la doctíssima i poderosa *Història dels Papes*. La nostra "Societat Italiana de Professors universitaris catòlics", compta a hores d'ara prop de dos cents socis, entre els quals es troben l'honorable clínic Antoni Cardarelli, senador, príncep dels metges italians; l'historiador Gaetano de Sanetis, el pedagog G. M. Ferrari, l'hellenista Nicolò Testa, el llatísta Ramorino, l'arqueòleg Marucchi, l'electrotècnic Lombardi, és a dir, la flor de la cultura italiana.

Altres historiadors i professors, vells i joves, s'aviem envers les senderes de la llum sobrenatural. Els Congressos, les entrevistes, les conferències, els llibres ho testimonien i documenten. Alessandro Chapelli ens parla de Déu; Calò i De Sarlo són espiritualistes; Guido Manacorda és pregoner d'un corrent neomístic que tard o d'hora, cal esperar-ho confiadament, acabarà confluint en l'ortodòxia catòlica. El problema religiós, en un mot, ocupa el primer pla en l'economia de la cultura i en el daler de la investigació.

Però les grans esperances dels catòlics italians són avui posades en el nostre nou i màxim fogar d'intel·lectualitat: la Universitat del Sagrat Cor de Milà. Aquest fortíssim Ateneu, reconegut per l'Estat, compta per ara dues Facultats, ultra la carrera del Magisteri, i es gloria de posseir excel·lents mestres.

Fundador i magnífic Rector seu és un altre gran convertit: el Pare francès Agostino Gemelli, metge, històleg, professor de Psicologia experimental, filòsof, director de les dues clàssiques revistes: *Rivista di Filosofia Neo-scolastica* i *Vita e Pensiero*, ex-coronel sanitari durant la nostra guerra.

Aquesta Universitat és molt acreditada i freqüentada, i esperem que al més prompte possible es completarà. Els catòlics italians han demostrat amb gran generositat que saben apreciar-la i estimar-la fortament com el més gran honor i la defensa més segura. Ells volen, i així afirmen aquesta voluntat, no l'obscurantisme, sinó el triomf de la veritat i de la llum (1).

També ací a Nàpols hom parla de la possibilitat i de la conveniència

(1) El nostre il·lustre col·laborador napolità ens acaba de trametre un aciençat i documentat article exposant la labor de la Universitat del Sagrat Cor de Milà, que, volent Déu, veurà la llum en un dels pròxims fascicles de la nostra Revista. (N. de la R.)

d'instituir una Universitat confessional. Cal esperar que els temps arribin a saó. Es cert que l'escola laica, mitja i superior, ha fet i fa molt de mal, i que la fe té necessitat d'ésser refermada i defensada en les grans palestres de la cultura. La raça llatina no decau, no pot decaure, i per sentiment del deure, per necessitat, per interès, ha de reforçar la seva primacia catòlica.

GUGLIELMO DELLA ROCCA

Nàpols.

ENSENYAMENTS BÍBLICS I ECLESIASTICS

SAGRADA ESCRITURA

La resurrecció de Llàtzer

San Joan, cap. II

Era un qui estava malalt, Llàtzer de Betània, la vila de Maria i de Marta, germana seva. I Maria era aquella qui ungí el Senyor amb perfums i li eixugà els peus amb els seus cabells, el germà de la qual, Llàtzer, estava malalt. Les seves germanes, doncs, li enviaren a dir: Senyor, heus ací que aquell que estimeu vós està malalt (1). Jesús, però, en sentir-ho, els digué:

—Aquesta malaltia no és per morir, sinó per a glòria de Déu, per tal que el Fill de Déu sigui glorificat per ella (2). I Jesús estimava Marta i la seva germana Maria i Llàtzer. Quan oí, doncs, que estava malalt, restà encara dos dies en el lloc on era (3). I després d'això, digué als seus deixebles:

—Anem a la Judea altra vegada.

Li diuen els deixebles:

—Mestre suara els jueus cercaven d'apedregar-vos i altra vegada aneu allà?

(1) Expressió delicadíssima, que no podia menys de commoure Jesucrist. L'omissió del nom de Llàtzer indica que el gran afecte que el Senyor li duia el feia conèixer només dient-li: *el que vós estimeu*.

(2) Tota malaltia nostra, àdhuc la mortal, no tenen per objecte i terme la mort, sinó la glòria de Déu, qui ha de manifestar-se en la resurrecció.

(3) La dilació de l'auxili de Déu no és una denegació, sinó la preparació d'una finalitat de més glòria de Déu i profit nostre.

Respongué Jesús:

—No són dotze les hores del dia? Si un camina de dia, no encepega, perquè veu la llum d'aquest món. Però si camina de nit, encepega, perquè la llum no és en ell. (4)

Així parlà, i després d'això elsd igné:

—Llàtzer, l'amie nostre, dorm, però vaig a despertar-lo del seu son (5)

Digueren, doncs, els seus deixebles:

—Senyor, si dorm, es guarirà (6).

Però Jesús havia parlat de la seva mort i ells es pensaven que parlava del dormir del son. Llavors, doncs, Jesús els digué palesament:

—Llàtzer és mort, i per vosaltres m'alegro que jo no fos allí, perquè cregueu. Però anem a ell (7).

I digué Tomàs: l'anomenat Dídim (8), als condeixebles:

—Anem-hi nosaltres i tot, i morim amb ell.

Hi anà, doncs, Jesús, i el trobà ja enterrat de quatre dies. I Betània era prop de Jerusalem, uns quinze estadis (9). I molts dels jueus havien anat a casa de Marta i de Maria per consolar-les de llur germà. Marta, doncs, quan oí que Jesús arribava, li anà a l'encontre; Maria, però, seia a casa (10). I Marta digué a Jesús:

—Senyor, si haguéssiu estat aquí, el meu germà no seria mort. Però ara també sé que tot el que demanareu a Déu, Déu us ho donarà (11).

(4) Les dotze hores, duració de la jornada de treball entre els jueus, simbolitzen la vida present, i les de la nit l'hora de la mort. El sentit és, doncs: Totes les maquinacions dels jueus no poden fer escurçar les hores que ha de durar la meua vida terrena.

(5) Jesús anomena son a la mort. Així ho entén també l'Església, ferma en la fe de la resurrecció que ens despertarà, la qual per això anomena els fossars *cementiris*, paraula grega significa *dormitoris*.

(6) Els deixebles no entenen el veritable sentit d'aquestes paraules i es pensen que Jesús parla del son, senyal de millora en els malalts de gravetat.

(7) M'alegro de no haver estat allí, perquè el meu cor no hauria sofert que Llàtzer morís i el miracle hauria estat menys esclatant i menys excitant de la vostra fe. És per això que Jesús romangué lluny dos dies en saber la malaltia greu de Llàtzer.

(8) *Didim*, paraula grega que vol dir *bessó*, traducció de l'aresmen *toma*.

(9) L'estadi valia uns cent vuitanta cinc metres. Quinze estadis eren, doncs, 2,775 metres. Aquesta proximitat de Jerusalem donà gran renom al gran miracle.

(10) Marta era encarregada dels quefers domèstics; Maria rebia els visitants. Aquesta diversitat, ressortint també en altres llocs evangèlics, ha fet de Marta el símbol de la vida activa i de Maria el de la contemplativa.

(11) Expressió delicada que revela la certesa que tenien de l'amor de Jesús a Llàtzer i del poder taumatúrgic del Senyor. Se la devien haver dita moltes vegades les dues germanes, perquè després Maria la repeteix textualment a Jesús.

Jesús li diu:

—El teu germà ressuscitarà.

Li diu Marta:

—Sé que ressuscitarà en la resurrecció al darrer dia.

Li digné Jesús:

—Jo soc la resurrecció i la vida: qui creu en mi, encara que mori, viurà; i tot aquell qui viu i creu en mi, no morirà eternament. Creus això?

Li diu:

—Senyor, ben cert, jo he cregut que vós sou el Crist, el Fill de Déu vivent qui sou vingut en aquest món (12).

I havent dit això, se n'anà i cridà Maria, la seva germana, dient en reserva:

—El Mestre és aquí i et crida.

Ella, en sentir-ho, s'alçà tot d'una i se'n vingué vers ell, perquè Jesús no era encara arribat a la vila, sinó que era en el lloc on Marta l'havia trobat. Llavors els jueus que eren amb ella a la casa i la consolaven, en veure que Maria s'alçà tot d'una i sortí, la seguiren dient: Se'n va al sepulcre, per plorar-hi (13). I Maria, quan arribà on era Jesús, en veure'l, caigué als seus peus, dient-li:

—Senyor, si haguéssiu estat aquí, el meu germà no seria mort.

Quan Jesús la veié plorant, i plorant els jueus qui havien vingut amb ella, s'extremí en l'esperit i es contorbà (14). I digué:

—On l'heu posat?

Li diuen:

—Senyor, veniu i vegeu.

(12) Diàleg ple d'emoció i finures de paraula. Jesús anuncia la resurrecció de Llätzer d'una manera vaga. Marta ho interpreta de la resurrecció general, com indicant que és per a ella un feble consol. Jesús fa llavors la manifestació plena de majestat i d'amor del seu poder per ressuscitar morts. Jo, qui he de ressuscitar els homes al darrer dia, puc ressuscitar ara Llätzer, car jo soc la resurrecció i la vida. La missió del Redemptor és destruir la mort i només en ell es troba la immortalitat substancial i definitiva. Però aquesta benaurança sols la pot heure una fe viva com la que aquí manifesta Marta.

(13) Profusió de detalls que demostren que l'autor de la narració fou testimoni ocular del fet.

(14) Segons els intèrprets, Jesús s'extremí i es contorbà de la pena que li produí la mort del seu amic, l'aclaparament de Marta i Maria i la futura ingratitude dels jueus, qui, davant el gran miracle que anava a fer, en lloc de convertir-se, s'havien d'endurir més contra ell fins a dur-lo a la mort.

I Jesús llagrimaja (15). Deien llavors els jueus: Mireu com l'estimava! Però alguns d'entre ells, digueren: Ell que obrí els ulls del cec de naixença no podia fer que aquest no morís? (16). I Jesús, extremint-se altra vegada en si mateix, vingué al sepulcre, que era una balma i tenia una llosa sobreposada. Diu Jesús:

—Traieu la llosa.

Li diu Marta, la germana del mort:

—Senyor, ja put, car és de quatre dies.

Jesús li diu:

—No t'he dit que si creus veuràs la glòria de Déu? (17).

Tragueren, doncs, la llosa. I Jesús, alçant els ulls enlaire, digué:

—Pare, gràcies us dono perquè m'heu escoltat. Jo bé sabia que sempre m'escolteu; però pel poble que em rodeja ho he dit, perquè creguin que vós m'heu enviat (18).

I havent dit això, clamà amb forta veu:

—Llàtzer, surt a fora.

I a l'instant el mort sortí, lligats els peus i les mans embenades, i la seva cara era coberta amb un sudari (19). I els diu Jesús:

—Deslligueu-lo i deixeu-lo anar.

Llavors molts dels jueus, cregueren en ell (20).

(15) Només en dos llocs llegim que Jesús plorés: davant el sepulcre de Llàtzer i davant Jerusalem condemnada a destrucció en càstig del deïcidi. Amor d'amic i amor de pàtria.

(16) Diversitat de comentaris segons les disposicions de cadascú envers el Senyor.

(17) Aconhortadora resposta a l'observació de Marta, dona d'esperit pràctic. Gairebé sempre la fe és exigida abans d'heure el miracle com un benefici material. Igual passa amb els espirituals que no poden assolir-se sense la fe en Déu, a qui hem de demanar-los.

(18) Jesús dona gràcies al Pare per haver-lo escoltat com sempre en la imprecació d'aquest miracle. Si ho diu en veu alta és perquè el fi d'aquest prodigi és demostrar davant els jueus la seva messianitat.

(19) Adorem a aquell a qui els morts obeeixen tornant a la vida i esperem que també ens hi tornarà a nosaltres vencent la fetor del sepulcre.

(20) Cregueren molts dels presents, però no tots ells i menys encara els absents. El bruit d'aquest miracle fa engelosir els caps dels sacerdots que no paren fins a fer morir el Mestre.

SANTS PARES I DOCTORS

El símbol Atanasià

Pseudo-Atanasi

Tothom qui vulgui salvar-se, ans que tot li cal tenir la fe catòlica; tant, que, si algú no la servava, indubtablement es perdria.

I la fe catòlica és això:

Adorar un sol Déu en la Trinitat, i una Trinitat en la unitat, sense confondre'n les persones ni separant-ne la substància; una és, dones, la persona del Pare, una altra la del Fill, i una altra la de l'Esperit Sant; però així en el Pare, com en el Fill, com i també en l'Esperit Sant, igual és la glòria, coeterna la majestat.

Tal el Pare, tal el Fill, tal l'Esperit Sant.

Si increat és el Pare, increat és el Fill, increat l'Esperit Sant; si immens és el Pare, immens és el Fill, immens és l'Esperit Sant; si etern és el Pare, etern és el Fill, etern és l'Esperit Sant. I no obstant, no hi han tres eterns, sinó un sol etern; així com no hi han tres increats, ni tres immensos, sinó un sol increat i un sol immens. Així mateix, si omnipotent és el Pare, omnipotent és el Fill, omnipotent l'Esperit Sant, i no obstant, no hi ha tres omnipotents, sinó un sol omnipotent. Així també, si Déu és el Pare, Déu és el Fill, Deu és l'Esperit Sant; i no obstant, no hi han tres Déu, sinó un sol Déu. Així també, si Senyor és el Pare, Senyor és el Fill, Senyor l'Esperit Sant; i no obstant, no hi han tres Senyors, sinó un sol Senyor. Perquè així com la veritat cristiana ens ensenya de confessar que cadascuna de les tres persones, per ella sola, és Deu i Senyor, així també la religió catòlica ens prohibeix de dir que hi han tres Déus o Senyors.

El Pare no és fet, ni creat, ni engendrat de ningú. El Fill no és fet, ni creat, sinó engendrat sols del Pare. L'Esperit Sant no és fet, ni creat, ni engendrat, sinó procedent del Pare i del Fill. Sols hi ha, dones, un sol Pare, no tres Pares; un sol Fill, no tres Fills; un sol Esperit Sant, no tres Esperits Sants.

I en aquesta Trinitat, no hi ha res de primer ni de darrer, res de més ni de menys, sinó que totes les tres persones són, unes amb altres, igualment eternes i perfectament iguals; de manera que per tot (com ja més amunt s'és dit) s'ha d'adorar una unitat dins la Trinitat, i una Trinitat dins la unitat.

Qui vulgui, doncs, salvar-se, que en pensi així, de la Trinitat. Emperò, per a l'eterna salvació també li cal creure fidelment en l'Encarnació de Nostre Senyor Jesús Crist.

Aquesta és, doncs, la fe veritable.

Creure i confessar que nostre Senyor Jesús Crist, Fill de Déu, és Déu i home: Déu, perquè és engendrat d'abans dels segles, de la substància del Pare; i home, perquè és nat, dins el temps, de substància de Mare. Perfecte Déu i perfecte home compost d'ànima racional i de carn humana; igual al Pare en quant a la divinitat, i inferior al Pare en quant a la humanitat; el qual, tot i essent Déu i home, emperò no són dos sinó un sol Crist. Un de sol; i no per via de conversió de la divinitat en carn, sinó per via d'assumpció de la humanitat en Déu: un en absolut; i no per confusió de substàncies sinó per unitat de persona; car així com l'ànima racional i la carn humana formen un sol home, així també Déu i l'home formen un sol Crist, el qual patí per la nostra salvació, devallà als inferns, el tercer dia ressuscità d'entre els morts, se'n pujà als cels, seu a la dreta de Déu Pare totpoderós, i des d'allí ha de venir a judicar els vius i els morts; a l'advent del qual, tots els homes han de ressuscitar amb els seus cossos i han de donar compte dels propis fets. I els qu feren el bé, aniran a la vida eterna; emperò, els qui el mal, al foc etern.

Aquesta és la fé catòlica; tant que, si algú no la creia fidelment i de ferm, no es podria pas salvar.

ALFONS RAMIREZ MORAGAS, PVRE.

Trad.

LES BELLES LLETRES

EL POETA MARIAN AGUILÓ

El meu parer és que l'obra poètica d'En Marian Aguiló, més fina, més suggestiva i àdhuc més inspirada, és el seu *Romancer popular de la terra catalana*, del qual no publicà sinó un volum, que es el dit de *Cançons feudals cavalleresques* (1893). Al volt d'aquest llibre, i d'esquemes d'altres aplecs semblants, hom podria agrupar alguns dels més bells poemes signats pel noble patriarca de les nostres lletres, especialment les evocacions més reeixides de la *Nova Dansa de la Mort*.

El que en ell fou, però, creació deliberada, podria destriar-se en tres categories. Hi ha el ressó lamartinià (del qual és tipus l'*Esperança* que influí a Verdaguer i a tants d'altres), la melangia, l'espiritualització de la natura, l'esplendor de Déu i la peremprietat de la vida expressant-se en músiques plenes d'enyorament. Hi ha l'enginyositat conceptista, amb les quartetes manipulades com un brodat, l'afició simbòlica, la vocació ètica: tot plegat manifestant-se en general, més que no pas com una rauxada, com un seguit d'*impromptus*, escrits a diverses repeses, i, no cal dir-ho, de valor desigual. Finalment—i no pas en l'ordre de mèrit—trobem en la tasca poètica de l'Aguiló els esplais idíl·lics al retorn de la vinya, o després d'haver visat jugar el seu fill sota els arbres, una gerda complaença en la gràcia del món exterior unida a la sordina suau d'una temença (com, de vegades, en les millors pàgines de Leopardi). Però la frescor visiva, el poder reproduir les siluetes fugisseres que es fan cares als nostres sentits, arriba a moments d'una intensitat difícilment superada en la nostra literatura. Ja en certes passades de l'*Esperança* hi havia la promesa d'aquest gènere.

Tanmateix, però, el *Romancer popular de la terra catalana* (que

realitzà, en temps romàntics, el difícil assoliment d'una originalitat que n'era sense adonar-se'n) és la més gran obra poètica de l'Aguiló i, al meu juí, un dels vint llibres catalans que jo me'n duria a una illa solitària o a una cella incomunicada. En el pensament de l'autor, el llibre no és sinó una replega de cançons populars. I, no obstant, el llibre de l'Aguiló es diferencia considerablement dels reculls de Milà i Fontanals, P. Briz i Bertran i Bros, obres de fol·cloristes. El llibre de l'Aguiló no és pas una transmissió, sinó una col·laboració. Deia el gran enamorat de les dues arqueologies, la de la literatura docta i la de la literatura popular: "Moltes són les cançons escadusseres estampades en Revistes i setmanaris catalans, i més les incloses en les publicacions dels Excursionistes. De totes voldria recordar-me per citar-les en son lloc; *puis de chacun romanç se'n pot formar tot un romançer, amb tantes de fulles com persones hi ha que el sapien, ja que mai he pogut trobar dues còpies verament pariones entre la gent mateixa que els cantava a cor en una treballada o tall de feina. Les nostres cançons, sobretot les antigues, si no muden la pell sencera com les serps, se pot dir que canvien moltes de ses escates, no ja en cada vila, sinó en cascuna de les boques que les galegen*". I, més endavant: "Sovint les afraus més rònegues em donaven les millors cullites; i quan no un que altre exemplar sencer e incorrupte d'eixa poètica flora, marcida, esfullada i quasi perduda en la terra baixa i a punt de perdre's, fins en l'alta muntanya. Si la fosca m'hi atrapava amb unes quantes cançons de les desitjades ja en cartera, m'aconortava ben aviat i de no trobar-hi llit ni pallissa on jaure (com prou vegades m'esdevingué) i estesa la manta damunt la terra broixa, el sac de nit per coixí, *m'adormia somiant aquell cant ideal que mai de la vida arriba a copiar-se*." Veus aquí, traïda inconscientment per l'Aguiló la memorable personalitat del seu llibre. Si Maragall, més tard, entre reminiscències hegelianes, havia d'arribar a creure a la cançó popular en continu progrés envers la perfecció (exposà aquesta teoria en *moviment* en el seu més llarg poema), Aguiló oposadament, i amb un simplisme igual, creia que el cant havia existit, perfecte, en el passat, i que calia, a través de totes les divergències i variants, anar restablir l'original sobirà. En realitat, penso, la cançó popular proposa (com, damunt les taules, la *Commedia d'Arte*) uns temes i algunes expressions tradicionals, recalcant-se en uns ritmes, a la imaginació de les generacions; i una cançó d'aquestes no ha estat mai, amb gest conscient, "començada" ni és mai finida, perquè es manté sempre oberta a la col·laboració de qui canta, i ben sovint el qui renova no

s'adona que hagi inventat. Aguiló, amb el seu propòsit de restauració dels originals, remonent fallides, vulgarismes, castellanismes, incongruències, suplint la mancança de versos indispensables a un ordenat descabdellament, reduïnt a ordre i gentilesa el resultat no pas forçosament selecte d'una indefinida superposició d'interpretacions individuals—, féu, no cal dir-ho, tasca inventiva i creativa, que l'agermana amb aquest alt prestigi romàntic, Walter Scott, si per altres poemes resta emparentat amb Lamartine, Leopardi i els neoclàssics conceptuosos del segle XVIII.

Així com és, el seu *Romancer*, roman un dels llibres més forts i més exquisits de la nostra literatura renaixent: la seva virtut estimulant, tot i ésser sovint comprovada, no resta pas exhaurida. El *Romancer* és una tria poètica de cançons populars; en cada cançó és poèticament destriada la millor versió o versions, i poèticament reelaborada la versió escollida que, fet i fet, no és mai material científic, sinó pretext artístic. Però els seus tresors de dramatisme i lirisme, els seus formidables tòpics catalans (no importa l'origen estranger de moltes de cançons), el prestigi del seu llenguatge que té llecor rural, àgil gràcia de mesclats dialectes i arcaïques dignificacions, colpeixen tremendament, i assenyalen grans fites a l'emulació de futurs conreadors del teatre o freqüentadors de la musa èpica.

El *Romancer* fou publicat gràcies a una règia subvenció. Convé de recordar els temes en què acabà l'Aguiló l'adreça del llibre a S. M. Dona Maria Cristina, Reina Regent d'Espanya, Comtessa de Barcelona, a la qual, naturalment, aprofità així mateix l'avinentesa per a recordar la seva condició de reina dels Jocs Florals de Barcelona en 1888.

"Vostre plorat Espòs, qui al cel sia, el Rei Don Alfons XII, de benvolguda recordança, subvencionà la publicació d'est *Romancer*, no sols per donar una prova palesa d'amor a Catalunya, sinó per conèixer tal com es lo poble qui el canta i s'hi reflecta com en son més feel mirall: deixant-hi veure les consemblances i les diferències de cascuna de les dues nacions formades per la naturalesa i refermades per les esposalles dels Reis Catòlics.

Digneu-vos, dones, Senyora, admetre com ofrena popular est llibre, corona de perpetuïnes per la tomba de l'enyorat Rei qui el feu estampar. Tantdebó vostre Fill august hi conega, quan hora en sia, la vitalitat d'esta llengua milenària, que se gloriegen d'enraonar milions de sos regnícòls, per concedir-li la valença que li pertoca!"

JOSEP CARNER

Poesies de Marian Aguiló

1884

*Deixí-la jove i garrida,
i com no vegí sa mort,
par que perllongue sa vida
tot lo temps que la record.
Tants d'anys que ma Mare és morta!...
Si avui me comparegués
tocant, velleta, a la porta,
potser no la conegués.
Mes en comtes de basarda,
sentiria tot seguit,
que era un àngel de la guarda
que me vetllava dia i nit.
Avui toca a ma orfanesa
dur a la tomba la flor,
que per cada any tinc promesa;
mes dins mi sent l'eixutesa
de l'angoixa sense plor.
Finà amb tu ma juvenesa,
que duc morta i freda, estesa
en les teles del meu cor.*

1885

*Mon cor ple de juvenesa
Floria com un verger,
l'arbre ardit de l'esperança
sempre hi treia tanys novells;
mes ta mort fou la riuada
que pujant sobtosament,
en una hora, en una estona,
del jardí en féu un areny...
Bé he plorat aquest diluvi!
Bé he contemplat son desert!*

Prou de plant!... En lloc de llàgrimes,
 cal de nou artigar l'erm.
 La juvenesa me guarda
 l'esforç de sos anys darrers.
 Arbres, doncs, de l'esperança,
 torna al cor i refloreix!
 Oblidaré el dol per veure
 si oblidar-lo es fa mester:
 viva encara una altra en tenc.
 Dels amors, l'amor de pàtria
 smepre ha estat l'amor més frem:
 Mallorca, Mare volguda,
 ou mon crit d'enyorament!
 Aida'm a contar les gestes,
 com m'aidaves altre temps
 a fer tos gegants revivre
 a l'entorn de tos clapers.
 De les races que et poblaven
 vull ressucitar los fets;
 embriaga'm amb la glòria
 de somiar un cant etern!...
 Mallorca, mare Mallorca,
 a ma vista compareix,
 desmantella't de les ones
 mostrant-te gentil com ets!

.....
 L'enyorança fa miracles:
 ja en ma fantasia et veig!
 Mes, què ha esdevingut, dolça Illa,
 què passa, que no et conec?
 Qui dels dos ha fet mudança?
 tes afraus capficat t'resc
 sens trobar-hi tes belleses,
 sens guaitar-hi tos joiells.
 Tos boscatges estan mústics?
 S'ha enterbolit el teu cel?
 Tes gestes són esborrades?
 Han caigut tos monuments?
 De tots els tresors que estatges
 només per un m'interès:

*de tants records com despertes,
un tan sols me n'has despert;
baix de tes serres més altes
en humil fossar lo cerc,
cerc la tomba de ma Mare
revoltada de ciprers.*

ESPERANÇA

I

*Guaita el sol darrer l'aua
amb son mantell rossegant
de llum i amb sa cara encesa
omple el món de claretat.
Míl colors se reflecteixen
dins la boira, i el cel apar
la paleta de les tintes
amb que Déu tot ho pintà.
Puja, rodola, davalla
vestint de maragda els camps,
els núvols d'argent i grana,
i la mar de satí blau...
Ve el capvespre i cobreix d'ombra
les planes i comellars,
i del bell cim de les serres
sos vels d'or s'hi va atroçant
dient als pins a reveure,
i a les creus dels campanars...
i es pon... i sabeu llavors
les colors i llum on van?*

ENDREÇA

*Estols de boires que escampa
l'ull del sol parpellejant,
clarors d'aua i d'hora baixa,
a reveure, a Déu-siau!*

II

*S'escometen i conversen
les campanes cap al tard;
los pastors sonen les gralles
responent-se per les valls.
Dins esbart de núvols negres
hi coegen ferests llamps;
la pluja, els trons i l'oratge
els segeixen bramulant.
La lluna rient s'aizeca
per condormí el temporal;
de les branques que es sorollen
les fulles van degotant.
Del monestir s'ou la Salve
que canten els escolans,
i al cap d'un poc les bandoles
dels fadrins enamorats...
Veus tan tristes o tan dolces
dels vilatges i dels camps,
quan d'un eco a altre retrunyen
i se perden, on se en van?*

ENDREÇA

*Remors, sons i melodies
que els cors sabeu sossegar,
els vents lluny vos ne s'enduen...
a reveure, a Déu-siau!*

III

*Nasqué el món en Primavera,
i sempre que compleix anys
un mantell la terra es posa
color verda i florejat.
Cada fulla de cada arbre*

*té una flor gentil davall,
vists ran de les soques semblen
uns cels menuts estelats....
Les comes en flors esclaten,
esclaten en flors els prats,
les violes boscanes riuen
ab los lliris muntanyans.
Les flors entre les murtreres
pels vergers trauen llurs caps,
si'ls vents passen i les besen
elles també es van besant.
Tota flor fins que és marcida
son perfum ne dexa anar;
de tantes flors com s'esfullen
sabeu les olors on van?*

ENDREÇA

*Alèns de la Primavera
carregats d'olors suaus,
puix que fugiu de la terra,
a reveure, a Déu-siau!*

IV

*L'home naix, i ans que els ulls badi
ja li van llagimejant;
deixa'ls jocs de la infantesa
quan se tem que el cor li bat.
Darrera ombres que l'enlluernen
va corrent fantasiant;
cerca amor i cerca glòria,
cerca ardit la veritat.
Mes si un ídol vui aixeca
demà enderroca l'altar.
i amb els peus que sangonegen
torna ple de desenganys.
Dins la huidor de la vida,*

*camina caminaràs,
 si un jorn li somriu sa estrella
 la mort troba l'endemà.
 Tant de dol i tantes llàgrimes,
 tants d'estudis, tant d'afanys,
 quan la terra ens torna terra
 els esperits, on se'n van?*

ENDREÇA

*Somnis bells de juvenesa,
 cors d'amor aletejants,
 sospirs de fe i d'enyorança,
 a reveure, a Déu-siau!*

ACABAMENT I TORNADA

V

*Les colors amb que'l sol daura
 l'aire, la terra i la mar,
 des que surt vestit de porpra
 fins que es pon amortallat;
 les harmonies qu'exhalen
 pinedes i torrentals,
 i los rossinyols que hi canten
 pels arbres remorejants;
 el dolç aroma que ens porta
 l'escalfat alè de Maig,
 l'incenser que el fum aizeca
 en flocs acaragolats;
 l'ull que l'infinit esguarda,
 el cor que rebutj'l mal,
 el seny que per guia cerca
 el ver, el bell i el sant;
 tot el pur que l'home estima,
 tot hom pur que el bé ha obrat,
 tot se'n va al cel a romandre,
 tot se'n puja allà d'allà.*

ENDREÇA

*Cors fels, llums, olors i càntics,
Déu que us replega allà dalt
nos deix dir plens d'esperança:
a reveure, a Déu-siua!*

Del discurs presidencial dels Jocs Florals de 1867

Travessant molt de temps fa per un d'aquells oliverars gegantins de Mallorca, que prou havia vist, almenys llavors, més segles que jo anys, sentírem no gaire lluny (anava amb uns meus amics) un cor de veus argentines que refilava una de les cançons més agradoses de la nostra poesia popular: guaití a l'indret d'on la cantadissa semblava eixir-ne, i per sota del brancam atapeït viu un joiós estol de col·lidors d'oliva que a faldades replegava amb gran llestesa les solades del ric fruit que a l'entorn de les soques feia negrejar la terra. La gentil cançó, que la colla d'aixerides pagesetes entonava, n'era aquella tan antiga i tan coneguda que comença:

*A la vora de la mar
hi ha una donzella
que brodava un mocador
que és per la reina...*

Vulgues no vulgues, feu aturar mos companys per escoltar-la, i tot just havíem arribat allà on la mesquineta nina condolent-se de sa dissort s'exclama al nàuxer que se l'emporta:

*Mariner, bon mariner,
tornau-me en terra,
que les ones de la mar
me donen pena...*

*De tres germanes que en som
 só la més bella;
 l'una és casada amb un rei,
 l'altra és princesa,
 i jo, tristeta de mi!
 só marinera:
 l'una va vestida d'or,
 l'altra de seda,
 i jo, pobreta de mi!
 d'un burell negre:
 l'una duu tapins daurats,
 i l'altra amb perles,
 i jo, tristeta de mi!
 les esperdenyes...*

quan alguns dels companys, tot escarnint mon embadaliment, m'assignaren el sol que estava a punt de pondre's, i tant me cuitaren a fer via, que amb prou racança meva repreneu capficat i concirós el camí, mentre que el cant dolcíssim de les collidores, allunyant-se sempre, retornava i s'esmortia a poc a poc dins els comellars i fondalades d'aquells voltants.

—I bé!—rondinaven al cap d'una estona mos companys, rient-se'n—, confessa que cal ésser un xic foll per delitar-se amb tanta de manera amb eixes cançons, que o no s'acaben mai, o al cap i a la fi no s'hi troba solta... i si no, digues-me, qui era aqueixa infanta malestruga, *la més bella*, i eixes princeses tan desenciades, que mentre rumbegen ses robes de seda i d'or, consenten que sa germana, vestida de burell i calçada amb l'espardenya, brodi tota seleta a la vora de la mar? —Oi!... qui voleu que sigui—responguí—, qui voleu que sigui eixa pobrissona donzella endolada? No la coneixeu? Ni tampoc ho sospiteu?... Qui ha d'ésser sinó una imatge, un símbol de la nostra malaventurada llengua materna, de la filla major de la llatina, de la desvalguda llengua catalana, que té totes ses germanes regines habitadores dels millors palaus del món, les madones pus gentils de tots els reialmes del migdia d'Europa, mentre que ella, pubilla desheredada, treballa quasi de tothom avorrida, i viu estreta en ço de ses germanes, arreconada en unes quantes llegües de les costes de la Mediterrània?

.. .. .
 Un cop reconeguda la semblança poètica entre la llengua nostra materna i eixa joveneta garrida de què ens parla el cant popular, d'eixa

donzella que s'emmiralla en les ones, que broda afanyada per sa *reina benvolguda*, que s'arrisca coratjosa a cercar-ne els arreus que li manquen per concloure sa tasca, i que al condormir-se una estona afadigada desperta per trobar el gentil estament que li pertoca... ja mai més me va ocórrer sospitar ni tremolar per la vida i millorança de la llengua catalana. Aquest símbol, si per un costat pot fer condoldre per la tristor i la injustícia que tanca, per l'altra no sols allunya tota idea de mort, sinó que demostra la de juvenesa, la d'esperança, la d'enyorada esmena. Compassió per a la malaltia de què encara convaleix, tanta com volgueu; temença per a l'esdevenidor, gens.

Més vos diré: confoses per un joc de la imaginació en una sola figura, la d'ela princesa desheredada i malestruga que canta el poble encara, i la de la mesquineta llengua de la nostra terra bandejada després quasi de la literatura, qui voldrà creure que la realitat (tan contrària com es sempre dels somnis de la fantasia) m'hagi fet trobar, no una sinó moltes i moltes vegades, ple de vida i de bellesa, si fa no fa el mateix símbol imaginat?

Si, des de les singleres conglaçades dels Pireneus fins a les planes calitjoses de València i d'Elx; des de les valls patriarcals de l'alta muntanya de Catalunya i del Rosselló fins a les comallerades rublides d'arbres que perfumen les illes Balears; des de les platges del golf més enllà de Portvendres fins molt passada la costa d'Alacant; per tot arreu i en tots els indrets m'ha comparegut, a cada jornada que hi fet, la figura benvolguda de la nostra dolça, de la nostra valenta llengua catalan: i enlloc, enlloc (fora de les ciutats més principals) l'he sabuda veure tan malalta i afollada com alguns ens l'han descrita, sinó forta, sanitosa i vividora. Mes, com si eixa gentil minyona volgués sorprendre'ns a la primera escomesa, a quasi cada enconstrada l'he vist amb un vestit un xic desigual, i m'ha parlat amb un to un si és no és diferent.

Sota els avetars altívols i les rouredes pirenenques, l'he guaitada fent de pastora, a redós d'un single, els peus dins dels esclops, la filosea al costat, mig arrauçada baix el feixue abrigall amb què es guardava de l'alè de les congestes i de les bufades del tore. Més avall, l'he trobada l'airoso caputxeta negra i l'espardenya blanca, resant amb els ulls baixos dins el fossaret de la sagrera, al peu de la porxada de l'església bisantina... i axí davallant sempre, de l'afrau a la conca, de la ribera a la plana, del camp a la marina, per tot, per tot l'he anada veient endreçada i aixerrida, allà replegant boscalls per les pinedes i garriguelles, o atrafegada en les feines de la masia; ací bellugant

llestà els boixets del coixí de fer randa, o ajudant a l'espigolada i a la verema. A les fires, riallera i fent l'ull viu; pels aplecs i festes majors ballant falagura el tirabou i les sardanes.

De territori en territori m'ha vingut a escometre amorosa, amb la gentilesa de sempre, i sempre amb una gràcia novella, acompanyant-me llargues estones, i a voltes de sol a sol, en mos viatges; i baratant-se d'amagat, del cim de les serres partioneres, o en travessar ls rius que xopen les comarques, més que son preuat i conegut vestit, alguns només de sos joiells antics que té en tanta d'abundor per endiumenjar-se, segons ella obira que muden també i canvien els nuvolets del cel, les fulles de les arbredes, les refiledes dels esbarts d'ocells que hi volategen, i fins la color de les poncelles que pels marges la guaiten rialleres.

Cosa apar d'encantament pensar com aquella *nina* que pels pobles del Rosselló i de la Cerdanya me va comparèixer amb la cofa blanca, el cabell ros i els ulls blaus (agabatxant de vegades qualche mot), se va transformant a poc a poc, i sense que hom pugui mai adonar-se'n ben bé de sos canvis, en la joveçana de la pell bruna, d'abundosa cabellera d'atzabeja, que les grosses agulles d'argent amb tres rodades de pedre lleutnes no són prou per subjectar; en la xicota gallarda, d'ulls encara més negres que sos cabells, vestida amb la faldilleta curta, encreuant al davant el mocador de pita de colors virolats (i barrejant en sa conversa algun vocable de Castella), s'enfila resolta i llengera dalt de les moreres que rodegen les darreres fites del regne de València, per despullar el fullatge de ses branques; o se n'entra més enllà, a replegar els dàtils ensuerats que cauen d'aquell bosc meravellós de palmers sarraïns, que per totes parts ombregen l'africana vila d'Elx, i que per oratjar-la sempre, vinclen a tota hora els estelats ventalls de ses paumes verdes.

I no és eixa sola, no, com ja he dit, la terra flairosa que serveix d'espaiós alberg a l'encisadora *noia* de què us parlo. Altra de bellíssima li resta que no perilla pas mai de perdre, i on viu amb tota segurança i afalagament: roman-li encara l'antic reialme de Mallorca... Si trescada tota l'alterosa Catalunya, si corregut el planer i delitós verger de la morisca València, us arriben fins a l'avinent estol de les Balears que com vaixells eternals carregats de flors i d'emmellats fruits guarden el centre de la costa llemosina, el cor se us aixampla al mot primer que hi senti, veient que no per travessar les ones haveu eixit per ço de Catalunya. Dalt de sos monts espadats, dant de ses serres altívoles, poden ovirar i escometre els tres caps blanquinosos del ge-

gantí Montseny, els turons esquerps que formen la corona emmarletada de Montserrat, i girant-vos vers garbí, el puig acimat i ardit del llunyadà Mongó. Entrau dins els fruiterar de ses enclotades comes, seguiu els viarany de ses valls d'esbalaïdora verdor (sia en la que es vulla de les illes germanes), i aviat veureu passar a la vora la garrida *allota* falaguera, que tresca com una daina aquell paradís. Son trajo airós, recordança viva de la poètica Edat mitjana, podrà ésser que us sorprenga un xic; mes, si poseu esment a son dolç parlar, que es barreja amorós amb l'embat suau que arriba tot embegut i ple de la flaire dels tarongerals; si escolteu sa veu harmoniosa, son atractívol enraonar; si esguardeu de fit a fit sos ulls, que la blancor del rebosillo clar fa encara més negres i enlluernadors, notareu ben aviat que aquella fesomia no us és nova, que l'*allota* del honest gambuix, de la llarga cabellera en amollada trena, del gipó de satí amb botonades d'or i pedreria que hi dringuen a rengleres, no és altra més sinó la *nina* mateixa que ja coneixeu, aquella que creieu haver deixat pel continent, i que ara de nou se us presenta, més enllestida i engalanada que mai, amb joies que li donen un cert aire d'antiguitat que l'ennobleixen sense envellir-la; amb joies que us són conegudes i de vostra usança, puix treballades foren per gent catalana, i per ací, gràcies a Déu, si bé més escampades, encara avui en dia s'hi conserven totes amb bon estament.

El centenari de Marian Aguiló

La manca de possibilitats d'esclats externs ha fet que la commemoració dels primers cent anys de la naixença del gloriós renaixentista Marian Aguiló guanyés en seriositat i elegància.

Amb un to de discreció severa, molt ben avinguda amb la figura mateixa que hom homenatjava, tota la gent de lletres de casa nostra hi ha dut el seu branc de llor. Unànimement, la Premsa ha evocat el seu nom, la seva tasca i l'esperit de la seva tasca. La Catalunya peninsular i la insular han convergit en idèntics pregons sentiments. A la Ciutat de Mallorca, la terra nadiu del gran escriptor, els devots de l'esperit terra! han segellat en el marbre el record de l'il·lustre renaixentista. A Barcelona, la seva segona ciutat adoptiva, l'Ateneu Barceloní li ha dedicat una digna sessió amb els elogis de Jaume Massó i Torrents, Llorenç Riber i Pompeu Fabra.

LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

Les miques d'esglésies

Els emigrats russos han organitzat llur vida eclesiàstica amb notable zel. (Extraiem aquestes dades d'*Orientalia Christiana*). Pels Estats llimdants amb Rússia, les diòcesis han romàs igual que abans de la guerra, però amb una modificació molt important: a tots aquests Estats (Finlàndia, Estònia, Letònia, Polònia, Geòrgia i Azerbedjan) la jerarquia ortodoxa ha proclamat la seva independència, és a dir, l'autocefàlia de l'Església local. Aquesta pràctica, conforme a la tradició dels Orientals dissidents, fou, a desgrat de les protestes de la jerarquia russa, reconeguda pel Patriarca de Constantinoble.

Els religiosos i intellectuals de l'emigració han descartat tota idea d'autocefàlia, de tal manera que el Patriarca Tykhon resta el cap suprem de la jerarquia russa emigrada i tot. Després s'és constituït un "sínode de l'Església russa a l'estranger", a Karlowitz de Sèrbia, sota el protectorat del Patriarca serbi. En realitat, aquest sínode és qui dirigeix l'emigració russa, exercint l'acció d'una Església autocèfala sense prendre'n el nom; es compona de vuit Bisbes, tres permanents i cinc elegits. Trenta quatre Bisbes estan en comunió amb aquest sínode, de manera que el veritable cap dels emigrats és avui el Metropolità Antoni, que resideix a Karlowitz.

El mateix sínode dirigeix els Bisbes russos a Europa, a Amèrica i a Asia. A Amèrica, el Metropolità Platon, adés Metropolità d'Odessa, dirigeix tots els ortodoxos russos. A Asia, l'Arquebisbe Innocenci té la direcció de les Missions ortodoxes de Xina, i l'Arquebisbe Metodi, la de Karbine i de la Mandxúria.

Al Japó, el cap de l'Església russa és l'Arquebisbe Sergi, a Toquio; a Vladivostoc, el Bisbe Miquel.

Als novells Estats eixits de Rússia, la novella jerarquia està en conflicte amb l'antiga, essent les competències i jurisdiccions reivindicades pel Patriarca Tykhon i pel sínode de Karlowitz, alhora.

Per l'octubre de 1924, un Concili de catorze Bisbes de l'emigració russa s'és reunit a Karlowitz, al palau de Dimitri, Patriarca de Sèrbia. Setze Bisbes més de l'emigració russa havien tramès llur adhesió i manifestat certes reserves. Segons un comunicat oficial del Concili, aquest va haver de tractar d'una quarantena de qüestions, però no reeixí a resoldre'n més que deu.

Així, per exemple, el Concili va decidir conservar el vell calendari rus; refusà les segones noces dels preveres, com també la idea de celebració d'un Concili eunèmic mentre durin les persecucions soviètiques; va descartar també la convocatòria de laics a un Concili general dels emigrats russos. En la important qüestió del divorci, que ha esdevingut un veritable escàndol, per raó de la facilitat amb què els clergues russos emigrats el concedeixen, el Concili no gosà més que prohibir la proclamació de divorci abans de sis mesos.

De tots aquests detalls es desprèn l'extrema contingència i precarietat en què viuen les esglésies dissidents, la desunió que les mina, i, per tant, la mort que les amenaça. De fet, ja més que esglésies poden dir-se burocràcies al servei de potestats temporals.

L'Orfeoó Català a Roma

Baldament sigui amb breus paraules, ens cal ajuntar la nostra a la multitud de veus gratulatòries que aquest mes ha sentit la nostra gran institució coral. Ha estat Catalunya qui amb l'Orfeoó ha anat a Roma, per fer sentir al Sant Pare la veritable, l'autèntica veu d'aquesta terra. Els discursos més eloqüents, les ambaixades més solemnes, les converses diplomàtiques més reservades, no farien sentir tan d'aprop l'escalfor vital de l'ànima catalana com una de les seves cançons, les quals, cantades per l'Orfeoó Català, saben conservar tota la gràcia nadiua sota l'or triat de la tècnica més fina i més respectuosa.

Moltes vegades el mestre Millet i els seus companys havien representat Catalunya: cap vegada com aquesta. Després d'haver-los sentit, no és possible que Roma no ens estimi més que abans. Per això la nostra felicitació a l'Orfeoó és íntima i temorega com una lloança pròpia.

Els campionats de futbol

Una altra victòria de Catalunya, d'un ordre molt distint, però també apreciable. Cal saber abastar la integralitat de la raça. Sentin, dones, també els dos equips vencedors el nostre hurra.

Una mica de crítica, però, bé ens pot ésser permesa, ben entès que serà d'ordre moral. Nosaltres estimem el futbol i l'anem a veure; però si alguna vegada hem estat temptats de no anar-hi més, ha estat a conseqüència de la barroeria de certa part de públic i de la salvatgeria de certa part dels jugadors. Són encara excepcions, però temem que no es generalitzin.

Quant al públic, ja s'és notat per altri que estima massa el futbol espectacle, i poc o no gens el futbol exercici. Passaria en això el contrari que en poesia: valdrien més molts i dolents que pocs i bons. També s'és notada la lamentable inversió de valors que fa molta gent, la massa, sentint més la glòria del xutador que la del investigador científic, del músic, el polític o el poeta. No hi enfondirem gaire. És natural que sigui així, i perquè no fos així caldria tenir un poble fet exclusivament d'intellectuals o de refinats gustadors dels fruits de l'esperit. No sabem què seria pitjor. Deixem que cadascú senti l'ideal en la forma apropiada a la seva mentalitat, que sols així podrà ésser sentit per tothom. Al capdavant, la justícia no consisteix a donar a tothom el mateix, sinó a cadascú el que és seu. No és de tothom l'art, la poesia, l'assabentament científic. Si una cosa hi ha que és de tothom i no és immoral, sinó més aviat de tendència moralitzadora, benvinguda sigui. Ningú, altrament, no dubtarà que la taverna o casinet al camp de futbol hi ha un remarcable progrés en puresa d'ambient material i espiritual.

Tanmateix, és cert que de vagades el públic es deferma un xic massa. Crits, imprecacions a l'àrbitre, encoratjaments a les salvatjades dels jugadors bruts, insults grollers als mateixos que són d'un altre color, blasfèmies..., és a dir, totes les conseqüències lògiques del destriament del futbol en barris.

La responsabilitat directa d'aquests excessos—que, repetim-ho, són d'una petita part de públic i solen produir-se en els mateixos indrets del camp, però tendeixen a estendre's—recau damunt els qui els cometem, però una responsabilitat indirecta recau damunt jugador i

directius dels Clubs. Manca moltes vegades el veritable concepte de l'esport. Torneig pacífic per desenrotllar les forces corporals i disciplinar les espirituals; tota malvolença, tot esperit de secta, tota inelegància, haurien d'ésser vigilats de prop i enèrgicament corregits. Hauria d'ésser, ben al revés, escola d'elegància i distinció d'esperit, conreu de la cortesia, foment de l'esperit generós i fàcil al perdó, estímul del gest noble qui s'avença al desig del contrari. Si es podia assolir l'equilibri entre la pugna per a ésser el més fort materialment i la pugna per a ésser el més flectívol espiritualment, s'hauria arribat a l'ideal de l'elegància esportiva. Per arribar-hi, i fins per atansar-s'hi, creiem que sobren algunes coses. El primer que sobra és el campionat. L'afany de guanyar-lo fa oblidar totes les belles finalitats de l'esport. La passió enverinada, la rivalitat de barri i de poble i altres rivalitats que mereixen derivatius més adients a llur naturalesa, fan brollar fàcilment els esclats de violència i matusseria en els jugadors i en el públic. A hores d'ara ja, els partits de futbol més agradables són els amistosos, i encara més quan els Clubs contendents són de procedències geogràficament molt allunyades.

Atès que el campionat no és fàcil que se suprimeixi, almenys hauria de procurar-se alleugerir-lo de certes regles incitants a la barbàrie. Aquella regla, per exemple, de no poder substituir el jugador retirat per lesió, sembla posada a dretes perquè les puntades de peu es reparteixin entre la pilota i els jugadors. Si en les lluites armades, la gentilesa amb la persona de l'adversari és pràctica elemental, molt més hauria d'ésser en les lluites esportives en què la finalitat no és destruir l'adversari, sinó desenrotllar les energies físiques nostres i seves.

Si el públic veiés aquest esperit de lenitat i gentilesa en els jugadors i directius dels Clubs, molt seria que no commencés també a agafar-ne l'hàbit. No oblidem que el millorament moral de la massa humana és obra de les minories més responsables.

Reiterem, doncs, la nostra fervorosa congratulació al F. C. Barcelona i al C. D. Júpiter, tot desitjant poder-la repetir amb major goig de l'esperit quan serem tots plegats més prop de l'assoliment de la puresa moral esportiva.

CULTURA GENERAL

Analecta Sacra Tarraconensia

ANUARI DE LA BIBLIOTECA BALMES, 1925, VOL. I

Decididament, després de molts anys de laborioses preparacions i ardides empreses, en les quals no tot han estat vanes provatures (recordem l'obra torresiana, el moviment litúrgic, els savis estudis del P. Miquel d'Esplugues i aquell doctíssim i saborós *Gènesi* de Mn. Clascar), la nostra cultura religiosa va entrant en vies de normalitat assaonada. Nombre d'individualitats fortes treballen isoladament dintre la jove clerecia catalana i més treballaran quan una organització sàviament coordinatriu sabrà donar-los orientació fixa, col·laboració encoratjadora i facilitat editorial.

Això és el que ve a acomplir la meritíssima Biblioteca Balmes, de la qual ja haguérem de celebrar no fa gaire l'àrdua tasca de la publicació de les Obres completes del gran filòsof. Ella va aplegant i coordinant en ben nodrides comissions d'especialistes les valors intel·lectuals del nostre estament eclesiàstic, els posa en mans el gran instrument d'una biblioteca on figuren ja les obres fonamentals de tot ram de cultura religiosa i que aviat estarà fornida de tots els llibres indispensables i facilita la publicació de tota mena de treballs d'investigació per mig del muntatge editorial del fecundíssim *Foment de Pietat Catalana* del qual aquesta Biblioteca és fillola.

Sota el lluminós patronatge intel·lectual de l'insigne filòsof català, la Biblioteca del seu nom, ultra publicar les seves obres, comença ara d'editar un *Anuari* qui al costat de l'*Analecta Montserratensia* i els anuaris del gloriós *Institut d'Estudis Catalans* donarà a tot el món científic la veritable mesura de la nostra activitat investigadora.

Saludem avui amb gran joia l'aparició del volum primer, el qual, si com a realitat reeixida és fonament satisfactori, com a promesa de futures fructificacions és bellament encoratjador. Serietat científica, sòbria i clara dignitat d'estil allunyada de tot enferfec retòric i de tota obscuritat forçosa o afectada, madura possessió de les disciplines tractades i moltes altres belles qualitats avaloren els vint treballs qui, ultra la seriosa *Introducció* del P. Ignasi Casanovas i la saborosíssima correspondència de Mn. Miquel Costa i Llobera

(sobrarien els encomis) amb el Dr. Antoni Rubió i Lluch, omplent aquest densíssim Anuari. No volem deixar en silenci la valuosíssima aportació que fa aquest Anuari de la joventut estudiosa de la Companyia de Jesús.

Agraïts a la cortesa menció que fa de la nostra Revista, massa modesta per poder-hi correspondre dignament, a nosaltres no ens escau el comentari tècnic, ni l'anàlisi crític. Enra que, llegint el volum, encepeguéssim en alguna afirmació o apreciació amb la justesa o oportunitat de la qual no estiguéssim plenament d'acord, ens abstindríem de sotmetre-la a cap revisió ni d'entaular la més lleu polèmica. Hi ha fortes raons per desaconsellar-ho, la primera de les quals és la gran necessitat que tenim avui a Catalunya de concòrdia cristiana. El català té una gran qualitat que avui, per manca de matèria en què esmerçar-se, és un gran defecte: la tendència a l'abassegament personal. D'aquest davallant d'esperit ixen els grans aventurers, els grans conqueridors, els gran polítics. De tot hem tingut, de tot tindrem a casa nostra. Però avui, dintre el clos limitat que tot just acabem d'eixermar, aquesta qualitat només pot esbravar-se en l'eixorquia de la crítica personal i de l'esperit de cleda.

La generositat de mires i l'amplitud d'horitzonts culturals i personals amb què naix benauradament la Biblioteca Balmes, ens aconhorta fent-nos pensar que hom hi comprèn bé la necessitat de sumar esforços i guardar-se per a demà les actituds d'heroisme personal que prou arribarà el dia que ens seran precioses.

Per això en felicitem l'Església de Catalunya (que ella és al capdevall qui en surt beneficiada), ens en felicitem nosaltres mateixos i en felicitem sobretot els iniciadors i col·laboradors d'aquesta obra verament magnífica.

Pulcrament imprès per En Poncell d'Igualada, forma aquest Anuari un fort volum in 4.º de més de 600 planes i conté, a més del Breu Apostòlic de Benet XV al Foment de Pietat Catalana i la ja esmentada Introducció del P. Casanovas, quatre seccions: Estudis Bíblics, Estudis teològics i filosòfics, Estudis històrics i arqueològics i Cultura general. Els treballs van signats per Pere Ginebra, Pere Pous, Joan Vilar, S. J.; Bartomeu Pascual, J. Trepat, O. F. M.; Eloi Reñé, Miquel M.ª Panadès, C. M. F.; Joan Rovira, S. J.; Josep M.ª Bover, S. J.; Josep M.ª Dalmau, S. J., Miquel Vilatimó, Ignasi Puig, S. J.; Enric Finke, Josep Gudiol, Pere Pujol, Joan B. Altisent, Josep Vives, J. Rius Serra i Josep Calveras, S. J. Segueix a la fi una Crònica de la Biblioteca Balmes.

Joan Avinyó, prev. — Història del Lul·lisme

LLIBRERIA I TIPOGRAFIA CATÓLICA, PI, 5. — BARCELONA

Un altre motiu de joia per als qui maldem pel consolidament i la coordinació de la nostra cultura religiosa, és l'aparició d'aquest llibre que fa molt d'honor a l'erudit sacerdot que l'ha escrita. Tot llegint-lo, hem reviscut jorns allunyats de la nostra adolescència en què per bé que de lluny, seguíem amb entusiasme juvenívol els treballs d'aquell malguanyat i massa oblidat Dr. Salvador Bové en pro de la renaixença lul·liana.

Part molt principal en aquella noble croada, que un dia o altre llevarà el seu fruit, tenia Mossèn Joan Avinyó qui ha decorat les nostres lletres amb treballs d'investigació històrica molt aprofitables per als qui es dediquen a aquest ram de la cultura.

No cal dir que el fort dels seus treballs és el lul·lisme, assumpte ben digne de fer treballar la ploma d'un eclesiàstic català. En aquest que avui comentem, Mn. Avinyó ha sabut aplegar, coordinar i comentar en forma sàvia i amb reeixit estil d'historiador tots els materials que es trobaven escampats en llibres, fascicles i revistes sobre la fortíssima personalitat filosòfica i teològica del Màrtir de Bugià i l'escola a què donà naixença, caracteritzada sobretot per la defensa de la doctrina, avui dogmàtica, de la immaculada Concepció de la Mare de Déu.

Començant per la biografia que del Beat escriví un contemporani anònim i seguint pas per pas les lluites a què donà lloc l'aferissada i malèvola campanya que li menà el famós inquissidor Nicolau Eymenrich, història després la continuació d'aquesta lluita a través dels segles i posa punt final en acabar el XVIIIe en què termina l'era de les polèmiques estridents i comença la de les exposicions crítiques i desinteressades, que, segons promesa que fa l'autor al darrer paràgraf, serà objecte del segon volum de la Història del Lul·lisme.

Tot esperant-lo amb el delit de veure-hi historiat el moviment lul·lià contemporani, felicitem cordialíssimament l'autor d'aquesta obra egrègia, la manca de la qual tant es feia sentir en la nostra literatura científico-religiosa. La passió perfecta que té de tots els fils d'aquesta història tan apassionan i tan plena per a nosaltres d'interès religiós, cultural i patriòtic, fa de Mn. Joan Avinyó el nostre historiador del lul·lisme. Només desitgem que la seva noble

tasca serveixi per despertar vocacions lul·lianes ben orientades, donant així la nostra cultura filosòfica i teològica d'una escola d'investigadors que, a més de pouar sana doctrina, beguin també en les immortals pàgines de Ramon Llull aquella casticitat i opulència d'idioma de què la nostra producció intel·lectual està moltes vegades mancada.

Obres completes del Dr. Jaume Balmes, prev.

BIBLIOTECA BALMES, DURAN I BAS, 11, BARCELONA

Prosseguint amb meravellosa rapidesa la magna obra tot just començada, l'egregi jesuïta P. Casanovas ens donà aquest mes dos altres volums de Balmes: el XVIIIe, recull d'articles escampats, tractant assumptes catalans, ordenats aquí sota l'adequat títol *De Catalunya* i el XVIe que conté la primera part de la grandiosa *Filosofia Fundamental*, l'obra que, segons Menéndez Pelayo, obli la primacia dintre la producció balmesiana i que en sentir de tothom la comparteix almenys amb *El Protestantismo*.

No cal repetir els encomis que férem d'aquesta gegantina empresa en aparèixer el seu seu anunci i com desitjaríem que tots els estudiosos catalans hi adquirissin aquella maduresa de seny cristià que tant caracteritza l'insigne Balmes.

«Spicilegium Lovaniense»

Aquest és el títol de la magna publicació que es fa a Lovaina. Es tracta d'una empresa col·lectiva de la Universitat catòlica i dels col·legis teològics de l'Orde de Predicadors i de la Companyia de Jesús de Lovaina. Té per objecte la publicació d'estudis i documents per a la història de les doctrines cristianes d'ençà de la fi dels temps apostòlics fins a la clausura del Concili de Trento.

El programa és vast, vastíssim. *Spicilegium Sacrum Lovaniense* publica i es proposa de publicar textos i documents no sols inèdits, ans també documents ja coneguts, però coneguts fins ara només que parcialment fragmentàriament o imperfectament; i publicar, també treballs d'ordre crític, històric, literari o doctrinal sobre els escriptors,

les obres o les idees dels setze primers segles dels cristianisme. Es a dir, una història magna i sobiranament documentada de l'Església, dels seus homes, de la seva ideologia, de les seves institucions. Es, verament, una obra de gran alenada, requerint molts mitjans, les millors col·laboracions, les més àrdues aportacions, l'estudi i la investigació inlassables: un monument d'art i de ciència cristians, un testimoni grandios del catolicisme que emplena la vida dels pobles i guanya les altes ments dels homes més il·lustres.

Els volums són formats fins ara de l'*Spicilegium Sacrum Lovaniense*. Els dos primers són consagrats a Sant Jeroni, pel P. Cavallera, professor a l'Institut Català de Tolosa. Cert que el savi doctor de l'Església havia tingut els seus biògrafs, i bons biògrafs; però la seva figura acaba d'ésser completada i posada de relleu amb tota la seva transcendental significació als dos primers volums de l'*Spicilegium*. Novel·les aportacions, punts de vista fins ara in crustats, novel·les deduccions, per tant, permeten que ens poguem avui fer més bé càrrec de la personalitat de Sant Jeroni. Aquest tractat comprèn dues parts: la primera, cenyida al primer volum, descriu la vida de l'autor de la *Vulgata*; la segona, al segon volum, és formada de qüestions crítiques i tècniques.

Després d'aquests dos primers volums, magnífics, es formen dos d'altres. El mot *Sacramentum*, el procés de formació del seu significat a l'Església, és a dir, la seva seemàntica, la seva història entre els cristians dels tres primers segles, forma un estudi interessantíssim. El P. de Ghellink n'ha fet una obra magistral, assistit de valuoses col·laboracions expressament ensinistrades per a una tasca com aquesta. No cal ésser hom doctor en ciències eclesiàstiques, li basten els coneixements fonamentals del catecisme de la doctrina Cristiana per saber la importància d'un mot com sacrament, i ço que representa en la vida de l'Església el sacrament, conducte i font de la Gràcia divina. Dones, per aquí pot ésser col·legida la substància i pot endevinar-se l'interès d'un tal estudi.

M. G. Bardi consagra un estudi notable en tots conceptes a Pau de Samosata, el qual fins ara mal conegut i deficientment estudiat, tot i la importància d'una figura com aquesta. Es curiós de retenir que poc temps després de fet aquest treball per M. G. Bardi, un protestant dels de més categoria i de més justa anomenada a Alemanya, ço és assaber M. Loofs, ha publicat un altre estudi sobre el mateix Pau de Samosata. Ço que palesa l'interès de l'assumpte.

Al cinquè volum comencen els estudis de l'edat mitja. Amb un

fort estudi l'escriptor P. Chossat hi demostra que la *Suma de Sentències* és obra d'Hugues de Mortagne, escrita pels volts de 1555.

El sisè volum tracta de la formació de les idees gregorianes, i n'és autor A. Fliche, autoritat reconeguda. L'eminent escriptor s'endinsa en profunds estudis tractant de demostrar que la reforma de l'Església al segle XIe, no és pas una obra aïllada, exclusiva de Sant Gregori VIIe i els seus col·laboradors, sinó que respon a una preparació operada de lluny, en temps anteriors, que ve en fi com a resultat d'un moviment complex i de molts factors.

Hues aquí gairebé només enunciat els sis volums que compta a hores d'ara l'*Spicilegium Sacrum Lovaniense*. Els enunciem només, car per fer-ne un extracte necessitaríem almenys totes les pàgines de la revista. No hem volgut deixar de donar notícia maldament eixuta del fet, per tal que els nostres lectors en puguin conèixer si més no l'existència.

D'un congrés científic a França

Entre els savis que de tot França han pres part al XXXVIII Congrés de les Societats científiques, celebrat a la Sorbona de París, cal remarcar el gran nombre d'ells coneguts com a catòlics notoris. Entre altres, podríem consignar els següents noms:

A la Secció d'Arqueologia, M. P. Deffontaines, conferenciant a la Facultat de Lletres de la Universitat Catòlica de Lilla, amb un estudi sobre Villeforceix, estació prehistòrica del departament de l'Indre; M. Sautel, intelligent publicista, amb un estudi i presentació de novelles inscripcions, exhumades a Vaison (Vaucluse), resultat de recents excavacions; M. Poulain i M. Gouquelin, amb una monografia de l'església de Saint-Illiers-la-Ville (Seine i Oise), i M. Chaillan, rector de Septèmes (Boques del Roine), amb un estudi sobre l'església de Santa Magdalena, a Mirabeau; eu reverend Meister, rector de Grandvilliers (Oise), amb la genealogia dels pintors de vidre dels segles XVI i XVIII, els Pinaigriers.

En la Secció de Filologia i d'Història (fins a 1715) el canonge Meunier amb un estudi sobre l'evolució de la "i" líquida a la vall alta d'Yonne i de les nasals, segons el mètode gràfic, en la parla del Nivernais; el reverend Blanquart, de Ruà, sobre enquestes i recerques dels segles XIV i XV, enumerant de l'arquebisbat de Ruà en el Vexí

normand i en el Vexí francès; el canonge Bresson, de Langres, amb un anàlisi dels estatuts sinodals i de les ordinacions episcopals de la diòcesi de Langres anteriors a la Revolució, preats documents que ell ha posat en bell ordre de catàleg; M. H. Lemaitre, director de la *Revue d'Histoire Franciscaine*, amb l'exposició de la geografia històrica dels establiments de l'Orde de Sant Francesc a Aquitània, del segle XIII al XIX.

El reverend Teilhard de Chardin, doctor en Ciències, professor a l'Institut Catòlic de París, és de poc arribat a França, després d'haver acomplert importants viatges als territoris septentrionals de l'antic Imperi xinès en companyia del R. P. Licent. El reverend Teilhard parla a la Secció de Ciències d'una de les més interessants regions per ell visitades, ço és, la regió volcànica de Dalai.

A la Secció de Geografia, el canonge A. Sabarthès, amb l'exposició d'un estudi onomàstic sobre Saint-Martin-Lys, al departament de l'Aude.

Les conferències de la Biblioteca Balmes

Entre les conferències i cursets assenyalats a la premsa diària, que són en abundós nombre i sovint de notable vàlua, han excel·lit les descaabdellades a la Biblioteca Balmes, del dia 20 d'abril al 13 de maig, sota el tema: "Significació i transcendència cultural de Balmes"; una tanda de conferències dedicades a celberar la publicació de les "Obres completes de Balmes", de les quals ja han sortit alguns volum, pulcrament editats: glòria dels temps que som.

Pel local de la Biblioteca Balmes han passat cabdals figures: Jaume Collell, canonge; Jaume Serra i Húnter, professor a la Universitat; Guillem Graell, secretari del Foment del Treball Nacional; Jaume Raventós, escriptor; Antoni Rubió i Lluch, professor a la Universitat, i Ignasi Casanovas, S. J., l'ànima de la fundació. Cada un d'ells, correlativament, ha tractat aquests temes: Balmes i el seu temps; Balmes i la filosofia a Catalunya; Balmes i les qüestions socials; Balmes i la política espanyola; Balmes i la literatura romànica; Balmes i l'apologètica vuitcentista.

Dir que les conferències han estat un èxit fóra dir una cosa de tothom sabuda; més que un èxit, han estat una sembrada profunda, una obra exemplar.

Els nostres clàssics a l'estranger

La col·lecció de "Els nostres clàssics" ha publicat un nou volum: les *Poesies* de Ramon Llull. Les ha escollides el senyor Ramon d'Alòs, enriquint el volum amb un prefaç, notes, un glossari dels mots difícils provençals o arcaics, i una bibliografia completíssima on esmenta els manuscrits i edicions de les poesies lul·lianes i les principals obres que en parlen. Així aquest llibre no solament ha de plaure als amants de la literatura catalana, sinó especialment als estudiosos de la gran figura de Ramon Llull. I serà acollit segurament pels estrangers amb el mateix interès amb què ho foren els altres de la col·lecció.

L'acollida que els han fet és falaguera. La publicació de *Lo Somni* ha donat pretext al senyor Cesarino Giardini perquè publicqués un estudi sobre Bernat Metge a *L'Ambrosiano* de Milà (núm. d'11 d'abril de 1925), sota el títol *Un umanista catalano*. M. Pierre Rouquette, a *Le Feu*, elogia reiteradament aquella col·lecció, la qual, juntament amb les versions dels clàssics grecs i llatins, forma el doble corrent que cal que triomfi pel bé de la nostra cultura literària. "La renaixença de les lletres catalanes—diu—, qui comença amb l'estudi i l'exaltament romàntic de l'Edat mitjana nacional, i després fou desviat de sos orígens naturals per la influència de les literatures estrangeres del segle XIX, avui vol reprendre la seva tradició més rica i més pura. I ho fa, podríem dir, en un *estat de gràcia* en què no s'era mai trobat encara. La reacció d'alguns poetes, grans literats, contra totes les malalties intel·lectuals eixides del romanticisme, qui la tocaren successivament, el retorn a les veritables deus de tota bellesa (les lletres gregues i romanes), a què assistim, li poden donar des d'ara aquella força i clarividència que li permeti d'assimilar-se tota l'excel·lent Edat mitjana, sense sofrir l'ascendent d'alló que aquesta pugui haver servat de barbàrie." I en el núm. d'1 de novembre de 1924, parlant del primer volum de la biblioteca, deia: "L'aparell històric bibliogràfic i crític, sobri i complet, dóna la impressió que aquesta edició elegant va destinada a la gent de món i no als romanistes. Es la manera francesa, en què l'erudició esdevé amable tot i essent de la millor llei. El text de *Lo Somni* establert i transposat per Josep Maria de Casacuberta, segons el manuscrit de la Universitat de Barcelona, sembla irreprotxable. S'ha completat amb notes avinents i breus, suficients per fer-lo

ben comprendre, i que donen acabadament a la pintura moral que Lluís Nicolau d'Olwer ha fet de l'autor en son prefaci."

També a la *Révue de Langues Romanes* (1924, pàg. 457), el senyor P. Fouché parla de *Lo Somni* en aquests mots: "Es el primer volum d'una col·lecció que ha de comprendre les obres principals de la literatura catalana. Bernat Metge obre la sèrie amb *Lo Somni*. La presentació d'aquest petit volum és acuradíssima, i fins luxosa. En un prefaci, tan sobri com substanciós, el senyor Nicolau d'Olwer representa a grans línies la vida i l'obra del gran escriptor català. El senyor Josep Maria de Casacuberta, qui l'edita adaptant-lo poc o molt a les exigències de l'ortografia moderna, el fa seguir de notes molt interessants, i d'un glossari doble, un dels quals conté les principals particularitats morfològiques i sintàctiques. Es una cosa excellent que cal ésser prosseguida i que suposa en els lectors catalans un gust profund per tot allò que és de llur llenguatge. Cal felicitar el públic i l'editor."

L'EDUCACIÓ I L'ESCOLA

Primeres Comunions

El mes que acabem de passar ha estat el mes de les primeres Comunions. Hem tornat a veure pels carrers, llaços, bandes, corones, brodats, medalles, tirabuixons, bosses, llibres amb tapes de carei, nenes amb disfressa de Nen Jesús d'estampa, i mamàs amb mantellina i cotxes, i lacais encordonats.

El problema de la Primera Comunió és molt complex i no és aquesta secció el lloc d'estudiar-lo. Als qui interressi aquesta qüestió ens complaem a recomanar-los un article del Dr. Carles Cardó aparegut en el núm. 23 del Butlletí dels Mestres que publicava el Consell de Pedagogia de la Mancomunitat de Catalunya. (1). Aquí no farem més que constatar el fet que enguany s'han celebrat les Primeres Comunions amb la mateixa banalitat dels anys anteriors.

Es hora de dir-ho. Val més que nosaltres ens reconeguem les errades, ens les confessem i tractem de corregir-les fent propòsit decidit d'esmenar-les, que no pas que ens haguem de sentir pels

(1) 1er gener, 1923

altres el retret de les nostres equivocacions. Es un xic cru, dol, però és un fet evident que la majoria de mestres cristians, àdhuc els de significació ben determinada, no miren d'esborrar d'aquest acte tan profundament espiritual, d'aquesta monjoia preciosa, el segell de la vanitat humana, ans al contrari, fomentant la vanitat dels pares, desvien del tot la significació de l'acte de rebre per primera vegada Jesús Sacramentat.

Es una conseqüència lògica dels actuals sistemes de disciplina i emulació, o més generalment dels sistemes d'educació en ús. Per més que hom parli de les darreres conquestes pedagògiques; per més que hom s'esforci a demostrar la conveniència del coneixemet psicològic de l'infant, per més que hom vulgui seguir de prop — en la teoria — tot el que fora d'aquí es fa en favor de l'escola i de l'educació i per més que s'estudiïn les noves concepcions de l'escola i mentre la trista realitat ens mostri que gairabé la totalitat d'escoles, i entre aquestes moltes de privades que són regides per mestres de significació ben cristiana, tenen per sistema considerar l'alumne com un enemic i adopten la posició de situar-se enfront d'ell; i estimulen la seva activitat social, moral i intel·lectual per mitjà de tocs a la seva supèrbia i vanitat, i a la dels pares llurs (premis, medalles, bandes, títols, càrrecs, diplomes), mentre això subsisteixi — diem — no hi ha remei per a innombrables problemes d'educació, i molt menys pel que fa referència a la celebració digna, sadollada d'unció religiosa i de veritable esperit cristià de l'acte importantíssim de la primera Comunió.

Els mestres que envien els nois a casa amb una banda o amb una medalla perquè la llueixin o perquè l'exhibeixin, i sobretot per assegurar el negoci de la seva escola, acontentant així els seus clients, afalagant-los la vanitat, aquests mestres que no han volgut llevar dels seus sistemes tot aquell fardell caigut absolutament en descrèdit entre els honrats i estudiosos de la educació dels infants, dubtem que sentin la transcendència espiritual de l'acte de la primera Comunió, renyida amb totes les pràctiques en ús, i si la sentissin, ¿com podrien exigir dels pares l'exclusió de tota carrincloneria i la supressió de tota vanitat per donar-li un segell d'humilitat, de tendresa, d'unció, de recolliment, si ells els han acostumat a tot el contrari?

Hi ha una tasca immensa a fer preparant els pares perquè els seus fills facin la primera Comunió; rectors, sacerdots i mestres hi tenen un paper importantíssim, únic; i una responsabilitat grossa.

Pel que fa referència als mestres, cal un canvi radical de procediments. Dubtem de la regeneració pròxima de les nostres escoles,

és tasca molt lenta, però creiem que per arribar-hi cal que ens anem senyalant els defectes, amb un gran desig de perfecció i amb una gran caritat cristiana.

«Cuore» (Diari d'un noi)

Recentment, l'«Obra de protecció al nou nat» ha celebrat a Barcelona un homenatge a Edmundo d'Amicis, l'escriptor italià de l'últim quart del segle passat, autor del llibre «CUORE» (Diari d'un noi). La festa de l'homenatge ha passat gairabé desapercebuda. Hom la podria qualificar de festa íntima, si no fossin un parell d'articles de dues distingides escriptores apareguts en una fulla femenina de molta circulació, i la reedició de la famosa obra que «torna a la palestra en noves edicions per a lectura d'infants».

Els esmentats articles són un elogi desmesurat del «Cuore» i davant l'amenaça de la nova invasió del llibre italià traduït a l'espanyol per N'Ermengol Giner de los Rios, que vindria novament a sumar-se a l'abundantíssima literatura sentimentalista i ploranera adreçada a la joventut (especialment als púbers i als prepúbers), no ens sabem estar d'adjuntar el nostre toc d'alerta als que ja han estat donats en diverses ocasions.

Hom fa l'elogi d'aquest llibre dient que és un gran llibre per la formació del cor i l'educació dels sentiments. Examinem-lo uns instants.

La idea fonamental de l'obra, és posar de relleu les misèries dels homes, i fer passar per davant dels ulls dels nois tota la gamma de les desgràcies d'aquest món i de la desigualtat humana. És un llibre de llàstimes, la lectura seguida del qual deprimeix. Les desgràcies hi són repartides entre el centenar de capítols que el componen, els quals les van desgranant de mica en mica, i perquè no s'oblidin, de tant en tant, hom les aboca totes plegades en un capítol aprofitant la menor ocasió; així, per exemple, en un capítol que es titula «El carrer», la mare del protagonista, havent observat des d'una finestra que anant distret havia encepegat amb una «pobra dona» li parla dels deures de l'anar pel carrer i li enumera totes les desgràcies que pel carrer pot trobar, resumides primer amb aquests mots «la vellesa, la misèria, la malaltia, la fatiga, la mort» hi afegeix també l'amor maternal, però amb caire de misericòrdia, i després les hi desglossa seguint un procés de progressió geomètrica creixent: «treu del perill

aquell qui va ésser atropellat per un carruatge; pregunta què li passa al noi que vegis plorant; recull el bastó del vellet al qual hagi caigut; separa els que es barallin si són nois, i si són homes separa-te'n tu; quan passi un home emmanillat entre dos guardies no afegeixis la teva curiositat a la de la multitud, podria ésser un innocent; para de parlar o de riure quan trobis o una llitera de l'hospital que potser porta un moribund, o un seguici mortuori, perquè «quí sap si demà podria sortir-ne un de casa teva»; mira amb reverència tots els nois dels establiments benèfics que passen de dos en dos: els orbs, els muts, els raquítics, els orfes, els abandonats; pensa que són la desventura i la caritat humana que passen; apaga sempre els llumins que trobis encesos en passar, si no ho fessis podria costar car a algú». En fi, la llista es repeteix sovint amb paraules més o menys canviades i amb matisos diversos. I quan toca el torn a cada una d'elles a ésser desenrotllada, l'autor hi vessa a mans plenes totes les grisors i totes les negrors de què és capaç. I si per desgràcia l'autor hi destina un dels contes mensuals, el quadro pren unes resplendors de sinistre que hi ha moltes criatures — de veritat — que no el poden resistir. Recordi's nemés «L'infermer del Ghacho», «Naufragi» i «Dels Apenins als Andes».

No hi ha en aquest llibre ni una sola plana que permeti fer un respir a ple aire i amb tots els pulmons. Ni els articles que sembla que s'hi prestin hi són aprofitats; sembla que a posta hom hagi volgut amargar àdhuc els episodis — altrament escassos — on apunta un xic la joia. Una tarda de camp, per exemple, ha de veure's interferida per unes qüestions socials i ha d'acabar amb aquestes paraules: «Que content hauria tornat a casa si no hagués trobat la meva pobra mestra!» i vénen unes llàgrimes i la imatge de la mort. Gairebé n'hi ha prou amb la lectura de l'índex per demostrar les nostres paraules.

Nosaltres no volem dir que no s'hagi de donar als nois coneixement de la vida, que no convingui alguna vegada arribarlos al cor i fer-los plorar, però normalment, som partidaris d'eixamplar-los el cor, d'obrir-los els esperits, de sadollar-los de bondat i de bellesa, de fer-los la vida el més bella possible, el més amorosa possible.

En el «Cuore» sembla que a la vida no hi hagi res més que el que conta Amicis, i si així fos més valdria no ésses-hi. Nosaltres som del parer de donar al noi una noció més franciscana del món. Volem, com demanen les escriptores al·ludides una educació del cor, una formació del cor, però no pels camins de la depressió. Estem del tot d'acord amb la conveniència d'accentuar l'educació dels sentiments davant el cerebralisme i el materialisme dominats, el que no creiem encertat és

que aquest llibre tingui un valor real com a obra d'educació serena dels sentiments.

Per una altra raó, no menys poderosa, tampoc posaríem aquest llibre en mans dels escolars. Per la manera com tracta els mestres i per la concepció que té de l'escola tan diversa de la que nosaltres anem sostenint. Vegin-se, si no, els articles «El mestre suplent» i «Distribució de premis».

No ens estranya que aquest llibre hagi pogut ésser l'amic inseparable d'algunes ànimes infantils, fàcils de commoure i de deprimir, però això no és cap raó per demostrar la seva bondat educativa.

MOVIMENT INTERNACIONAL

Un Règim? No. Un cap

Sota aquest títol publica el *Journal de Gènéve* un article que, excepcionalment, reproduïm sencer pel seu interès i la seva perfecta sensibilitat política.

“Al darer desembre, a juí dels observadors més perspicagos, el règim feixista travessava una crisi profunda. N'hi havia que el veien a la vetlla de la seva caiguda, i s'inquietaven de l'endemà. Al país, cansat d'una dictadura de vegades sagnant i sempre violenta, aspirava a la llibertat i a l'ordre. El senyor Mussolini, a desgrat de tota la seva energia, era afadigat. L'elecció que se li ofería—una normalització efectiva o bé una represa de terror—semblava ultrapassar les seves forces. L'oposició el seguia passa darrera passa, segura de comptar amb el país i no consentir treva al Govern. Hom esperava, d'un moment a l'altre, que el Dictador fos devorat pels lleons.

Però aquest home és verament prodigiós. Les coses han passat tot altrament del que hom havia previst. No l'ha pas devorat ningú. Ha pogut estar greument malalt i guarir sense que aquesta absència comportés cap efecte. Ha pogut posar un energumen al cap del partit feixista, reforçar la censura de la Premsa, acomiadar dos ministres, substituir-s'hi ell, encarregar-se de quatre carteres, intervenir a tot arreu, pronunciar discursos provocatius, corregir-los amb d'altres de moderats, travessar freus on d'altres s'haurien trencat el coll i ésser avui més sòlid que mai, tenir el tint gemat, la capacitat de treball

intacta i l'esdevenidor—en quant l'esdevenidor pertanyi a algú—assegurat.

El que hi ha de bell en Mussolini és que és un fenomen.

En el seu èxit, no és pas tot jotglaria. Tanta de felicitat té les seves causes. *L'Europe Nouvelle*, en el seu darrer número, les ha analitzades amb molta de penetració. L'oposició és una coalició mancada d'unitat, és absent—falla gran i que s'agreuja cada dia,—és incapaç d'obrar, i no pot viure sinó de records—de records que no són pas excel·lents—: invoca la llibertat d'opinió, la llibertat de la Premsa: qui s'hi interessa?

Davant aquesta oposició, dèbil per naturalesa, el Govern és fort, perquè té un cap. Això és tot. La Itàlia, avui en dia, és un home. Aquesta és la força del feixisme. Aquesta serà demà la seva feblesa i la seva pèrdua. Vol ésser una doctrina. Fet i fet, no és sinó una personalitat.

Hi ha hores en les quals les nacions més actives tenen necessitat de repòs. Després de les agitacions de la guerra i de la post-guerra, el poble italià era afadigat. Aspirava a treballar en pau, enllà de les vanes disputes dels partits. La intuïció de Mussolini consistí a endevinar-ho.

Però si totes les revolucions són difícils, no hi ha pas cosa més difícil a reeixir que una revolució conservadora. Hom espera, generalment, d'un revolucionari, que faci alguna cosa. Què cosa és un revolucionari que no actua? Heus aquí, des del començament, la contradicció dins la qual es troba Mussolini. Per al seu prestigi personal havia de donar la sensació de l'activitat. A l'ensem, el seu poble li demanava el repòs.

Mussolini ha tingut precisament el talent que en aquesta circumstància calia. Sap distreure la catifa, colpir amb la sola tot corrent, picar de peus fent veure que salta. Què ha realitzat de sis mesos en aquesta banda? No res: i el seu poble no li demanava cap més cosa. Però ha redactat una nova llei electoral, la segona del seu regnat, sense que, altrament, fes senyal d'aplicar-la. Ha preparat una reforma constitucional, segons la qual, el Govern no tindrà necessitat de retirar-se davant un vot de la Cambra—com si ja no fos això el que passa! Ha consentit que el seu ministre de la Guerra ajustés una reforma de l'exèrcit; i l'ha trabucada. Ha consentit que el seu ministre de Finances promulgés un decret sobre els agents de canvi; i l'ha abrogat. Ha consentit que Farinacci pronunciés discursos incendiàris, i els ha desmentit amb els seus actes. En una paraula, ha

permès a la seva administració d'inquietar al país; i ha tingut el mèrit de tranquil·litzar-lo. De manera que tot el funcionament de l'Estat tendeix a posar en evidència la persona del cap.

Qui deia, doncs, que Mussolini no era un parlamentari? Oidà! Mai no s'és vist un temperament més maniobraire. Coneix totes les habilitats de passadís, estira tots els cordills i es mostra sempre al moment just. Reconforta després d'haver enguniat. Desconcerta després d'haver ensopit. Calcula, fent veure que improvisa. Té sempre l'avantatge de la sorpresa, és ell qui manega els seus adversaris, l'oposició panteixa en son seguiment i arriba a tot arreu amb un dia de retard.

Mussolini aplica les mateixes fórmules a la política exterior, però amb més digitació. Comença per inquietar amb el seu passat, amb els seus discursos. Després ha tranquil·litzat amb els seus actes. I com que, al capdavant, els actes són els que compten, l'Europa agraeix a un home, al qual sap capaç de causar-li les pitjors inquietuds, que li deixi tant de repòs. No li desitja cap accident: en el canvi hi perdria.

El revers d'una personalitat tan forta és que de mica en mica, fatalment, absorbeix tots els poders i acumula totes les dificultats. Hi ha pocs governs menys estables que el règim feixista. Els ministres se segueixen amb rapidesa. Poc a poc, Mussolini ha concentrat a les seves mans quatre carteres de les més feixugues: la Presidència, els Afers estrangers, la Guerra, la Marina. Si no sucumbeix en la tasca, és que mai no s'ocupa sinó d'una a la vegada. Però es proposa ésser omnipresent. Exerceix damunt els seus col·legues una autoritat de fet. En aquest punt ja l'ha revisada, la Constitució. Pren determinis en llur lloc, i, si no els plauen, els deixa partir. Si l'art de governar consisteix a saber escollir-se els col·laboradors, Mussolini no el té pas. Car el seu règim és emmetzinat per les rivalitats individuals. Però si consisteix a col·locar-se damunt els col·laboradors, i a servir d'àrbitre entre ells, aleshores, talment, Mussolini governa.

Entre tots els seus encaparraments n'hi ha dos que dominen els altres: el militar i el financer. El secret dels governs conservadors són les bones finances. Mentre la indústria italiana prosperi i la vida no sigui massa cara, el Govern estarà segur de l'endemà, i no li demanaran pas la llibertat de la premsa.

Però, a desgrat de De Stefani, la lira baixa. Cal fer economies. El general Di Giorgio ha volgut fer-ne en el pressupost de l'exèrcit.

El Rei s'hi ha oposat. Avui Mussolini va recercant la recepta que li permetrà de fer economies sense tocar l'exèrcit.

Aquest és un problema tècnic que no es presta gaire a les solucions superficials. Segons la manera que tindrà Mussolini de resoldre'l, serà, almenys per una estona, l'esdevenidor del seu règim i el seu prestigi personal."

França i el Rif

Els fets esdevinguts al Marroc—irrupció d'Abd-el-Krim a la zona francesa, on ha sorprès i assetjat algunes posicions, desitjos d'ensenyorir-se del camí de Fez; tramesa de reforços i pertrets als mariscal Lyautey; aparició en l'escenari africà del gran cabdill Franchet d'Espérey—són d'un interès extraordinari per a tots els països mediterranis.

El mariscal Lyautey havia previst feia temps el que s'ha esdevingut, i havia fet avenços per a una coordinació franco-espanyola. Les nostres noves són que s'ha arribat a un naturalíssim acord, que ha de satisfer immensament l'opinió cispirenaica. Quiñones de León primer, Malvy després, no han pas vingut solament com a turistes. L'experiència coneguda de Lyautey, mestre en la guerra del gènere nordafricà, serà amplament utilitzada, però l'entesa comporta, possiblement, descabellaments ulteriors que faran que la posició d'Espanya a l'altra banda de l'Estret no sigui tan onerosa, ni tan difusa, ni tan arriscada.

Hindenburg president de la República Alemanya

Els aliats s'han entès per a no felicitar el nou president del Reich. Simplement, prenen nota de la seva presa de possessió. "Es a l'Alemanya d'Hindenburg—deia *Le Temps*—que admetem en el si de la Societat de les Nacions? Es amb aquesta Alemanya que discutirem els estils i mitjans d'una reducció general d'armaments, o discutirem les clàusules d'un pacte de mútua garantia per a la seguretat d'Europa? Es amb el Govern de l'home de les Marques Orientals, que Polònia es veurà obligada a negociar la modificació de les fronteres orientals d'Alemanya?" Naturalment, Hindenburg a la presidència de la República alemanya és, sobretot, un èxit per a França,

i sobretot per a la França de Poincaré i Millerand. Això momentàniament: més tard, Hindenburg serà judicat a la llum del descabdel·lament de la seva gestió. Ara, que ni en els primers moments no han mancat veus plenes de serenor, gairebé d'indiferència a Anglaterra i als Estats Units. El *World* ha arribat a dir que el doble triomf d'Hindenburg i de Caillaux és una prova de la fallàcia de la pau de Versalles, "que cercà d'establir una França artificialment forta dominant sobre una Alemanya artificialment feble." Cambó, en un comentari sobre l'elecció d'Hindenburg, sospitava, per raons de psicologia política, que el vell general haurà de governar amb alguna part del programa dels seus adversaris.

Al capdavant, Hindenburg sap que la seva victòria és deguda a la seva popularitat personal entre les masses no pas adscrites a cap partit polític. Per això no ha meravellat a Alemanya que Hindenburg no hagi fet canvis dràstics entre el personal que en la seva alta representació el circumda. El principal conseller del President alemany és sempre el secretari d'Estat designat per ell: aquest càrrec és de greu influència política i responsabilitat. El secretari d'Estat sota el president Ebert fou el doctor Meissner, al qual fóra natural de creure decantat als partits de l'esquerra. Molts de noms assenyalats dins les files del partit nacionalista han estat suggerits per a aquell lloc, però Hindenburg ha declarat que el seu desig era de fer tan pocs canvis com pogués. Això ha estat entès en el sentit que retindrà el doctor Meissner.

També en el seu palau pensa de continuar la vida frugal del president Ebert, al qual s'ha complagut a lloar, reconeixent l'arduitat de les situacions que li calgué dominar. Es possible que Hindenburg pensi que l'Alemanya, en l'ordre exterior, no té pas grans alternatives a proposar-se, i que en l'ordre interior li convé, sobretot, un polític d'íntima conciliació. Però dos problemes molt importants mig parteixen l'opinió alemanya: l'un és la reintegració a Europa(a través del lleial desarmament i l'ingrés a la Societat de les Nacions), i l'altre, la pavorosa perspectiva financiera. I el partit més afí a Hindenburg és el que, amb el comunista, mereix el nom d'anti-europeu; i el sector que més vàlidament organitzà i subvencionà la campanya presidencial d'Hindenburg és el dels industrials, el de les fortes testes dels milionaris que prosperen a despeses dels altres estaments; potser en cap lloc el Moloc del capitalisme no ha exigit, en la post-guerra, tan despietat holocaust de la classe mitjana i el proletariat.

La diplomàcia anglesa espera especialment de veure quines seran

les directives d'Hindenburg en ordre a la Societat de les Nacions. Mentrestant, el ministre alemany de Finances, doctor von Schlieben, declara al Reichstag que no participa de l'optimisme difós a Alemanya i a l'estranger al volt de la posició financiera del país, considerant que una tal opinió ve de suposar que les actuals reserves indiquen la permanent capacitat tributària del poble alemany. Però la continuació de les taxes en la present excepcional escala seria perillosíssima. Segons els seus càlculs, en 1925 el dèficit serà d'uns 350 milions, a menys que hom elevi les taxes sobre la cervesa i el tabac. Cal recordar també que el 1926 comencen els pagaments de les reparacions, per als quals el Reich ha de començar immediatament a prendre les degudes providències en el seu sistema tributari.

Dos caps nacionalistes

Un col·laborador del *Manchester Guardian* parla de Zatlul Patxà i de Gandhi, ambdós poderosos encara en els moviments nacionalistes de llurs països. Us reben, diu, ben diferentment. Si voleu veure Zatlul Patxà, cal que traverseu cercles concèntrics de secretaris i adjunts abans d'arribar a la figura principal. Gandhi, d'altra banda, és la pura senzillesa. Li sou inconegut i li escriviu que el voleu veure: ell us contesta de la seva pròpia mà: veniu qualsevol dia que no sigui dilluns, el meu dia de silenci...

Zatlul Patxà rebé aquell periodista a la "Casa de la Nació", al Caire, enorme edifici que ha estat teatre de tantes de manifestacions arremorades. El seu despatx traspuava per tot el desig d'imitar els costums occidentals, i semblava bastant una saleta d'una casa de dispeses cara, amb les seves feixugues cortines de vellut, cadíres i sofàs de peluix amb els seus salva-respatllers; però a l'un cap de la cambra hi havia un gran escriptori i al seu costat una llibreria giratòria no contenint sinó un sol llibre: una gramàtica anglesa. Un cop asseguts i fetes les reverències, us porten l'immaneable cafè persa, i comença el coHotge.

El contrast amb l'hospitalitat de Gandhi no pot ésser més gran. Estava citat el periodista per a veure'l un dia, de bon matí, a Delhi. Entrà en una cambra vagament il·luminada, sense parament, llevat d'uns quants escambells. Si voleu seure, seieu a terra, i si voleu menjar,

a terra menguen. Per a satisfer les necessitats occidentals del periodista, hom va portar una cadira, però ningú no n'emprava. En un recó hi havia un *xurcar* (aparell per a filar), que Gandhi porta amb si a tot arreu on va: en front del *xurcar* hi havia un munt de mantes esteses a terra. Al mig de les mantes seia Gandhi, tot menjant el seu desdejuni d'arròs i de raïms, que prenia de vaixella posada davant seu en un escambell. Veus aquí una cambra que negava l'occident: no sols n'era absent tota imitació, sinó que a tot arreu s'insistia amb intransigència en els trets oposats.

Zaglul Patxà té bastant l'aire d'un europeu. La seva cara rogent recorda la d'un camperol anglès després d'un dia passat al tros. Els seus vestits són occidentals, llevat de la seva cofadura. Mostra els senyals dels anys, la malaltia i un cansament parent de la ira. Parla d'una manera lenta i deliberada. Es retòric, de vegades apassionat, algun cop esclatant en sardònica rialla. La seva roba fluixa, el seu front descobert gairebé del tot, els seus braços llargs i grosses mans li fan fer una figura bastant pintoresca. Però és la personalitat més assenyalada que el periodista trobà a l'Egipte, i hom s'adona que, passi el que passi en l'històric país, aquell home representa una força amb la qual caldrà comptar. La cultura anglesa a l'Egipte ha penetrat poc: l'Egipte és més aviat europeu que no pas anglès, i Zaglul parla àrab o francès.

Gandhi, assegut damunt les seves mantes, semblava lliure de qual-sevol contacte amb l'occident. Però, en començar a parlar, mostrà tot seguit que posseïa un ric vocabulari anglès i un planer i persuasiu accent. A l'Índia, la cultura anglesa ha penetrat ben endins, i, qual-sevol que sigui l'esdevenidor, l'Anglaterra haurà deixat una petjada profunda en el gran semi-continent. Però en Gandhi hom no troba gens ni mica l'estil que impressiona els occidentals. Un homenet s'aixeca damunt les flassades per a saludar-vos. Us somriu una testa petita i bruna, ben afaitada, amb un flux manyoc de cabell al darrera. La figureta s'enfonsa de nou damunt les flassades, i la polida veu anglesa començar a parlar-vos de la influència britànica a l'Índia.

L'essència de llurs *desiderata* són ben diferents. Zaglul desitja coses concretes, materials, control del Canal, del Sudan, els egipcians en tots els càrrecs d'importància. La tesi de Gandhi és molt menys tangible. Barreja misticisme i religió amb la seva política, nodreix el somni d'una Índia ideal, poblada per una pagesia idealment contenta. Zaglul, deixant de banda la seva tenacitat, no ultrapassa el nivell d'un cap de

partit amb un cert programa a implantar. Gandhi sembla una figura de la mena de Tolstoi, amb un element ben oriental d'impenetrabilitat. Gandhi, però, no és pas un fruit típic de l'Índia, la qual no és pas un país d'idealistes, sinó de corrupció. Però l'Índia ha admirat i encara admira l'homenic que sembla superior a la passió i al menyspreu, a l'orgull i la intriga.

La teologia dels bolxevics

Sembla, segons els darrers informes publicats en revistes tècniques i llibres, per dades tretes de les fulles oficials del mateix govern de la república soviètica de Rússia, que la revolució d'ordre econòmic que els bolxevics es proposaven de realitzar amb grans rendiments, no ha donat tals rendiments, ans al contrari. Això, encara, sembla desprendre's de certes concessions o si més no condescendències atorgades al règim de propietat privada.

Per contra, en ordre al règim revolucionari estrictament polític, les activitats soviètiques es descabdellen en llur fort. Ara, aquests mateixos dies, no pot assenyalar-se d'una manera preponderant la mà russa en aquest emocionant episodi de Bulgària?

Testimoni del procés en què es debat el bolxevisme rus, el trobem al llibre del norueg Olaf Brock, socialista. Un llibre unànimement reconegut com a digne d'ésser assenyalat per la solvència del seu autor, per la moderació, equilibri i esperit crític i assenyalat amb què és fet. Altrament es tracta d'una obra protestada per la senyora Kollontay, ambaixadora dels Soviets a Oslo (abans Cristiania).

Seguint les passes d'aquest autor, donem els dissenys del pensament soviètic d'aquests últims temps.

La revolució d'ordre — diu — econòmic no ha reeixit. Ans va molt malament. Els bolxevics, però, no es donen. Pensen que cal fer l'educació del proletariat, donar-li la maduresa que li manca. La societat novella ha d'ésser preparada per una formació intel·lectual. Es tracta d'aprofitar el temps... i el poder; es tracta d'eleva tant els membres de la secta com el poble sencer a una concepció de la vida que sigui, per totes bandes, «comunista en esperit i en veritat», com diu Scheflo, diputat comunista norueg, en tant existeix la dictadura.

D'una experiència econòmica fallida hom ha passat a una pedagogia social de gran volada. L'agitació feta a altres països pels socialistes i els comunistes, amb reunions, diaris, conferències, tot en competència, en condicions d'igualtat, amb la tasca d'altres partits que tenen altres idees, ha estat feta pels comunistes russos, una agitació oficial, gaudint d'un dret exclusiu, i un ensenyament obligatori comportant exàmens especials de diversos graus: no sols a les escoles de partit, sinó també a tots els establiments on s'ensenyava. Aquest ensenyament ocupa arreu el primer lloc, i oficialment s'anomena *polit-gramota*, fórmula abreujada per «ciència política elemental»; als centres universitaris hom l'ha batejada irònicament amb el nom de «teologia dels bolxevics».

Però en realitat, aquesta denominació és quelcom més que una plaserteria: expressa una veritat que s'acorda exactament amb ço que hem dit de la situació dels bolxevics i del partit comunista a Rússia. La doctrina política del comunisme és religió d'Estat; a quicvulla que rebi instrucció deu ésser ensenyada. Les escoles especials del partit han esdevingut escoles religioses oficials de diferents graus, on els professors de religió — seminaristes, llicenciats, doctors, missioners qui continuen al mateix temps llur treball de partit — reben llur instrucció religiosa superior. Adhuc per als treballadors intel·lectuals d'abans, particularment pels qui eren abans professors, hom cerca d'organitzar cursos especials, i hom tracta d'obligar-los a sofrir uns exàmens que els donarien el certificat de verdadera teologia política. Els llibres i altres mitjans d'ensenyament per als diversos graus d'aquesta instrucció són publicats en abundor, a càrrec de l'erari públic, per atendre totes les necessitats, des d'un petit «catecisme» per a l'exèrcit i l'armada vermella, de 30 pàgines en 16, passant per uns tipus mitjos de vora 100 pàgines en 8, fins a gruixuts volums especials molt extensos per als estudiants de les altes escoles i els mestres de teologia, així com també nombroses edicions de tot ço que té una valor com a fonts d'estudi. Es tracta ben bé d'una «religió d'Estat», i res més; això és palès en el fet que tota propaganda i tot ensenyament, no ja «religiós» com diem nosaltres per designar aquesta assignatura del programa de les nostres escoles, sinó també relatiu a una altra doctrina social o una altra «concepció de la vida» són, tant que possible, interdicts i reprimits. Hom no permet, a més, altra premsa que la comunista de pura fe bolxevic...

Agafem un llibre de text, grau mig, de *poli-gramota* (el d'A. Vo-

robjoff, publicat pel partit comunista a Kharkov, any 1923). Té més de 100 pàgines. La darrera conté, com a conclusió, el capítol: «La societat comunista», com si diguéssim l'evangeli. D'ell extraïem algunes dites. Per exemple:

«L'organització capitalista ha manifestat amplement l'anarquia de producció que ha produït les crisis industrials, ens ha mostrat la infàmia d'un dret de propietat gràcies al qual la societat ha estat dividida en classes; i la classe delsponents explota la classe dels proletaris, d'on resulten les fatals contradiccions internes del capitalisme, que menen a espantoses carniceries...

«El comunisme farà que tots els instruments de producció passin a les mans de la societat entera, a l'abolició de la propietat privada...

Quant és a la tècnica de producció, hem vist un descabellament ininterromput, a malgrat de tants obstacles. Pel collectivisme, la tècnica assolirà una perfecció extraordinària, que es traduirà per una utilització grandiosa de les forces naturals. I les mateixes màquines accionaran automàticament...»

D'aquesta platitud de llenguatge, d'aquestes idees i conceptes fressats, remarcuem això darrer de les màquines: les màquines com movent-se ja elles mateixes! No fa gaires dies l'escriptor i periodista Wegner, alemany, que passava per Barcelona, ens deia en una conferència donada a l'Ateneu Barceloní, que hi ha a Rússia llocs on màquines reben — a guisa de sants — com una mena de veneració i culte!

A tots els graus d'ensenyament es troben, més o menys rigoroses, tres regles:

Tot ensenyament històric és fonamentat sobre el «materialisme històric».

Per l'ensenyament de la història natural, la doctrina de l'evolució és l'única idea directriu.

Tota «filosofia idealista» és exclosa; la filosofia, o per designar-la amb el nom oficial la concepció del món, ha d'ésser fonamentada sobre el materialisme pur; junt amb l'idealisme és bandejat també tot ço que és metafísic, místic, religió no cal dir-ho.

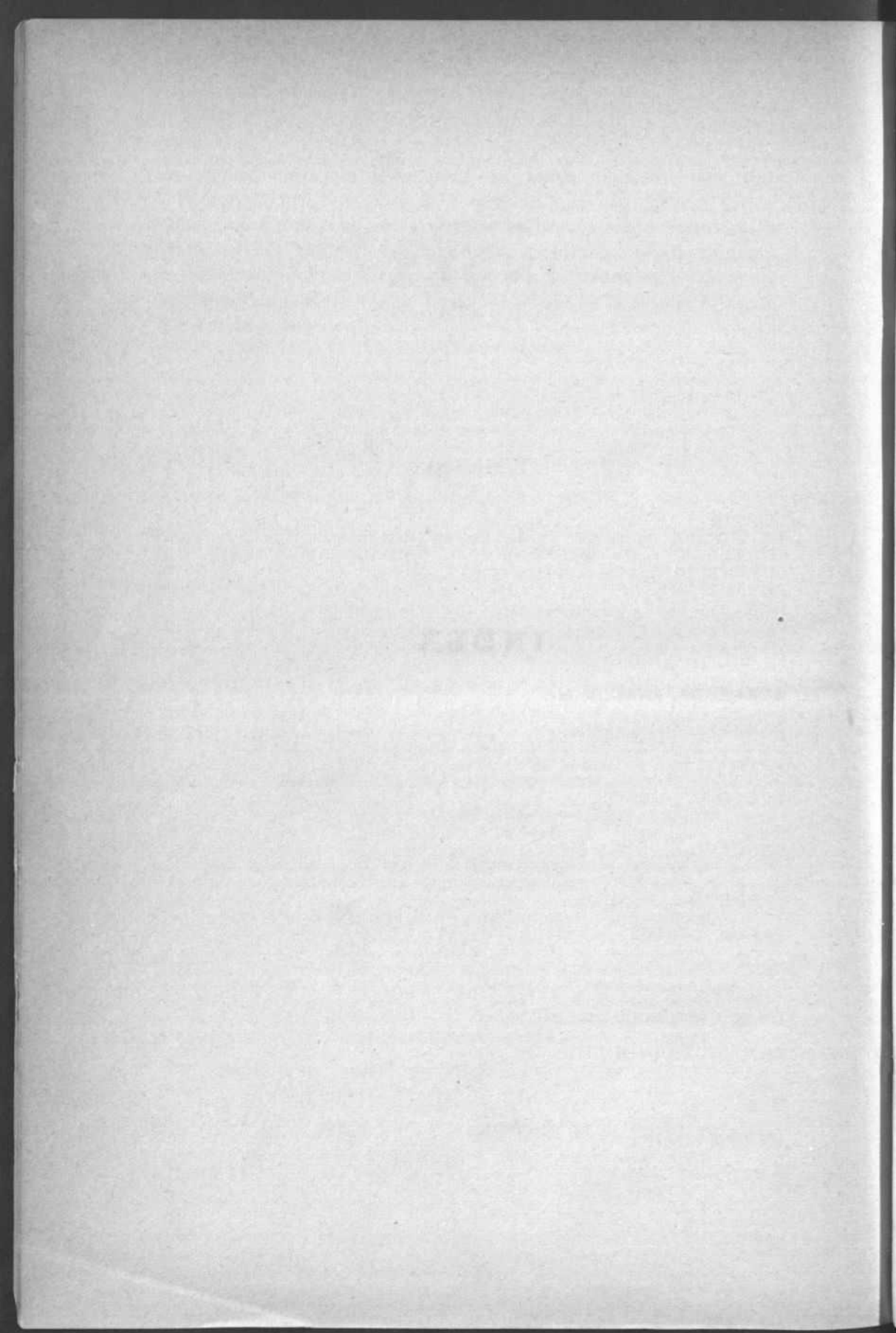
Hom va a restringir l'ensenyament de la història a les generacions més recents, les úniques interessants del punt de vista socialista.

I aquest «materialisme pur», que és, per ordre de les autoritats centrals, el mestre sobirà del pensament filosòfic, no és—diu Olaf Brock—novament, una teoria que s'en va a la posta? Tendències idealistes,

metafísiques, místiques, i, en suma, una certa «inquietud religiosa», no s'obren lloc, si més no com a reconeixement del fet que encara hi ha, i sens dubte hi haurà sempre, en aquest món, fenòmens, la naturalesa dels quals el nostre esperit geomètric no pot comprendre, així com ni l'acció que tenen damunt la nostra vida? Ah, però una tal heretgia moderna ha d'ésser apartada de la ciència ortodoxa del comunisme rus.

Aquest número de LA PARAULA CRISTIANA ha passat per la censura governativa

INDEX

INDEX

del volum I

(GENER A JUNY DE 1925)

Editorials

	Pàgina
PORTIC.	1
ANIVERSARI (de la mort del Dr. Torras i Bages)... ..	97
CENTENARI (de la canonització de St. Tomàs d'Aquino)	193
SUPERACIÓ (del sentiment patriòtic)... ..	305
CLASSICISME.	405
PENTECOSTES... ..	517

Estudis

ALBAREDA, ANSELM M.*	
Universalitat del Culte a la Mare de Déu de Montserrat ...	318
BARBERÀ, JOSEP	
* El sentit melòdic i la música gregoriana	30
BATISTA ROCA, JOSEP M.*	
El problema de la religió primitiva	113
BUCAILLE, VICTOR	
La immigració i els catòlics de França	343
La Joventut de França... ..	456
CAPDEVILA, JOSEP M.*	
Al marge de "Saint François de Sales et notre coeur de chair", d'Henri Bordeaux	99
CAPDEVILA, MIQUEL	
Bonifaci VIII, l'any Jubilar i Catalunya	420 i 545
CARDÓ, CARLES	
L'egoisme en la Moral Cristiana... ..	4
El comunisme de la caritat i el comunisme de la justícia... ..	108
La missió docent de l'Església i la pedagogia de Sant Tomàs.	106
El Martiri	308
DWELSHAUVERS, GEORGES	
Tomisme i filosofies contemporànies	209
ESPLUGUES, P. MIQUEL DE	
"La gran pietat de la nostra història". (Replicant al senyor Rovira i Virgili).	250
M. C.	
L'Església i el Regionalisme.	408
MANYÀ, JOAN BAPTISTA	
Els drets de l'esperit	133
MARTORELL, ARTUR	
L'educació religiosa a les escoles.	213

	Pàgina
MASPONS I ANGLASELL, F.	
El concepte cristià i el concepte català de l'obligació legal... ..	449
ROCCA, GUGLIELMO DELLA	
La poesia religiosa a Itàlia... .. 139 i	224
La cultura contemporània a Itàlia	555
TENAS, ANTONÍ	
L'ensenyament religiós dels infants 938 i	401
VALLS I TABERNER, FERRAN	
La Societat de les Nacions i les idees de comunitat internacional en els antics autors catalans... ..	13
VOLTAS, PERE	
La controvèrsia de Tortosa i Sant Mateu (7 febrer 1413-13 novembre 1414)	330
... El gran Cardenal Secretari d'Estat Hèrcules Consalvi... ..	520

Ensenyaments bíblics i eclesiàstics

SAGRADA ESCRIPTURA	
Sermó de la Muntanya.—Sant Mateu, cap. V, VI i VII. 42, 147 i	251
La promesa de l'Eucaristia.—Sant Joan, VI, 24-64... ..	351
Humilitat i pobresa.—Sant Lluç, cap. XIV.	464
La resurrecció de Llätzer.—Sant Joan, cap. III.	564
SANTS PARES I DOCTORS I ESCRIPTORS PIADOSOS	
El premi de la Fe.—Sant Agustí.—(Trad. Vicents Piera, Prev.)	45
Els cridats i els escollits.—Sant Gregori Papa (Trad. Alfons Ramí­rez)	150
De la manera d'adquirir convenientment la ciència divina i humana. — Sant Tomàs d'Aquino. — (Trad. de Concepció Casanova)... ..	253
De la Santa Confessió.—Sant Francesc de Sales.—(Traducció de Frederic Clascar, Prev.)... ..	353
Goigs materials i goigs espirituals.—Sant Gregori, Papa.—(Trad. Vicents Piera, Prev.)... ..	467
El símbol atanasia.—(Trad. Alfons Ramí­rez Moragas, Prev.)	568
Proverbis del Beat Ramon Llull.—(Trans. Alfons Ramí­rez Moragas, Prev.)... ..	48
Importància transcendental de la castedat.—Dr. Torras i Bages	153
De Amic.—Beat Ramon Llull.—(Trad. Alfons Ramí­rez Mo­ragas, Prev.)... ..	254
DISPOSICIONS CANONIQVES (Recop. i trad. Josep Artigas, Prev.)	
Sobre l'abstinència :: Manera de dur el Santíssim processio­nalment :: Sobre l'admissió de banderes dins el temple i llur benedicció :: Sobre la indulgència de la Porciúncula.	49
L'Any Sant	155
Indulgència per la jaculatòria "Mare de Déu de Montserrat, pregueu per nosaltres" :: Sobre la celebració de la Santa Missa fora dels temples :: Compliment del precepte Pas­qual a Europa.	355

Les belles lletres

CARNER, JOSEP	
Poemes... ..	469
El Poeta Marian Aguiló (Notes i Poemes)... ..	570
FARRAN MAYORAL, J.	
Elegia, per Josep M. ^a López-Picó... ..	66
Fluid.—Sebastià Sánchez-Juan	69
La "Bernat Metge".	71
"La dona neta", de Prudenci Bertrana.	71

	Pàgina
La poesia de Louis Le Cardonnel	73
"Cançons de totes les hores". "Fidelitat", de Josep M.ª de Sagarra... ..	478
"Domassos al Sol", per Jaume Agelet... ..	482
OLIVAR, MARÇAL	
Sobre Auziàs March i Jordi de Sant Jordi	474
Els nostres clàssics a l'estranger	595

Vida religiosa i moral

Els estudis teològics	53
El IV Centenari de la canonització de Sant Tomàs d'Aquino. Una publicació notable	54
Psicologia de la religió	55
Evolucions religioses	56
Conferències morals de l'"Acadèmia de la Joventut Catòlica", de Barcelona	59
Els fins i la direcció de la vida humana, segons la filosofia racional	60
Les concepcions naturalistes de l'ideal humà	61
Roma eterna: el Papat	158
La sobirania de l'Església. La llibertat del Sant Pare	159
La revolució francesa i les idees religioses	159
Universalitat del tema religiós: un article sobre Sant Francesc, de Luigi Luzzati	162
El dejuni i l'abstinència	255
L'esfondrament de les sectes: L'atracció del Pontificat Romà... ..	259
La realitat religiosa: Declaració dels Cardenals i Arquebisbes francesos sobre el laïcisme	358
Les penetracions de l'Església romana: Concordats amb Baviera i Polònia	486
"Perquè no puc per menys, crec en la realitat sobrenatural": testimoni de Jacques Rivière... ..	488
Les miques d'esglésies: La vida eclesiàstica als Estats ex-russos: Finlàndia, Estònia, Polònia, Geòrgia, etc.	584
Els funcionaris i la natalitat a França: moviment de població... ..	57
Defensa de la família	59 i 164
Exigències dels temps moderns: La noia parisencas	165
Els estralls del divorci a l'Austria	166
Contra la moda indecent	261
Primer de maig... ..	489
La moral del Campionat	491 i 586

Cròniques

RAFOLS, JOSEP F.

Jospe M.ª Marquès-Puig; Ignasi Genover; Marian Llavenera; Domènec Carles	75
---	----

Art

L'Architettura del Quattrocento, per A. Venturi	77
De MetaHúrgica Prehistòrica a Catalunya (Musaeum Archeologicum Diocesanum). Solsona, 1924, per J. Serra Vilaró.	173
La destrucció de l'Acropolis de Barcelona, de "La Veu de Ca-	

	Pàgina
talunya" (Barcelona, 10 desembre de 1924), per J. Puig i Cadafalch...	173
L'Art a la Seu Nova de Lleyda ("Asociación de Cataluña. Anuario MXMXXIV"). A través d'una centúria de l'Escultura Catalana. Tres artistes oblidats ("Revista de Catalunya", Barcelona, octubre de 1924), per Cèsar Martinell.	174
Calendari d'En Patufet, 1925. ...	175
Georges Rouault ("Les Nouvelles Littéraires, Artistiques et Scientifiques", París, 5 de novembre 1924)...	175
L'Art Local de Joaquim Sunyer. ...	274
L'Art Local de Ramon Amadeu ...	275
Otto Schubert. Historia del Barroco en España. ...	276
Els amics de l'Art Litúrgic...	389
Bartomeu Ferrà. ...	496
Louise Hervieu...	499

Pedagogia

El debat sobre la reforma de l'ensenyament a Itàlia ...	271
El destí del sistema dualista a Anglaterra ...	383
L'Escola Única (E. U.) a França...	383
L'escola lliure i la de l'Estat ...	388
L'escola i la família...	389
L'escola laica ...	493
Primeres Comunions...	596
"Cuore", d'Edmundo d'Amicis...	598

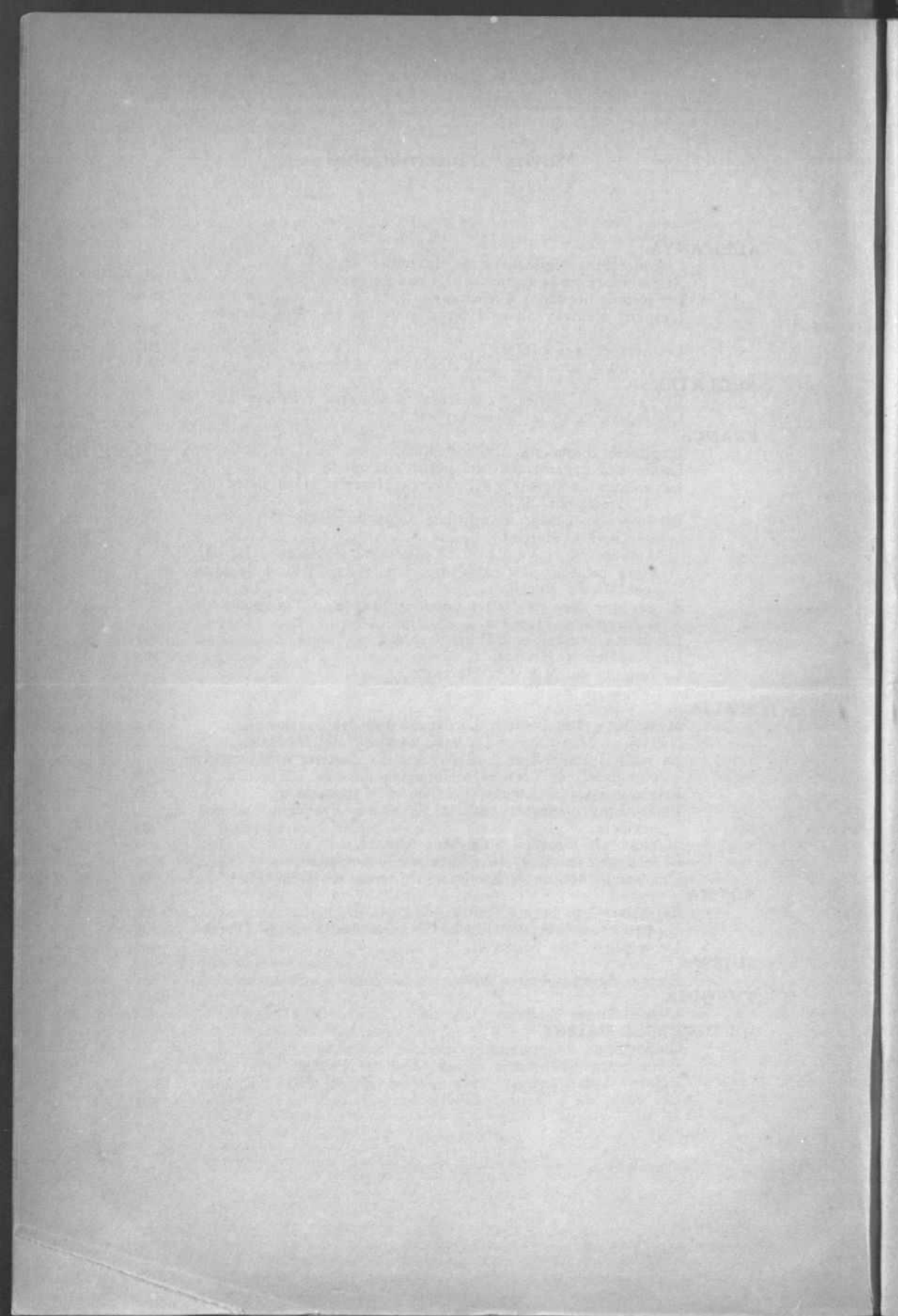
Cultura general

Classicisme i Universitat. ...	171
La reforma anglesa del dret de propietat. ...	188
Una edició completa de Balmes. ...	162 i 492
De la Commemoració del bisbe Torras. Una lletra de Josep Maria Quadrado. ...	265
Un poema llatí al sepulcre del bisbe Torras. ...	266
La fase social del dret de propietat. ...	267
Un nou estudi sobre l'escepticisme. ...	268
A remarcar. Un descobriment sensacional: l'objectiu de Colomb ...	269
Una obra catalana d'alta cultura religiosa, "Opuscles dogmàtics", del Dr. Alfons M. ^a Ribó, Canonge de la Seu de Barcelona. ...	369
Montserrat, centre de cultura. ...	371
L'aportació de la cultura catalana (De l'homenatge al Cardenal Erhle). ...	372
La llei de la persecució. ...	374
Un congrés sobre problemes vius :: Els drets dels fills :: Les institucions catalanes :: El vot familiar. ...	377
"Els Opuscles Dogmàtics", del Dr. Alfons M. ^a Ribó :: "La Renovació integral de l'home per Crist". ...	493
"Manresa", revista trimestral d'Exercicis. ...	493
Analecta Sacra Tarraconensia...	588
Història del Lulisme, per Joan Avinyó...	590
Spicilegium Sacrum Lovaniense. ...	591
El XXXIII Congrés de les Societats Científiques a París ...	593

Moviment internacional

	Pàgina
ALEMANYA	
Les eleccions legislatives de desembre de 1924.	94
El pesombre de la seguretat i la pau europees.	382
Els tèrbols horitzons d'Alemanya.	402
L'esperit alemany abans i després de les eleccions presiden- cials: abril de 1925... ..	504
Les perspectives militars	507
Hindenburg, president de la República Alemanya.	603
ANGLATERRA	
El Parlament anglès: reobertura. Anglaterra i Egipte.	95
Les reparacions i la "Recovery etc.".	505
FRANÇA	
L'agitació comunista	82
La novella organització del partit comunista.	87
La política "religiosa" del Govern Herriot. (Una lletra del P. Doncoeur, S. J.).	93 182
Un interviu de Mgr. Baudrillart sobre la política "religiosa" del Govern Herriot.	184
L'Ambaixada al Vaticà :: El concordat d'Alsàcia i Lorena. L'organització dels catòlics :: Una vida d'Albert de Mun (per Víctor Bucaille)... ..	282
El pas que Herriot ha fet donar a França :: Un record de la Revolució Francesa... ..	288
Les falses acusacions d'Herriot contra el Vaticà.	291
De Napoleó a Herriot.	395
La caiguda del Ministeri Herriot.	501
La campanya del Rif.	603
ITALIA	
Mussolini i el feixisme :: La baralla amb les oposicions.	91
Nietzsche i Mussolini :: La base espiritual del feixisme.	92
La realitat italiana :: "La Rivoluzione fascista e la politica mondiale", de Francesco Coppola	177
Feixisme i Catolicisme :: Feixisme i Maçoneria.	180
El feixisme comparat amb la Revolució Francesa i el bol- xevisme	294
"L'elogi als Gregaris", de Mussolini... ..	400
El feixisme, resultant de sindicalisme i nacionalisme.	513
Una semblança de Mussolini al "Journal de Genève".	600
RÚSSIA	
Els bolxevistes purs i Trotski.	86
Els processos interns del bolxevisme: la destitució de Trotski. La teologia dels bolxevics.	296 607
SUISSA	
Elecció de President a Suïssa :: La política suïssa.	301
TURQUIA	
L'expulsió del Patriarca Ortodox.	303
DE DIVERSOS PAISOS	
Els catòlics flamingants... ..	96
L'homenatge d'Hongria al seu Cardenal Primat.	302
Egipte i Índia: dos caps nacionalistes (Zaghlul Paixà i Gandhi) Les noves de la Xina... ..	605 507

Banc Hipotecari d'Espanya

DELEGACIÓ A
CATALUNYA

Prèstecs a propietaris
de finques rústegues i
urbanes.

Prèstecs especials per
a construcció de cases,
tallers, fàbriques, etc.

///

INTERES ANYAL

5'50 %

///

Per informes i detalls gratuïts
dirigir-se al Delegat a
Catalunya

PERE SAYÉ

Plaça de Catalunya, 17, pral.

De 10 a 1 i de 4 a 6

Telèf. 3862 A.

TALLERS D'ESCULTURA

RELIGIOSA

Imatges de
Fusta, Pe-
dra, etc. i
Pasta-Fus-
ta (benei-
ble - indul-
genciabla),
Altars, O-
ratoris, etc.

Demaneu
pressupos-
tos gra-
tuïts.
Preus espe-
cials als
Srs. Sacer-
dots i C.C.
Religioses

//

//

E. ESPELTA

VALENCIA, 220 // BARCELONA

JAUME MERCADÉ
JOIER

BARCELONA

Passeig de Gràcia, 46

Telèfon A 1373

FUNDICIÓ ESPECIAL DE CAMPANES
de varis sistemes i de totes mides
PERE DENCAUSSE
Cabanas, 31-BARCELONA-Tel. A 1368

Firma fun-
dada en el
segle XV.

Establerta a
Barcelona
l'any 1855

Unica d'Espanya que garantitza la nota musical
Premiada en 1872, 1876, 1881 i 1888 a Tarbes, Pau
i Barcelona. Refundició de campanes velles.

Pressupostos gratuïts

Exportació

LA PARAULA CRISTIANA

Revista
d'estudis
ciències
lletres, arts

COL·LABORACIÓ NACIONAL I ESTRANGERA

Subscripció: Un any, 25 ptes.; mig any, 15 ptes.
Número solt: 250 ptes.

Administració:
Carrer dels Angels, 22 i 24

Fàbrica
de Boles
de billar i
accessoris

Dominós,
Tresillos,
etc.

Treballs
de tota
mena
en vorí
i
escultures
religioses

Canuda, 33

Barcelona

Taller d'Escultura

Especialitat en

Imatges

Tallades
en fusta

de

M. Morell

i

M. Tey s

Passeig St. Joan, 107 - Barcelona

EL ARTE CRISTIANO

FUNDADA EN 1880

Vayreda, Bassols, Casabó i C.^a
Olot (Girona)

Estatuària religiosa en cartró-fusta, amb privilegi exclusiu i favorescuda per decret de la Sagrada Congregació de Ritus i Indulgències de 1.er d'abril de 1887. — Medalles d'Or i Diplomes de Mèrit extraordinari en les Exposicions universals i nacionals de Barcelona, Chicago, Londres, Lugo; Diploma d'Honor i Medalla d'Or en la de Saragossa; Gran Premi en la Exposició universal de Buenos Aires, únic premi concedit a les imatges, etc.

ES REMETEN CATALEGS I ALTRES DADES